

AZ »ÁRPÁD«-PÁHOLY

TÖRTÉNETE

1870—1895.

ÍRTA:

ARATÓ FRIGYES.

ÁRA 4 KORONA.

A PÁHOLY SAJÁTJA.

SZEGEDEN, 1895.

NYOMATOTT BÁBA SÁNDOR KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

*Mr. ... ..
...*

...

AZ ARPAD PÁHOLY
ALAPÍTÓJA ÉS FŐMESTERE

1870-1890

1870-1890

DR. RUSA ZSÓ

1870-1890

DR. NYILÁCI PÁL

1870-1890

Tinéktek ajánlom művemet, fogadjátok azt a szabadkőműves tárgyilagosságával és jóindulatával.

Nem törekedtem a krónikairó dicsőségére, Élni akartam jogommal s Ítéltém az események felett legjobb meggyőződéseim szerint. Őszinteségemben nem korlátoz az a tudatom, hogy nincs talizmánom tévedések ellenében.

Olvasgatásaim közben megelevenült előttem páholyunk 25 éves múltja, képzeletem világában láttam magam előtt elvonulni azokat, kiktől mai nemzedékünk a régi tradíciókat átvette. Felhevültem a lelkesedés tüzeinél, fáztam a közönyösség hidegétől, eltűnődtem a magasra törő vágyak láttára s elszomorodtam a tehetetlen küzködés _ almosától.

E képeket akarom feltárni előttetek kedves testvéreim! Szépek azok és fölemelők; nem tökéletességeikkel, de mert kifejezésre jut bennök minden időben: az igaz, szép és nemes felé való törekvés.

Hibáinkat nem takargattam; a tökéletességre nem tartunk számot.

*Mi magyar szabadkőmívesek még csa.
alapokon dolgozunk, kedves testvéreim! De ez
az alapokon majdan a bölcsesség és erő által
gasra emelt alkotásokról a szépség dísze
deti világgá a királyi művészet, vezéreszméi
diadalát.*

*Mi csak hordjuk buzgón a homokszemek
Szeged keletéül, 1895. május 29.*

ARATÓ FRIGYES.

1867.

A megpróbáltatás nehéz napjai elmúllak. A túlerővel levert s vérig meggyötört nemzet újra fellélegzett a szabadság éltető levegőjében. Magunkénak mondhattuk ismét ezt a szent földet, melyet őseink ezer éve szereztek számunkra, s melynek megtartásáért évszázados, emberirtó harcot kellett elődeinknek megállaniok. A lovagias fejedelem, kinek sorsa »isten kegyelméből« e népéhez volt kötve, megértette a leigázott nemzet prófétáinak intő szózatát, s az erőszakra tervezett egységes osztrák birodalom ábrándjait elvetette a magyar nép millióinak szeretettért.

S ez a szegény, megtiport nemzet, mely szenvedni eléggé megtanult, elhallgatta még sajtó fájalmát, eltakarta még vérző sebeit s elfogdta a feléje nyújtott békejobbot.

Mint valami mesebeli tündérkép tárult fel népünk előtt a koronázás szemképrázató pompája, s Szent István koronájának dicsőséges fényében megjelent a hosszú 18 éven át epedve várt koronás király!

S mihelyt magyar lett úrrá e szent földön, visszatért arra a szabadság száműzött szelleme. Szabad volt ismét szeretni a fajt, melyhez tartozunk, szabad volt a férfiszó, szabad volt az édes anyától tanult nyelven dicsőíteni s lelkünk erejével szeretni a szabad magyar hazát!

Új erő árasztá el a szolgaságban elszibbadt nemzetet. Megindult az alkotás munkája, a fegyverrel ránk erőszakolt, börtönnel és bitófával védelmezett gyűlölt intézmények romjait csakhamar eltakarták a sokáig visszafojtott nemzeti őserő dús hajtásai. A szabadság napja elűzte a kétségbeesés komor felhőt s a remény melegével kelté életre a nemzet munkakedvét.

Hogy ne lett volna ez időben szívesen látott a szabadkőművesség géniusza, midőn igénytelen köntösében, jobbában a munka szimbólumával, a kalapácsosai megjelenve, bebocsáttatást kért határainkon!

A ki a közerkölcsiség, művelődés és felebaráti szeretet terjesztését tartja életcéljának, a ki a lelkiismereti, vallási és szellemi szabadság erkölcsi alapelveinek hódol, a ki a munkát az emberi nem parancsoló törvényének tekinti, a kinek a hazaszeretet egyik legszentebb kötelessége, az a szabad magyar hazában mindenkor tárt karokkal van fogadva s tiszta szívből üdvözölve!

SZABADKÖMÍVESI MOZGALMAK A HAZÁBAN.

A politikai üldözések idején külföldre menekült s a nagy világban hazátlanul bolyongó honfitársainkat testvéri szeretettel fogadták a külföldi szabadkőmíves páholyokban. A világot átölelő szövetségben hatalmas támaszt találtak a bujdosók létért való küzdelmükben s az örök életű eszmék iskolájában túrni s elbukott nemzetükért munkálkodni tanultak. Jól esett az üldözötteknek a segítő kéz, a zaklatásban elgyötört kedélynek a legszebb megszólítás: szeretett testvér.

Olasz-, Francia-, Németország, Svájc, Anglia s az Egyesült-Államok vezették be nagyjainkat a királyi művészet templomába s az egész emberiség szeretetébe törekedtek felemelni azokat, a kikre saját hazájukban a zsarnoki hatalom hóhér-kötéllel lesett.

A bujdosó, közvetlen tapasztalatból ismerve meg a szövetség áldásait s erkölcsi értékét, amint a szabaddá lett haza hívó szavára visszatért, ott-

honában otthont akart alkotni a szabadkőmívességnek is; hálából a jóltevő iránt s kötelességből a haza iránt.

Így nevelte az emigratio politikai és társadalmi életünk kitűnőségeit számunkra a szabadkőmívesség első apostolaiává.

Amily könnyen érthető, hogy az absolutismus nálunk szabadkőmíves páholyt nem tűrhetett, ép oly természetes, hogy az alkotmányos magyar kormány a szövetség meghonosodása s terjedése elé akadályt nem gördített; bár a szabadkőmívesség ellen irányuló nagyhangú támadások, templomokban, iskolákban, társadalomban, sajtóban épen nem hiányoztak.

Wenckheim Béla báró belügyminiszter már 1868-ban megadta az engedélyt arra, hogy a Jánosrendű szabadkőmívesek által benyújtott szervezet alapján, az ország szabadkőmívesei páholyokba tömörüljenek s munkálkodásaikat törvényes alapon megkezdjék.

S 1868. május 25-ödikén megalakul az alkotmányos korszak első hazai szabadkőmíves páholya: az »Einigkeit im Vaterlande« Pest keletén; majd csakhamar követi azt úgy a fővárosban, mint a vidék nagyobb kultúrájú helyein a jánosrendű páholyoknak egész sora.

E páholyok alakulását különösen a németországi szabadkőmívesség segítette elő, azon benső kapcsolat révén, mely kivált német polgárságu városainkat kultúrában, kereskedelemben Németországhoz kötötte.

Egyidejűleg azonban a skót rítus is meghonosodott nálunk azon testvérek buzgólkodása folytán, akik külföldön való tartózkodásuk idején oly országokban kapták meg a teljes világosságot, ahol a skót rítusú szabadkőművesség van elterjedve.

A kormány ez esetben sem késett az engedéllyel s 1870-ben a skót ritusu páholyok is megerősített szervezet alapján fokozhatták rendkívüli crélylyel megkezdett tevékenységüket.

A pesti »Corvin Mátyás« nyitja meg a sort, megalakulva 1809. május hó 28-adján s hatalmas munkaerővel biztosítva önmagának a vezér szerepét.

Meg lévén a kormány engedélye s ez által a törvényes létalap szerevezve, mindkét fél arra törekedett, hogy a szabadkőmíves-szövetség összességébe való beilleszkedés módját megtalálja; jól tudva azt, hogy a hazai szabadkőművesség mindaddig fel nem virágozhatik, míg azt maga a szövetség el nem ismeri s a solidaritás kötelekeivel magához nem csatolja.

A 7 jánosrendű páholy 1870. január 30-adjik napján egyetemes gyűlést tartott a fővárosban a magyarországi nagy páholy megalakítására és szervezésére. Hosszas, meddő vita után végre létrejött a nagy páholy alkotmánya, a bayreuthi »Naphoz« czimzett nagy páholy alapszabályai nyomán, s megalakult ideiglenesen a főtisztikar, élén Pulszky Ferenc nagymesterrel. Az egyetemes gyűlés azután megbízta a megválasztott hivatalnoki testületet azzal,

hogy ezen alkotmányt az egyes páholyoknak helybenhagyás végett előterjeszse s az elismerést a külföldi kőműves-hatalmaktól, valamint a magyar királyi kormánytól kieszközölje.

A főtisztikar, amint afelől értesült, hogy a vidéki páholyok az alapszabályokat elfogadták, Németország kőműves hatalmaihoz fordult, elismeretést kérve a magyarországi jánosrendű nagy páholy számára.

Május 31-én megtörtént a frankfurti nagy páholy részéről a hivatalos elismerés s ottani képviselőnk megválasztása, mire azután nagy páholyunk is megbízta Opper Károly testvért a frankfurti nagy páholy előtt való képviselőletünkkel.

Hogy mily benső örömmel üdvözlik Németországban a magyar jánosrendű nagy páholy keletkezését, az Opper Károly testvérnek következő szavaiból is kiérezhető:

»Magyarország a szabadság világánál szop jövő útjára lépett, benne minden fenkölt, magasztos eszme hazát lalál; e föld olympot rázó titánt erővel tör előre és a legmagasztosabbhoz törekszik a magasba, — oly föld, melyen szent János méltó tanítványai tág tért találnak áldást hozó működésre. Én szeretem Magyarországot, azért különösen érdeklődöm az önök nagy páholyának elismerése és kapcsolata iránt és ennél fogva örülök is azon, hogy önöket itt képviselhetem.«

Junius 10-én a porosz »Royal York a barátságához« című nagy páholy, október 25-én a berlini »Három világgömbhöz« című nemzeti anya nagy-páholy küldé meg elismerő nyilatkozatát; mivel

pedig több kőműves-hatalom által való elismerés valamennyi nagy páholyra nézve irányadó, a magyarországi jánosrendű nagy páholy elfoglalhatta jogos helyét a kőműves-hatalmak sorában.

A magy. kir. kormány által való elismertetés, mely iránt a páholyok alakulásának engedélyezése után nem lehetett kétség, 1871. január 10-én érkezett meg a nagypáholyhoz.

A skót rítust követő »Corvin Mátyás«-páholy nagytanácsa szintén legelső feladatának tartotta, hogy úgy a páholy, mint saját maga számára valamely nagyoriensztől alkotmányt s elismertetést szerezzen. E célból az edinburghi nagyorienshez fordult kérelmével, ahonnan azonban — megfelelő felvilágosítással — Párisba utalták őt. Ott a testvéreknek igen jó összeköttetések voltak s Így óhajításuknak rövid idő alatt való teljesítését remélhették; oda fordultak tehát.

A »Corvin Mátyás« páholy egyidejűleg oly önálló magyar főhatóság létesítését is célul tűzte ki, amely az összes magyar szabadkőművességet magába foglalja. Felhívta tehát a jánosrendű páholyokat arra, hogy a skót rendszerhez térjenek át, vagy legalább közös főhatóság alapítása végett vele egyesüljenek.

Az »Einigkeite im Vaterlande« azonban már javában munkálkodott az önálló magyar jánosrendű nagy páholy alapításán; nagyon zokon vette tehát a »Corvin Mátyás« páholytól, hogy az a féltett tervnek már-már közel látszó megvalósulását veszé-

lyezetteti s a jánosrendű páholyokat rítusuk elhagyására buzdítja. Az egyesüleből semmi sem lett.

A »Corvin Mátyás« nagytanácsa már most a francia nagy oriens határozatát szorgalmazza s e célra Kápolnai Pauer István testvért Parisba küldi.

Jerome herceg nagymester, a francia szabadkőmíves főhatóság nevében a magyar nemzeti szabadkőmívesség iránt érzett testvéri érzelmeit kifejezve, a legnagyobb készséggel Ígéri meg a francia nagyoriens mindennemű segélyét a magyar skót páholyok számára.

A Francia- és Németország közt dúló háború miatt azonban az ügy elintézése késedelmet szenved s csak július 22-én értesítheti a francia nagytanács a páholyt a felől, hogy június 27-iki ülésében a kért alkotmányt engedélyezte.

»Reméljük, — írja a francia nagy tanács — hogy a »Corvin Mátyás«-páholy rítusunk páholyai közt ki fog tűnni: munkái fensége, tagjai helyes választása, jótékonyság gyakorlása s az alkotmány és alapszabályok iránti mély tisztelete által. Csak ezen az úton fog e páholy méltónak mutatkozni azon bizalomra, amelylyel őt a nagy oriens megtisztelte. Ne feledje, hogy az egyes tagok tisztessége nyomán szokás ítélni az egész testület tiszteletre méltóságáról. Legyen áthatva azon igazságtól, hogy a szabadkőmívesi rend csak úgy vívhatja ki a tekintélyt és befolyást, amelyre szüksége van, hogy nagy és magasztos céljait megvalósíthassa, ha képességben vagy erényekben tündöklő férfiak tömör egyesületét mutatja be majd a profán világnak. Jövője így nem-sokára biztos és boldog leend; s ím, ez képezi vágyaink tárgyát.«

A skót rítusú magyar páholyok tehát Franciaország nagyorienséhez csatlakoztak, attól nyerek alkotmányt, elismerést és védelmet.

A kormány engedélye nem lévén a szabadkőművesség külső formáihoz kötve, mindegyik rítus akadálytalanul terjeszkedhetett, s megindult a két pártra szakadt magyar szabadkőművességben a versenygés, melybe a nagyrészt fiatal s a szabadkőművesség szellemétől még át nem halott küzdő felek bevitték a gyanúsítás, kíméletlenség, ócsárlás közönséges fegyvereit, fájó sebeket ejtve egymáson a nemes ügyhöz méltatlan harcban.

Fokozta a bajt a proselyta-hajhászat, a szükséges szigorú ellenőrzés elmulasztása mellett végzett tömeges felvétel. Rendkívül nagy számmal jelentkeztek a keresők ajtajuknál, a nagy tolongásban aztán bejutott egy sereg hívatlan a templom belsőjébe, bevive oda olyan hangot, szellemet, modort, aminő a szabadkőművesség magasztos elveivel össze nem fér.

A felavatottak közül pedig nem egy kiváló testvér csakhamar a csalódás keserű érzetével hagyta el a páholyt, ahol a nemes célra törekvő férfiak testvéries egyesülése helyett, a jelentéktelen formai különbségek miatt keletkezett egyenetlenkedést s a szabadkőművesség szellemében kifejtett munkálkodás helyett az időnek kicsinyes kérdésekre való elpazarlását tapasztalták.

Legélesebbé váltak az ellentétek épen a fővárosi páholyok között. A vidékiek a szenvedélyes harcnak

inkább csak szemlélői, mint részesei valának s így kevesebbet is szenvedtek a torzszalkodások által (elburjázott előítéletek, keserőségek és sértett hiúság tuséiban, munkaképesség és lelkesedés tekintetében pedig a fővárosiakat túlszárnyalták.

A Kassa keletén dolgozó »Haladás« páholy főmeslere, Csáky Tivadar gr. veszi ekkor a zászlót kezébe s az erős meggyőződés lelkesedésével küzd a kétféle rítusnak egy főhatóság alatt való egyesítéséért, ettől remélve a béke helyreállítását s megszilárdítását. Szavai, midőn a szabadkőművességnek hazánkban elfoglalt helyzetét rajzolja keresetlen őszinteséggel, tiszta képet nyújtanak; az egyesülés érdekében kifejtett munkássága pedig a helyes Ítéző, szívós akaratú s a szent ügyért lelkesedő kőművest tanúsítják. A »Haladás« állal 1870-ben összehívott pesti értekezlet nem érte ugyan el a kitűzött célt: a két rilus közös nagyoriensének megalapítását, de a fejlődés helyes iránya ki volt jelölve s az egy célra törekvő szabadkőműveseknek a testvéri szeretetben való egyesülése oly szükséges elv gyanánt hirdetve, amelylyel szemben az elkülönülő irányzatok követői mindinkább kisebb csapatokra fogylak le s nemsokára teljesen elcsendesedtek.

E mozgalmas időkben, midőn nemcsak a szabadkőművességben, hanem a politikai és társadalmi életben is az átalakulások bonyodalmi nehezítik meg az egészséges fejlődés irányának megtalálását, keletkezik Szeged városában az »Árpád a testvériséghez« című jánosrendű szabadkőműves páholy 1870. május 29-én.

AZ „ÁRPÁD“-PÁHOLY ALAPÍTÁSA.

1870. május 20.

Az »Árpád «-páholy alapításának érdeme a Temesvár keletén dolgozó »Zu den drei weissen Lilién« című jánosrendű szabadkőmíves páholyt illeti meg.

Temesvár az időtájt a hazai szabadkőmívességnek nagy erőssége vala. Két páholy is működött benne: a skót szertartása »Hunyadi« s a jánosrendű »Zu den drei weissen Lilién«.

E két páholynak a közéletben jutott jelentős szerepére enged következtetnünk azon tény, hogy az »Árpád«-páholy alapításának idejében a »Hunyadi«-páholynak 64, a »Liliom«-nak 69, a kettőnek együttesen tehát 133 tagja volt; az ország szabadkőmívesi mozgalmaiban való tevékeny közre-

működésüket pedig az ott. keletkezett legelső szabadkőmívesi lap is eléggé tanúsítja.

A »Hunyadi«-páholyhoz tartozó Strasser Albert szerkesztésében 1871. január havában megindult. »Union« című lap valóban nagyban hozzájárult ahhoz, hogy míg egyrészt itt bent az ellentétes nézetek a testvéri szeretet szellemében nyerjenek kiegyenlítést, a szabadkőmívesi munkálkodás élénküljön, a páholyok egymás erényein és hibáin okuljanak s általában a szabadkőmívesség élete közelebb jusson azon eszmékhez, melyeknek szolgálatára teremtve van; másrészt a külföldi szabadkőmívesség a mi munkálkodásunkról helyesen értesüljön, rokonszenvével bennünket támogasson s így közöttünk az összetartozóság, a solidaritás érzete erősüljön.

Keim ami Ede, a »Zu den drei weissen Lilién« páholy tagja és tiszteletbeli főmestere áll a szegedi páholy megalapításán fáradozók sorában legelől, aki, mint a würzburgi színház igazgatója, társulatával Temesvárad működött, onnét Szegedre is átáhrándult s ez alkalmakat használta fel arra, hogy itt a királyi művészet számára munkásokat toborozzon.

E feladat nem volt nehéz s a kellő előkészületek után Reimann Ede, páholyának megbízatásából, 1870. május havában a szegedi páholy megalakításához foghatott.

Május utolsó napjain egymást érte a sok felvételi s béremelő munka a fáradhatatlan Reimann vezetésé alatt.

Május 26-án délelőtt tíz órakor tartott másodfokú munkán a Temesvár keletén dolgozó »Zu den drei weissen Lilien« jánosrendű páholy küldöttsége béremelésben részesíti Schlesinger Henrik és Baseli B. Lőrinc tanonc-testvéreket.

Délután 5 órakor e két testvér már harmadik fokba nyer felavatást.

Este 7 órakor elsőfokú páholymunka volt, melyen a küldöttség Csermelényi Iván, Leszih Ede és Dreifuss Ruben keresőket avatta fel a szövetségbe.

27-én délután 5 órakor újra tanoncfelvétel. Ez alkalommal Kohn Hermán, Reitzer Adolf, Lévy Márkus és Leopold Izidor léptek be a »Zu den drei weissen Lilién«-páholy tagjai sorába.

28-án érkezik a temesvári küldöttség legnagyobb része. E napon délelőtt 11 órakor ismét elsőfokú munkát tartottak a testvérek s felavatták Weiss Mór és Guttmann Hermán keresőket.

Délután 5 órakor újra tanoncmunka Naschitz József felvételére.

Este pedig másodfokú munkát tartott a küldöttség, hogy azon Csermelényi Iván, Leszih Ede, Reitzer Adolf, Dreifuss Ruben, Leopold Izidor, Weiss Mór, Mathes Emil és Wünsche Vilmos testvéreket legényfokba emelje.

Május 29-én nem kevesebb, mint négy munkát tartottak a »Liliom«-páholynek Szegeden levő tagjai.

Az elsőt Slielly Gyula, Csermelényi Iván, Leszih Ede, Reitzer Adolf, Dreifuss Ruben, Leopold Izidor és Weiss Mór testvérek elnyerték a mester-fokot.

A másodikban Floderer Vilmos legényfokba lépett.

A harmadikban Müller Károly Fr. kereső lett szabadkőművessé.

Ő a negyedik munka végre magának a Szeged keletén dolgozó »Árpád a testvériséghez« című jánosrendű szabadkőműves páholynak legelső munkája.

Az alapító testvérek neveit és érdemeit a következő munkatábla őrzi számunkra:

»Gründungs-Protokoll; aufgenommen in Szegedin am 29sten Mai 1870.

In Anstrebung unserer Endzwecke haben sich mehrere Brüder Freimaurer — welche in Szegedin wohnhaft, Mitglieder der gerechten und vollkommenen St. Johannis-Loge »Zu den drei weissen Lilien« im Oriente Temesvár sind — geeinigt, der königlichen Kunst die erste Stätte zu bauen, und haben diesfällig sowohl um Bevollmächtigung behufs Vornahme der Vorarbeiten, als auch um Entsendung eines Meistercollegiums zum Zwecke der factischen Gründung bei ihrer oberwähnten Loge nachgesucht. In voller Würdigung des maurorischen Eifers der Brüder Gründer hat die g. u. v. St. Johannis-Loge »Zu den drei weissen Lilien« im 0. zu Temesvár ein Meistercollegium, bestehend aus

dem würd. Mt. vom Stuhle Eduard Reimann,

» » dep. Mt. Béla Kramár,

» Bruder 2ten Aufseher C. G. Förk,

» » Secretär Johann Török und endlich

» » Julius Stielly

Mitglieder derselben Loge entsndel, um das Werk der Gründung zur Ehre des Baumeisters aller Welten, und zum Wolde der Menschheit zu vollbringen, welcher Deputation sich Br. Meister Lafontain, Br. Geselle Wunsch, Br. Geselle Floderer und Br. Mathes freiwillig angeschlossen haben; als Ergänzung dieses Collegiums waren noch als Gründer anwesend:

Bruder Lor. Basch Meister,	
» Moritz Schwab	»
» Heinr. Schlesinger	»
» Moritz Weiss	»
» Eduard Leszih	»
» Ivan Csermelenyi	»
» Adolf Reitzer	»
» Rubin Dreyfuss	»
» Izidor Leopold	»
» Markus Levay	Lehrling,
» Josef Naschitz	»
» Hermann Guttmann	»
» Carl Müller	»
» Hermann Kohn	»

Über Aufforderung des Vorsitzenden ehrw. Meisters vom St. vor Allem die Wahl vorzunehmen, ergreift vorerst Br. Mstr. Reitzer, dann Br. Dreyfuss das Wort; beide nehmen Veranlassung jenes Eifers zu gedenken, mit welcher der Vorsitzende würd. Meister vom Stuhle aus der Loge »Zu den drei weissen Lilien« im O. Temesvär, Br. Eduard Beimann, trotz allen Mühen und Schwierigkeiten, das Zustandekommen der heute installirenden Bauhütte betrieben und befördert hat; dieselben beiden Brüder sprechen hiefür sowohl dem Meister vom Stuhle Eduard Reimann, so wie obbenanter Gründungsdeputation den wärmsten Dank der Loge aus, welche ihrerseits den würd. Meister Eduard Reimann in Anerkennung seiner bekannten Verdienste um die Frmrei im Allgemeinen, namentlich aber um die Gründung dieses neuen Tempels, zum immerwährenden Ehrenmeister erwählt und einsetzt. Der Vorsitzende würdige Meisler vom Stuhle erwähnt sonach der Verdienste, welche sich die Brüder Schlesinger und Schwab um die Gründung erworben; dieselben werden durch freudige Acclamation der Loge anerkannt. Nachher schritt man zur Wahl, dioselbo resultirte folgendes:

zum Meister v. Stuhle wurde Bruder Iván Csermelényi,
 » dep. Meister vom Stuhle Bruder Mór Weiss,
   » 1-ten Aufseher Bruder Lor. B. Basch,
   » 2-ten »   » Mor Schwab,
   » 1-sten Secretiir » Ruhen Dreyfuss,
   » 2-ten »   » Eduard Lessich,
   » Ceremonienmeisler Bruder Adolf Reitzer,
   » Schatzmeister Bruder Heinrich Schlesinger.

Nach dermassen constituirten Beamtenkörper trägt Bruder Reitzer darauf an, dass die Mitglieder der Deputation aus Temesvár, namentlich die Brüder Béla Kramár, C. G. Förk, Johann Török und Julius Stielly zu Ehrenmitglieder ernannt werden, was einstimmig beschlossen wurde, und worüber den betreffenden die Diplome nachträglich zugestellt werden.

Den Namen der Loge betreffend, einigt man sich dahin, dass die Loge den Namen »Árpád a testvériséghez« führe und das Stampil der Loge diese Bezeichnung in ungarischer und deutscher Sprache trage.

Endlich installirte der Vorsitzende die neugewählten Beamten, trat sodann den Hammer dem neuen würdigen Meister vom Stuhle ab, worauf sich die Loge auf Basis der Seitens der hohen Regierung am 12-ten October 1868 bestätigten Statuten als constituirt erklärte.

Nachdem noch der Opfergang angenommen wurde, welcher 4 tl. 51 kr. ergab, wurde die Logo ritualmässig geschlossen.

Johann Török in. p.,
 Secretär der Loge „Zu (len drei
 weissen Lilien“ im Ö. Temesvár.

Eduard Reimann in. p.,
 Moister v. Stuhl «1er „Drei Lilien“,

Bár a jánosrendű nagy páholy az »Árpád«-páholy alakulása előtt keletkezett, semmi nyomát sem találjuk, hogy annak e nagyjelentőségű munkában a legcsekélyebb része lett volna.

Páholyunk egészen magára hagyva, minden irányító segítség nélkül küzködik a legelső lépések nehézségeivel. Mindenek előtt úgy-ahogy elhelyezkedve a felsővárosi 43. számú Ábrahám- féle házban, az önálló működéshez szükséges okmányok megszerzése s a hatósági engedély kieszközlése után látott.

Az előbbi feladat megoldása majdnem az anyapáholy jó barátságába került.

A temesvári páholy ugyanis 1870. július 6-án megnyitó ünnepélyt tartott s arra páholyunkat is meghívta. Az Árpád-páholy háromtagú küldöttség által képviseltette magát ezen alkalommal. Az ünnepi munka végén felszólalt a szegedi vendégek egyike s az itthon nyert megbízás értelmében azon kéréssel fordult a kalapácsvezető főmesterhez, hogy az »Árpád«-páholynek önálló működéséhez szükséges fedezeti okmányokat legyen szíves mielőbb kieszközölni s Szegedre elküldeni.

A főmester erre a testvérek élénk helyeslése közben kijelentette, hogy e kérelem a házszabályok értelmében először ugyan a mesterkonferentia elé tartozik, a szabályszerű elbocsátások kiadása azonban semmi kétségei nem szenvedhet

Az iratok elküldése múlt, maradt. A temesváriak azzal mentegetőztek a szegediek sürgetése ellenében, hogy páholyuk új berendezése foglalja el idejüket. Az »Árpád«-páholy tagjai azonban végre is megunták a halogatást s egyesek közülök sértő kifakadásokkal telt levelekben a temesváriakat a ledezeli okmányok visszatartásával vádolták.

A »Zu den drei weissen Lilien« fölpanaszolja ezt levelében, midőn a kért okmányokat szeptember havában elküldi, de meglegszik annak kijelentésével, hogy az illető szegedi testvérek eljárása a szabadkőművesség elveivel össze nem egyeztethető s a melegen óhajtott testvéri egyetértésre káros hatást kell hogy gyakoroljon. Egyszersmind azon kéréssel fordul az »Árpád«-páholy tagjaihoz, kerüljenek mindent, a mi a békés egyetértés megszakítását előidézhethné s a mindenhatóság nagy alkotójának védelme alatt testvéri szoros összetartással s a messze jövőre nézve is sikerdusan munkálkodjanak a szellemi előrehaladás és tökéletesedés terén.

A munkálkodás megkezdésével gondoskodni kellett arról is, hogy a jánosrendű nagy páholy s a testvérpáholyok az »Árpád«-páholy alapításáról hivatalos tudomást vegyenek. Augusztus 3-án jelenti a titkár, hogy az előző munka megbízása értelmében Magyarország jánosrendű nagy páholyát, valamint a fővárosi »Szent István« és »Zür Grossmuth«, továbbá a bajai »Honszeretet«, aradi »Széchenyi«, soproni »Verbrüderung« és temesvári »Zu den drei weissen Lilién« páholyokat s a bécsi »Humanitás« elnökét az »Árpád«-páholy megalakulásáról érlel-
si tette.

A testvérpáholyok örömmel vesznek tudomást az »Árpád«-páholy keletkezése felől. A »Ionszeretet« Csermelényi főmestert tiszteletbeli tagul választja meg, a »Széchenyi« pedig egy nagyobb küldöttség látogatását jelenti be.

Páholyunk sem késik ezen udvariasságok vizszozásával s még az év folyamán — december 80-án — tiszteletbeli tagul választja meg Papp Zsigmond testvért, a »Honszeretet« főmesterét.

Ugyanezen alkalommal a temesvári, bajai és soproni páholyok példájára tiszteletbeli tagsággal tünteti ki páholyunk Schneeberger F. J. testvért is, a »Humanitás« elnökét, hogy kifejezze ezáltal elismerését és rokonszcnvét azon testvér iránt, a ki az ausztriai szabadkőmívességet 76 évi szünetelés után reactiválni törekedett s oly eredményeket ért el, amelyek alapján a műhelyek feléledését s elismertetését lehet reményleni.

Az alakuláshoz tartozó tennivalók közül legfontosabb volt a hatósági engedélyezés kieszközlése.

Nagypáholyunk felhívására az Árpád-páholy felterjeszti a tisztikarnak, valamint az összes tagoknak névsorát s hozzáfog alapszabályainak kidolgozásához.

Az eredeti német szöveg október 20-án készült el, a magyar fordítás már kevesebb időt vett igénybe. A páholy 1871. év március havában értesül arról hivatalosan, hogy alapszabályai a miniszternek 1870. december 81-én kelt megerősítésével a polgári törvényszék utján visszaérkeztek.

Ez alatt eltelt majdnem az első év; de mennyi bajjal kellett páholyunknak az ingadozás és iránytalanság ezen idejében megküzdenni?!

A KEZDET NEHÉZSÉGEI.

1870.

Az »Árpád«-páholyt megalapító testvérek lullnyomólag a kereskedő-osztályból csoportosulnak s a város közéletében irányadó más társadalmi körök az alakulásnál megfelelőleg képviselve nincsenek; e körülmény magában véve is megnehezíti az intensív belső munkásság megindítását.

E mellett nem maradt páholyunkra nézve hatás nélkül az ország szabad kőművességének egészségtelen fejlődése sem. A gyors terjeszkedés vágya nálunk is csakhamar mindent háttérbe szorít, a sűrű felvételek magának a felavatási ünnepségnek nagyszerűségét megszokottá teszik, Itatását gyöngítik, a páholy munkaidejét pedig majdnem teljesen lefoglalják.

Általában a magyarországi szabad kőműves páholyokban a tagok számának szaporítására irányuló buzgólkodás a személyek megválasztásában szükséges óvatosság és szigorúság rovására működik s egy-

egy elhibázott felavatás sok kellemetlenségnek s bajnak csiráját veti a páholy életébe.

A beáramló új eleinek sokasága miatt nem fejlődhetik a tagok közt oly benső összetartás, testvéries együttérzés és bizalom, amely az igazi szabadkőmívesi élet legfőbb sajátsága, egyszersmind első feltétele is. Ez volt az oka annak, hogy az első felbuzdulás csillapultával nem egy páholyban csendesül el a kalapács kopogása s a nagyratörő lelkesedés meglepő rövid idő alatt a csalódó lélek révedezésévé foszlik szél.

Az »Árpád«-páholyban is már az első év munkái alatt fel-felhangzik a főmester intő, majd panaszos szava a testvérek igazolatlan elmaradása miatt; megjelenik a közönyösség réme, amit aztán dorgálással, majd pénzbüntetéssel igyekeznek elűzni. Az 1870. december 28-án tartott munka már azon határozatot hozza, hogy a testvérek minden indokolatlan mulasztás büntetéseképen 1 forint bírságot fizessenek.

A felvételek által kifárasztott páholy 1870. július 25-én azt határozza el, hogy ezentúl egyik héten felvételi vagy béremelő, a másikon oktató munkát fog tartani.

De az oktató munkák is, amelyek csupán a szabadkőmívességre vonatkozó általános kérdések fejtegetésére s egyes szabadkőmívesi cikkek vagy könyvrészletek felolvasására szorítkoznak, csakhamar veszteni kezdik vonzó erejüket, s a december 22-én tartott munkán Obláth Lipót testvér azt sürgeti,

hogy a páholy munkáit közérdekű kérdésekről tartott felolvasásokkal kell szellemileg élvezetesebbé tenni. Kifejezésre jutott tehát már ekkor azon törekvés, hogy a páholy munkássága a közélettel minél közelebbi összeköttetésbe lépjen s ezáltal a szabadkőművesség működésében gyakorlati jelentőséget nyerjen.

Nagyban hozzájárult az »Árpád«-páholy nehézkes fejlődéséhez az a körülmény is, hogy a jánosrendű nagy páholy ez időben még maga is gyenge s alkalmatlan volt arra, hogy a vidéki páholyoknak irányt és munkaanyagot, a fegyelemben s általában a szabadkőművesi szellem terjesztésében pedig követendő példát adjon

Mennyire növekedett e miatt az elégedetlenség s bizalmatlanság a nagy páholy irányában, az kiténik a soproni »Testvérülés« páholy főmesterének következő szavaiból:

»Umgekehrt hallen vielleicht eher wir Grund über das provisorisch gewählte Grossbearnten-Collogiom Klage zu führen, dass es uns Über seine Action mindestens im Unklaren lässt, obgleich speziell die Ilochgradler den begonnenenHau in seinem Fundamente zu unterminiren drohen.«

A »Széchenyi«-páholy pedig egyik felterjesztésében egyenesen azt mondja:

»Ob die Landes Gross-Loge überhaupt sich als mauerisch rechtlich bestellend betrachtet und so von den anderen vaterländischen Logen betrachtet sehen will?«

Maga a nagypáholy teljesen tisztában volt az iránt a hangulat iránt, mely vele szemben, különösen

a vidéki páholyok között, mindjobban általánossá vált, de számított arra, hogy a csendes munkálkodással elért siker teljessége el fogja némítani az elégedetlenség hangját. A december 19-iki táblájában siet bejelenteni a páholyoknak a szabadkőmívesi hatalmak részéről nyert elismertetését s kifejezi azon reményét, hogy a nagygyűlés elé befejezett művel terjeszthet elő.

»Ezen reményünk — mondja az 1871. január 28-iki tábla — jelenleg már be is teljesült. Művünk zárköve, amely annyi fáradságunkba és gondunkba került s amelynek hiánya bizonyos izgatottságot s egyúttal a bizonytalanság érzetét is idézte elő a magyarországi szabadkőmíves világban, le van téve. A magyarországi szent jánosrendi nagypáholy most már a magyar királyi kormány által is el van ismerve.

Azokat, akik igen is nagy türelmetlenséggel néztek a jövei elé s bennünket talán hanyagsággal is vádollarak, a leg-határozottabban biztosíthatjuk, hogy csupán csak a kedvező pillanat bevárása s minden zaj elkerülése által juthattunk az említett eredményre. Ezen testvéreket a Lajtlián túra utasítjuk, ahol a szabadkőmíves-páholyok évek óta tartó sokszoros erőfeszítések dacára sem türetnak, altot pedig, legalább e tekintetben, ép azon tényezők az irányadók, mint Magyarországon.«

Azon szemrehányás ellenében pedig, hogy a nagypáholy nem gyakorol kellő befolyást az egyes páholyokra, a főtisztikar azzal védekezik az 1871. febr. 19-én ülésező második nagypáholy-munkához benyújtott évi jelentésében, hogy az ideiglenesség folytán oly alkotmány alapján kellett intézkednie, mely csak papíron létezett és még ott sem mindenkitől elismerve.

A nagypáholy fegyelmező s irányító erejét nélkülözve, fiatal, tapasztalatlan páholyaink nem tudják a közélet nyilvánulásaiban észrevenni s megragadni azon alkalmakat, melyek szabadkőmívesi tevékenységünknek megfelelő téri nyitnak s gondolataikkal a távoli messzeségben kalandozva, oly kérdések tárgyalásával töltik az időt, amelyek erejüket tulon-tul felülműlják; céltalanságukkal s az anyagi és szellemi erők aránytalan csekélységét még inkább feltüntető áradozásokkal pedig magát a szabadkőmívesi munkálkodás komolyságát veszélyeztetik.

Így kerül a »Széchenyi«-páholy átirata gyanánt a kezdet kezdetével küzködő páholyaink elé a következő tábla:

Tiszteletreméltó mester!
Szeretett testvérek!

Trapolli L. nagymester, a bécsi Humanitás-egylet tiszteletbeli tagjának indítványára a florenzi nagypáholy elhalás rozá székhelyének áttételét Kómába, Olaszország jelenlegi fővárosába.

Ezen, a szabadkőmívességre nézve oly nagyfontosságú hírt örömmel lelt szívvel vettük áldomásul.

Rómában átkoztatott el a szabadkőmívesség számtalan-szor, Róma öklözte és üldöztette a szabadkőmíveseket minden időben; rendünk majdnem ezeréves fennállása óta testvéreink ezrei szenvedtek halált meggyőződésükért a Rómából szított vallási rajongás által s most meg, kevés napok múlva, ugyanezen Rómában fog meghonosulni a szabadkőmívesség, hogy világának áldásos sugaraival eloszlassa a sötétséget és kiirtsa nemes munkálkodása által a meggyökerezett előítéleteket.

Kevés ily nagy horderejű diadalt aratott még a szabadkőművesség az idők sorában, mint ezt; egy földi uralom múlandó dicsőségének, az emberi elbizakodottság összeomlott kártyavaráának romjain büszkén emelkedik lel a szabadkőművesség magasztos épülete és a valódi felvilágosodás fényes győzelmet ünnepel, a szabad eszmék győzelmét a világi fenhéjázás, a szánandó elfogultság felett.

Nem egy véletlen, nem földi, nem kedvező hatalmi viszonyok idézték ezt elő csupán, testvéreim! Ennek meg kellett történnie, hogy mikor, ez csak rövid idő kérdése volt, mert a mi fölött pálcát tört a világ összes népeinek elfogulatlan értelmisége, sorsát ki nem kerülheti; el kell enyésznie, amint hogy a téli hó, érintve a tavaszi nap sugaraitól, nyomtalanul eltűnik.

Amint az ember kiszabadul az előítéletek átkos bilincseiből, amint mindinkább meggyökerезik keblében a valódi emberi méltóság büszke öntudata, amint a felvilágosodás, a műveltség terjed és eloszlátja az elfogultság homályát, úgy mindinkább romlásnak indul, mit emberi önkény sötét időkben épített és a világ javulásának láthatárán egy boldogabb jövő emelkedik.

Azon szellemi épület, melyet a szabadkőművesség az emberek keblében békésen, ernyődet len szorgalommal fel-emeli, századokon át dacolt a viharokkal, szilárdul állott, mint egy megdönthetetlen sziklaóriás, a végromlással fenyegető hullámok közepette s fenn is fog állani mindaddig, míg a szabadkőművesség hű marad önmagához s fennen fogja lobogtatni a valódi emberszeretet s felvilágosodás zászlaját.

Midőn bevonul Rómába, fényes jutalmát, leli fáradozásainak, százados szenvedéseinek s kitértetésének.

Áthatva ezen nagy esemény kiváló fontosságától, egyhangúlag elhatároztuk, kedves testvérek! hogy örömteljes érzelmeinknek jegyzőkönyvünkben kifejezést adunk s hogy titeket is testvériesen felhívunk a csatlakozásra.

Meg vagyunk győződve, hogy az őszinte lelkesedéstől sugalt szavaink teljes visszhangra találatainak a minden

nemesre fogékony kebleitekben, s még csak arra kérünk, hullajtsatok egy könnyet az örök keletbe átköltözött testvérek drága emlékére, kiktől megtagadta a sors, hogy elérhessék a kőművesség jelen ünnepét.

Fogadjátok stb.

Aradi kelet, 1870. október tó én.

Maga az »Árpád«-páholy, működésének legelső évében, szintén indítatva érezte magát arra, hogy a külföld egyik világraszóló eseményének folyásába beleszóljon s a diadal mámorával előretörő győztes százazrek hadseregéi megállítani segítsen, a következő felhívást bocsátva ki a szabadkőművesek szövetségbeli összes testvérekhez:

Kedves testvérek!

Európa nyugoti része vérben úszik s tűzben-lángban áll.

A világ két legműveltebb nemzete, a német és a francia, egymással élet-halálra küzd.

Szüld okait e véres tusának ezáltal kutatni nem akarjuk; sokkal frissebb emlékezetben vannak azok, semhogy feledhettük volna.

A kapzsiság egyrésztől s másrészt a hatalmi féltékenység hiúsága, e két szörny összekelt és ez összekelés szüleménye lett egy harmadik szörny — a jelenleg dúló háború!

A harcoló felek mindegyike testvéreink I

Németországban 442, Franciaországban 344 páholy terjeszti az emberiségnek szentelt tanaink ígését! Nem lehet tehát közömbös reánk nézve, látni a borzasztó lesi vérharcot.

A szabadkőműves fogadalmat tesz: szerelni hazáját.

A szabadkőműves felavattatásakor kardot kap, hogy azzal védje a megtámadott hazát.

Felsőleges tanaink egyik kiváló cikkét: a szellemi világosság utáni törekvés képezi — s ezen világosság nem egyéb, mint az igazság!

Midőn a jelen háború kezdetén Franciaország Oroszországnak hadat üzent s lábát német földre tette: a német szabadkőművesnek honszerelme fellángolt, kibontakozott a testvériség ölelő karjai közül s táborba szállott, hogy kardját a közös hon védelmében a mérlegbe vesse.

S e táborbaszállás, mint hazaszeretetének és szent fogadalmának folyamánya, jogos, igazságos és méltányos volt, mert a megtámadott közös haza védelmének volt szentelve.

A harc diadalmasan lefolyt; a német honszeretet az ellent a haza földjéről nemcsak visszanyomta, de saját földjén le is győzte, elannyira, hogy Vilmos király a francia nemzetnek Sedánál nemcsak fejét vette, de kilépte kezeit és lábait is.

És Sedánig mégis a harc, mint önvédelmi lény, igazságos és méltányos volt.

De nem úgy Sedán után!

Vilmos király, saját szavai szerint, csak a francia uralkodó ház, ennek kormánya és a hadsereg ellen s nem a nemzet ellen folytatta a háborút! Sedánál az uralkodó fogolylyá lett, kormánya megbukott, a hadsereg megsemmisült.

A német hadfolytatás tehát alanyt vesztett s a háború mégis tovább folytatott.

A francia nemzetnek csakis testtörzse maradt meg vérző szívével, mely hónáért nem szűnt meg dobogni. És mert még dobogni bátorzkodott: a diadalittas győztes ezt is halálra szánta.

A szabadkőművesnek, kinek hitvallása az igazság és méltányosság után törekedni, e vonalig mennie: kötelesség, azon túllépnie; hiba — s a porosz háború Sedán után e vonali átlépte!

Kötelességünknek tartjuk azért az emberiség és testvériség érdekében fölemelt fővel kijelenteni a világnak, miszerint mi a Sedán után a francia nemzet ellen folytatott háborút, mint hódító háborút jogtalannak, igazságtalannak

és méltánytalannak tartjuk s figyelmeztetjük Vilnius királyt, a porosz szabadkőműves páholyok főpárt Ingóját, hogy midőn kardját az előtte álló ellenre emeli, hogy azt élével halálra sújtja: ugyanannak fokával egyszersmind a mögötte álló testvért is sújtja; és hogy a joggatlanul kiöntött testvéreinek minden cseppje égetőleg hat a gyilkos lelkiismeretére, még pedig ép a halál órájában.

figyelmeztetjük továbbá Vilmos királyt az özvegyek és árvák ezreinek jajjaira, kik pótolhatatlan veszteségeiket a jelen igazolhatatlan mérsárlásnak köszönhetik, de figyelmeztetjük még Vilmos királyt az igazságos Istenre, kinek egyedül áll hatalmában az elemekkel sújtani; emlékezzék vissza a történelem büszke királyára, ki elég vakmerő volt azzal dicsekedni, hogy ha hajóhada lelett az ég szakadna is le, árbocai azt feltartóztatnák; emlékezzék vissza I. Napóleonra, ki hatalma és diadalai tetőpontján az elemekre gondolni fölöslegesnek tartotta, s mind ez, mind amaz az elemek áldozata lelt! A mai nap még a mienk, a holnap már Isten kezében van.

Figyelmeztetjük továbbá a német sereg egyik hatalmas fővezérét, a koronaherceget, mint kinek neve hasonlókép ékesíti almanachjainkat, hogy a joggatlan öldöklésben kiöntött hősvér hizlalja ugyan a talajt, de a talajban azután koronák nem fognak teremni.

Figyelmeztetjük továbbá a nemes német nemzetei, hogy bár egységei ezen háború állal érte el, de ha azt megszilárdítani is akarja, a részek összeragasztásánál kelleténél több vért ne használjon, mert — s ezt fejedelmi művészetünk szempontjából állíthatjuk — amilyen erős ragaszt ad a hősvér — mértékkel, ép oly gyengévé válik ugyanaz, mértéken felül alkalmazva.

Mi kötelességünknek tartjuk az emberiség és testvériség nevében tiltakozni a porosz háborúnak tovább folytatása ellen s fölkérünk benneteket, összes testvérek, hogy bennünket e részben támogatni s ebbeli fölhívásunkat sajátotokká tenni szíveskedjete.

Mi nők vagyunk ugyan fegyveres hálálom, de elég hatalmasok vagyunk mégis szövetségben erkölcsileg, hogy őszinte szózatunk nyomatékkal bírjon.

Fogadjátok testvéri üdvözlötünket a. e. sz. sz.

*A szabadkőmíves szövetség „Árpád a testvériséghez“
címezett szegedi páholya, keleten.*

E felhívásra, mely magyar és német nyelven küldetett szét a testvérpáholyokhoz, a »Zur Grossmuth« s a »Testvérülés« hosszabb levéllel válaszol páholyunknak.

A »Zur Grossmuth« élénk színekkel festve a háború borzalmas voltát, végeredményben a következő megállapodáshoz jut:

»Uns als Maurer geziemt es nicht, uns in Streitigkeiten einzumischen, die wir hei Allen l’rotestiren, wenn wir dies auch könnten und wollten, doch nicht ändern können, und unsere Stimme nur Eine in der Wüslowäre.

liefen aber wollen wir zu dem Meister aller Meister, der die Macht der Könige lenkt, dass er bald sagen möge: „llis hieher und nicht woiler!“«

A »Testvérülés«-nek az »Árpád«-páholy felhívására küldött válasza már tisztult ítélettel jelölt ki azt az utat, amelyre a fiatal hazai páholyoknak törekedniük kell s a szabadkőművességnek kifogástalan programját adja, megvilágítva ama tájékoztatlanságot, mely ekkor a hazai szabadkőművesség működését jellemezte.

A levél első és harmadik része a következőkép szól:

»Az élet aranykorát élvező ifjúság tűzhévvvel ápolja a nagy célokat; ábrándozik és rajong, hogy ront s bont majd egyrészt az elvetendők halmazán, másrészt pedig újjá teremt s a szebb jövőt alkotja meg. Férfias őszinteséggel szólva, ily szempontból fogtuk fel, szeretett testvérek! a jelenlegi háború alkalmával közrebocsátott fölhívásukat s így fogtuk föl öntapasztalás alapján, miután az elmúlt szabadkőmívesi év folytában magunk hasonló módon léptünk fel, midőn a római közzsinat ellenében iratot bocsátottunk ki, melyet a Nápolyban tervezett ellenzsínathoz címeztünk. Bizonyára elvtársaink sorából senki sem voná kétségbe legjobb hizemű buzgó-ságunkat. És mégis mit értünk el a magas szárnyrakeléssel, habár oly ügyben kísértettük meg, melyre nézve a jelenkori műveltség régen megállapítá ítéletét?!

Tiszteletreméltó mester!
Szeretett testvérek!

Ákár figyelmeztetés, akár kiátkozás alakjába öltözzék valami tiltakozás, nincs nyomatéka, ha nagyobb szellemi és anyagi erőn nem sarkallik. Hagyjuk azért, mi fiatal páholyok, a tiltakozásokat l Működünk csendesesen kisebb-nagyobb körünkben, munkálkodjunk, hogy szolid, igaz műveltség, testvéri és közügy iránti forró szeretet, áldozni akarás és képesség honi állapotaink jobbítása körül minél szélesebbre, népünk alsó s felsőbb rétegeiben tért foglaljanak és szíveket hódítsanak. És ha csak kevésbé is engedte a Világegyetem Nagymestere magunk szíveit ily irányban művelni s másokét ily felfogásnak nevelni és megnyerni, élő köveket hordtunk össze azon templom megalkotására, melyben nem gőg vagy Chauvinismus, hanem az igaz emberiség nemtője felüti majd egykor székhelyét.«

Maga az »Árpád« -páholy is csakhamar belátta, hogy feladatait nem a távol messzeségben, világra szóló nagy események körében kell keresnie, hanem

első sorban azon befelé irányuló munkásságban, mely tagjait, a tökéletesedés útján előre vezeti, az emberszeretet gyakorlására serkenti, annak a hazának, annak a városnak társadalmában, mely őt táplálja és fenntartja s mely az ő parányi erejéhez mérhető tennivalók ezerével képes őt elhalmozni.

A PÁHOLYÉLET FELLENDÜLÉSE.

1871.

A kezdettel s tapasztalatlansággal járó formai kérdések terhétől megszabadulva s az iránytalanság esztendőjén szerencsésen átvergődve, az »Árpád«-páholy egyszerre hatalmas lendületet kap fejlődésében.

A testvéri lánc igen értékes szemekkel gazdagodik a neophiták nagy csoportjában.

A páholy tevékenysége egészen gyakorlati irányt nyer, a testvérek a szabadkőmívesi munkálkodás legfőbb célját, az előző év ábrándjainak visszahatásakép, a számokkal kifejezhető jótékonyági cselekedetekben keresik; s kedvező anyagi helyzetük és rendkívüli buzgóságuk e téren meglepő eredmények elérését tették lehetővé.

A bőkezű áldozatkészség új meg új terveket von a páholy tárgyalásai körébe s a munkákat változatossá, érdekessé, emelkedetté teszi.

Most a páholyhelyiség kényelmes berendezéséről, majd egyes szűkölködő családok fölsegélyezéséről,

séről, jótékony egyesületek támogatásáról, szegény iskolás gyermekek felruházásáról van szó. S minden alkalommal a legnemesebb verseny a segítségben, a cselekvésben!

Alig van munka, hogy 20—50—100 forintjával ne történének adakozások. Nem távozik innét a segélyt könyörgő üres kezekkel s midőn a páholy egy szegedi népnevelési egyesület tervéről értesül, 500 forintot ajánl fel lelkesedésében annak támogatására.

Az általános buzgóság magát a páholy szellemét mintaszerűvé varázsolja. A testvérek örömmel járnak a munkákra, hol áldozatkészségük kedvező alkalmakat keres s ahol a jó cselekedetek megmegújuló példáin gyönyörködnek.

Nem kell már nógatással s bírságozással népesíteni meg az összejöveleteket, hiszen még a nyári hónapokban is, midőn pedig a július 7-iki munka határozata értelmében a hőség s több testvér távolléte miatt augusztus végéig szünetelés van kimondva, nem kevesebb, mint 5 munkát tartottak a testvérek.

A jótékonyági cselekedetek mellett az oktató munkák is keresik a kapcsolatot az étellel s gyakorlatibb irányt nyernek. »Az ausztriai szabadkőművességről«, »A szabadkőművesség haszna«, »Patriotismus és kosmopolitismus« címmel tartott előadások már e tekintetben is nagy haladást jelentenek.

Sőt eljutott a páholy odáig, hogy a szabadkőművesség eszméjének meghonosítására nyilvános

előadások rendezését tervezgeti s pályázatot hirdet egy oly szabadkőmívesi munka megírására, mely a páholyon kívül álló közönség felvilágosítását tartja szem előtt.

A rendkívüli elevenség, mely a páholy munkálkodását ez időben jellemzi, elégedetlenséget támaszt egy pár bizottság működésével szemben. A tagok által nagy érdeklődéssel kísért ügyekben nem érkezik be a jelentés a kítűzött időre s a páholy, hogy a tárgyalásra kerülő kérdések halasztást ne szenvedjenek s a munkásság tervszerűleg és fegyelem korlátai között haladhasson, elhatározza az összes tagoknak szakosztályokba való csoportosítását.

A szakosztályok számának meghatározására, feladataik körvonalozására kiküldött bizottság 1871. szept. 29-én terjeszti elő javaslatát, melyet a páholy egészben és részleteiben elfogad se határozat alapján alakulnak meg ugyanezen munkán:

Az »Árpád«-páholy szakosztályai.

1. §. A birtokunkban levő erők között a munkának helyesebb felosztása és a páholy körébe eső feladatok tökéletesebb megoldása végett a páholy szakosztályokra oszlik.

2. §. Minden indítvány, mely akár a páholyütésben, akár azon kívül hozatott elő, kiadatik az illető szakosztálynak megvitatás, jóváhagyás s véleményadás végett és csak a nyert jelentés után és folytán válhatik az a páholyülés vita s határozat tárgyává. Kivételnek azon indítványok, melyeknek sürgőssége a páholy valamelyik tisztviselője, vagy legalább 5 testvér által beismertetik, továbbá a becsület-bírósági jelleműek, mint amelyek szabályszerűleg a mester-értekezlet körébe tartoznak.

Az osztályok között netán felmerülő véleménykülönbségekben valamely tárgy, ügy vagy kérdés illetékességéről a páholy határoz.

3. §. Minden szakosztály szervezi magát és végzi munkáit egy általa kidolgozott s elfogadott ügyrend szerint, mely ügyrend egy példánya a levéltárba, egy másik példánya az olvasóterembe — a testvérek közötti megismertetés végett — letéve legyen.

4. §. Minden szakosztályt kötelezőleg a következők határozzalnak:

a) Minden szakosztály köteles minden indítványról, mely akár a páholyülés által volt hozzá átlőve, akár egyesek által körében előhozva, legkésőbb egy hónap lefolyása alatt, jelentését a páholyülésnek beadni.

b) Minden szakosztály köteles a hozzá véleményadás végeit áttett s letárgyalt kérdések és ügyek statisztikai átnevezését, továbbá tagjai névsorát és azok ügybuzgóságáról s szorgalmáról — szükség esetén névszerinti megnevezésével is az egyeseknek — tudósítását Írásban, kétszer egy év alatt, a páholyülés elé beadni.

e) Az osztályok csak előtanácskozási s javaslati, de határozati s végrehajtási joggal nem bírnak, mely utóbbival azonban esetről-esetre a páholy által felruházthatnak.

5. §. A páholynek minden egyes tagja, kivétel nélkül, köteles valamelyik szakosztály tagja lenni és annak munkáiban kitelhető szorgalommal részt venni; szabadságában áll azonban mindenkinek választani s meghatározni, melyik szakosztálynak vagy illetőleg hány szakosztálynak kíván tagja lenni; ezen önkéntes elhatározása őt hat hónapra kötelezi.

A szakosztályok ülései nyilvánosak s minden testvérnek szabadságában áll bármely szakosztály ülésén részt venni s ott a nem tag tanácskozási joggal bír.

Az ezután felvett testvérek felvételük után 8 nap alatt kötelesek az illető szakosztály elnöke előtt nyilatkozni, amelyik szakosztályba tartozni kívánnak.

6. §. Egyelőre négy szakosztály alakul, u. m.:

1. Páholyigazgatás, művészet és társalkodási osztály.
2. Rituális és szabadkőművesi irodalom.
3. Országos és városi ügyek osztálya.
4. Jótékonyági osztály.

7. §. A szükségekhez mérve a páholy a szakosztályok számát szaporíthatja.

8. §. Minden határozatok és rendeletek, melyek ezen rendelkezéssel ellenkeznek, ezennel megszüntéknék nyilvánítatnak.

Ezen rendelkezés életbe léptetése végett a következők határozatnak:

1. Minden eddig kinevezett bizottmányok megbízatásaitól feloldatnak és felosztatnak.

2. A páholymester minden szakosztályhoz egy ideiglenes elnököt nevez ki; ezen ideiglenes elnöknek kézbesítetik az ezen munkálat kidolgozásával megbízott bizottmány által indítványozott, osztályokba osztott tagok névsora; feladata leendő az ideiglenes elnöknek az ott feljegyzett tagok nyilatkozatát kikérni, melyik osztályhoz ki tartozni akar, az eredményt közölve egymással. Ha 6 tag nyilatkozott már valamely szakosztályhoz tartozni, összehívja az ideiglenes elnök az alakuló gyűlést, melyen az osztály által választott elnöknek hivatalát átadja.

A páholy a következő munkán kizárólag azzal foglalkozik, hogy a beérkezett indítványokat a szakosztályok között kioszsza s az osztályok első munkanyagát kijelölje.

A szakosztályok ugyancsak nagy buzgósággal fognak munkájukhoz s midőn október 13-án először tesznek jelentést a hozzájuk utalt ügyekre vonatkozólag, valósággal túlhalmozzák a páholyt előterjesztéseikkel.

Az első szakosztály felkarolja mindjárt a színház pártolásának ügyét. Eleinte tervbe veszi, hogy az »Árpád«-páholy a pénztár terhére színházi páholyt béreljen; majd a pénztár kímélése szempontjából erről lemond s aláírási ív kibocsátásával gyűjti össze a szükséges összeget, amelyen a páholy számára öt zártszéket bérel, a páholytagokat pedig a színház támogatására buzdítja.

A második szakosztály a páholy könyvtárára vonatkozó intézkedések mellett egy érdekes ügygyei volt kénytelen foglalkozni.

A Traub 13. és társa helybeli könyvkereskedő-üzletben szabadkőmívesi könyvek is kaphatók voltak s azok közt egy kis francia nyelvű füzeikében még a szó jel és fogás is le volt írva.

A páholy megbízta a második szakosztályt annak kikutatásával, miként jutottak a könyvek a kereskedésbe s egyszersmind véleményt kért arra vonatkozólag, mely módon lehetne eme visszaélést megszüntetni?

A könyvkereskedésben az ügyre vonatkozólag azt a felvilágosítást adták, hogy e könyvek a többiekkel együtt érkeztek, mire a páholy felírt a nagypáholyhoz, hogy az a nagyorienssel együtt tegyen lépéseket e visszaélések megszüntetésére.

A negyedik szakosztály egy gyermekkert létesítésén buzgólkodott; 1872. ápril havában sikerült is a páholy jelentékeny anyagi áldozatával az intézetet megnyitni.

A harmadik szakosztály sem lehetett tétlen. A páholy sikeres munkálkodását a kívül álló körökben is tisztelet, elismerés és tekintély jutalmazta. A társadalom közművelődési mozgalmaiban a páholy közreműködésére mindig számítanak, egyes alkalmakkor pedig átiratilag fel is kéri, hogy magát képviseltesse.

Így jelenik meg Csermelényi Iván főmester a tervezett népnevelési egyesület alakuló gyűlésén, azon megbízatással, hogy a páholyt 500 forinttal az egyesület alapító tagjául jelentse be.

A szegedi önkéntes tűzoltó-egyesület erkölcsi támogatására alakult bizottság az 1871. jun. 24-én tartott értekezletére külön átiratban hívja meg páholyunkat, mely szintén levélben fejezi ki készséges közreműködését s tagjait az értekezleten való megjelenésre felkéri.

Az 1871-ik év végén tartott községi tiszt újítások alkalmával pedig fényes sikert ért el a páholy actiójával, midőn Csermelényi Ivánt, a páholy érdemes főmesterét, a városi tanácsosi állásra juttatja.

Nem csak Szeged város közönségének ítéletében és rokonszenvében, hanem a hazai szabadkőmíves páholyok szeretetében és becsülésében is nagyot nőtt az »Árpád«-páholy az 1871-ik év folyamán. Különösen a dél magyarországi páholyok közt volt ez időben a kapcsolat nagyon benső. A »Széchenyi«, »Petőfi«, »Három fehér liliom«, »Honszeretet« állandó összeköttetésben voltak páholyunkkal. Ünnepeiken egymást kölcsönösen meg-meglátogatták

küldöttségeik által, akadályoztatásuk esetén meleghangú átiratokban vettek részt az öröm napjaiban, komolyabb terveik végrehajtására pedig valóságos kis szövetséget alkottak, mely vezérszerepet vitt különösen a kétféle rítus egyesítésére irányult mozgalomban.

A távolabbi páholyokkal szemben a viszony sokkal kevésbé volt benső és testvéries.

A »Testvérülés« évi jelentésében arról panasz-kodik:

»dass unser Versuch mit den St. Johannis-Logen des Landes einen wärmeren, die amtlich steifen Formen abstreifenden Briefwechsel durch Bestellung ständiger Korrespondenten anzubauen, als gescheitert zu betrachten ist.«

Valóban, az »Árpád«-páholy sem igen adta jelét annak, hogy a soproni páholylyal való összeköttetés bensőségét erősíteni törekedett volna. Mert midőn a soproni páholy őt arról értesíti, hogy Kania József dr. hit. ügyvéd testvért jelölte ki számára állandó levelezőül s kéri, hogy az »Árpád«-páholy is jelöljön ki vizonzásul egy levelezőt, páholyunk azt válaszolja, hogy a soproni testvérek tudósításait szívesen fogadja s mennyire időnk és körülményeink megengedik, eszméket cserélni és tisztázni a szent ügy érdekében kötelességünknek fogjuk tartani, a jelen körülményeknél fogva azonban e célra külön levelezőt kijelölni nem tartjuk szükségesnek.

Az állandó levelezők kijelölésének igaz, hogy semmi gyakorlati értéke nincsen, lehet, hogy az

»Árpád« páholy ezt már akkor belátta, mindez azonban nem magyarázhatja meg e válasz hangjának ridegségét. A véletlen úgy intézte, hogy ez ügy éppen akkor került tárgyalásra, mikor a páholy a német-francia háborúra vonatkozó köriratra kapta a választ a soproni testvérektől. Az »Árpád«-páholy valószínűleg zokon vette a »Testvérülés« elítélő véleményét s oktató modorát.

A skót szertartása »Corvin Mátyás«-páholylyal pedig egy alkalommal élesebb elleniébe is került páholyunk.

A »Corvin Mátyás« ugyanis egy szegedi lakost felavatott anélkül, hogy páholyunkat véleményadásra felszólította volna. Az »Árpád« páholy felkérte erre a testvérpáholyt, hogy jövőre irányában nagyobb méltánylást tanúsítson s általában a vidéki keresőt, ha lakóhelyén páholy van, ennek megkérdezése nélkül fel ne avassa,

»mert könnyen megtörténhetik, hogy ily mellőző eljárás mellett a testvérek szövetségébe oly egyének vétetnek lel, kik egyik vagy másik páholy részéről erre érdemeseknek épen nem találtattak és így a testvérek páholyából épen nem testvérek temploma alakul.«

Páholyunk egyszersmind felírt a nagypáholyhoz is, hogy ily sértő és veszélyes eljárás ismétlődését a maga hatáskörében a nagypáholy is igyekezzék megakadályozni.

Az »Árpád«-páholy még azt az indítványt is teszi, hogy amely városban már páholy van, ott más rítusú páholy ne keletkezhessél

A nagypáholy válaszában csak azt említi fel megnyugtatóan, hogy a visszaül ásitott keresők névsorát a nagy páholy ok kölcsönösen közük egymással s egyik rítus sem vesz fel olyan profánt, aki már a másiknál hiába kérte bebocsáttatását.

A testvérpáholyokkal való összeköttetés erősítésére s a baráti és testvéri érzelmek ápolására kiváló alkalmat nyújtott a páholy alapításának első évfordulója.

A március 10-én tartott munka hattagú bizottságot küld ki az ünnepély programjának megállapítására.

A bizottság fényes ünnepséget tervez, a páholy azonban azt határozza, hogy az alapítási évforduló lehetőleg egyszerűen, minden nagyobb költség kikerülésével tartassék meg és csakis egy ünnepi testvérpáholyra s barátságos társasvacsorára szorítkoznak. A díszmunkára mindazonáltal meghívják a páholy alapítóját s a testvérpáholyokat is.

Reimann Ede testvér a következő levelet küldi ez alkalommal páholyunkhoz:

»Würdiger Meister!

Innigst geliebte Brüder!

Mit hoher Freude hat mich Ihre brüderliche Zuschrift erfüllt, es ist mir ein grosser Beweis Ihrer Liebe und echt maurerischer Gesinnung, die Sie mir darin aussprechen und bedauere ich nur, dass ich den Tag der Gründung Ihrer Bauhülle nicht in Mitte so treuer Brüder verleben kann. Ich bedauere dies, meine lieben Brüder, umsomehr, als ich doch gern einmal gesehen hätte, wie das Werk, das ich das Glück halte mit Ihrer und der Hülfe des a. g. B. a. W. vor

Jahresfrist aufzubauen gelungen, und welche Früchte dasselbe trug. Dass Sie in echt maureri schein Geiste arbeiten, habe ich bereits mehrfach gebürt, bedauere nur nicht öfter Näheres über den Bestand und das Gedeihen Ihrer Loge gehört zu haben. Wenn ich nun auch jetzt nicht persönlich kämmen und Theil nehmen kann, so hoffe ich Sie doch villeicht im häufe dieses Sommers, wenn icali meine Wiener Reise an-trete, persönlich zu begrüßen, denn mich selbst zieht es zu meinen lieben Brüdern in Ungarn und ich werde die schönen Stunden, wo es mir vergönnt war in Ihrer Mitte zu weilen, nie vergessen.

D. B. a. W. segne Ihre Bauhütte und schenke Ihnen allen meinen lieben Brüdern Kraft und Ausdauer, auf das es Ihnen möglich wird, die heilige Mission, die Sie übernahmen, mit Ernst und Eifer zu erfüllen. Ich grüsse Sie, ehrwürdiger Meister und geliebte Brüder und gebe Ihnen Gruss und Handschlag i. d. u. h. Z. als Ihr ewig tr. verbl. Bruder.

Bad Kissingen, 1871 V/24.

Eduard Beimann.

Az évfordulói ünnepély kedves jelenete volt az, midőn a testvérek Basch B. Lőrinc I. felügyelöt, aki a páholy alakítása s az új helyiség berendezése körül fáradhatatlan buzgóságot tanúsított, egy ezüstkalapáccsal ajándékozták meg.

Az évfordulói ünnepély egyszerúsége melleit is nagy jelentőséget nyert azáltal, hogy a testvérpáholyok kiváló tagjaik által képviseltetlek magukat. Itt volt maga gróf Csáky Tivadar, a kassai »Haladás« főnestere s az unió előharcosa, a »Széchenyi« főmestere és két tagja, a »Fraternitás« h főmestere és négy tagja, a »Humboldt« h. főmestere s a »Corvin Mátyás« két tagja.

A szomszédos hazai szt. jánosrendű páholyok ez alkalomra a két rítus uniójának megbeszélésére is meg voltak híva. A tárgyalás legfőbb része tehát nem a páholy munkára, hanem az azt követő bizalmas értekezletre volt szánva. A két rítus egyesítésének kérdése volt ezen időben a magyarországi szabadkőművesség legfontosabb ügye s a szegedi tárgyalásoknak nem kis része volt a megoldás előkészítésében és siettetésében.

A JÁNOSRENDŰ ÉS A SKÓT RÍTUS SZÖVETSÉGGKÖTÉSE.

A kétféle rítust követő hazai szabadkőm ívesek egyesílését célzó mozgalmak nem maradhatnak hatástalanul a megerősödött »Árpád«-páholyra sem

Az unió kérdése volt ez időben a magyar páholyok tanácskozásainak legfontosabb tárgya, országos érdeklődést, sőt izgatottságot idézve elő a testvérek soraiban.

Az egyesülés hívei új argumentumokat mentettek a lefolyt német-francia háború folytán támadt politikai helyzetből.

A magyarországi jánosrendű páholyok ugyanis a symbolicus rítusban dolgozó németországi kőművességgel voltak bensőbb összeköttetésben, míg a skót páholyok a francia nagyoriens védelme alatt állottak. Félni lehetett tehát attól, hogy a két nagy nemzet között támadt keserőségek a magyar páholyokba is behatolnak.

Az önálló közös magyar nagyoriens megalapítása a jánosrendű nagypáholy ellenállásán tört meg,

mert a nagypáholy magát a jánosrendű szabadkőművességet látta veszélyeztetve a magasfokúak által.

Midőn az »Einigkeit im Vaterlande« páholy ifjabb tagjai a skótokkal való egyesülést javasiák, a nagypáholy magánúton tudakozódott a szövetséges páholyok főmestereinél, miképen gondolkoznak e javaslatra vonatkozólag a testvérek?

Valamennyi páholy többé-kevésbé az egyesülés ellen nyilatkozott s e válaszok az »Einigkeit im Vaterlande« páholyt is hasonló határozatra indították.

Nem nézhette tehát a nagypáholy jószemmel, midőn a »Haladás« páholy az egyesítési törekvések fonalát fölvéve, 1870. dec. 4-ikére a pesti értekezletet összehívta, annál inkább, mert míg a jánosrendű páholyok a megjelenésre felszólítást kaptak, maga a nagypáholy teljesen mellőzve volt. A nagypáholy nem érezte magát elég erősnek arra, hogy tiltakozásával a jánosrendű páholyokat a részvételtől visszatartsa. Midőn azonban értesül a felől, hogy a gyűlésen a két szertartásnak közös nagy kelet alatti egyesítését célzó tervezetet olvastak fel, melyet megvitatás és esetleges elfogadás végett a jánosrendű páholyoknak is szét fognak küldeni, kijelenti a jánosrendű páholyokhoz intézett körlevelében, hogy azon tervezet tárgyalása, mely magának a nagypáholyoknak feloszlatására irányul, a jánosrendű páholyokban addig, míg azok a háromfokú János-rendhez tartoznak, meg nem engedhető.

A »Haladás« páholy erre azzal válaszol, hogy azért nem fordult körlevelével a nagypáholyhoz, mert a nagypáholy akkor még úgyszólván nem is létezett; hiszen az évi jelentésében önmaga mondja, hogy az egész 1870. év folyamán csak ideiglenes minőségben állt fenn s az általa kezelt alkotmány csupán a papíron létező, nem is rendelkezett ezen alkotmányban körülírt tevékenységi körnek megfelelő hatalommal, még a saját kormányzata alatt álló páholyok irányában sem.

»Sajnálattal kell egyébiránt kijelentünk, — mondja továbbá a »Haladás« 1871. febr. 1-én kelt körlevelében — hogy nekünk a pesti nagypáholy megalakulása máig sem lett tudomásunkra hozva, úgy hogy annak létezéséről csak a lapok útján értesültünk, természetesnek fogják tehát önök találni, bygy a három fokú szertartással dolgozó testvéreinkkel ezentúl is csak a páholyok útján érintkezhetünk, másrészt nem vétethetik nekünk rossz néven, ha egy sem velünk összeköttetésben, sem felettünk nem álló testületnek jövővi-
seletünkre és magunktartására vonatkozó tanácsait hivatlanoknak jelezzük és azon insinuatíót, mintha a skót szertartású testvérek egy felette tevékeny kisebbsége a fennálló kötelékek egyoldalú kettépésén működnek, — amennyiben ez alatt páholyunk vagy annak bármely tagja értetett volna. — határozottan visszautasítjuk.«

Ez éles szavak a nagypáholy évi jelentésére vonatkoznak s a küzdelem elkeseredettségét eléggé megvilágítják

De az unió kérdése a jánosrendű páholyokkal szemben is nagyon megnehezítette a nagypáholy helyzetét s néha már már a teljes meghasonlás veszdelmével fenyegetett.

Maga a nagypáholy erre vonatkozólag a következőket mondja az 1871. évi nagygyűlés elé terjesztett jelentésében:

»A Magyarországon fennálló rítusoknak egy közös nagy keléiben egyesítésének kérdése a hazai szabadkőmivesség achillssarkát képezi, mely benső meggyőződésünk szerint mindaddig meg nem szűnik veszélyes lenni, míg a skót testvéreknek szintén nem lesz meg a maguk kőmívesi központjuk Magyarországon. E kérdés az, mely mint damokleskard fenyegeti intézményünket s mely nemcsak a két szertartásnak ellentétét élesíti ki és újabb ellentéteket teremt, hanem egyszerűen szakadást idézett elő a szt. János-rend templomában is. E kérdés az, mely a hivatalnoki testület tevékenységét sok tekintetben nyugózá s pártoskodást teremtven a jános-rondüek között, gátolt abban, hogy testvéreink egy részére jogosult, sőt köteles befolyásunkat igénybe vegyűk. Ez utóbbi baj érezhetőbbé vált azért, hogy mint ideiglenes testület ideiglenes hivatalnokai nem rendelkezhattűnk elég tekintéllyel tanácsainkban és utasításainkban.«

A nagypáholyának külföldi szabadkőmíves főhatóságok által történt elismerése s az alkotmánynak a kir. kormány által való megerősítése után, az 1871. febr. 12-én tartott közgyűlés volt hivatva arra, hogy ezen ideiglenes állapotnak véget vessen.

E nevezetes közgyűlésről hazatérő képviselőink, Csermelényi Iván és Enyedi Lukács jelentést tesznek a fővárosi testvérek körében szerzett tapasztalataikról s memorandumot dolgoznak ki a közös nagyoriens megalakításának ügyében.

A páholy e memorandumot, ismét csak a nagypáholy mellőzésével, az aradi, temesvári s bajai

páholyoknak küldi meg, azoktól várva segítséget a terv megvalósítására.

Az aradi és bajai páholyok csakhamar válaszolnak is a felszólításra, kifejezve helyeslésüket a kifejteit tervekre vonatkozólag s közreműködésüket ajánlva fel az unió megvalósítására.

E csatlakozás által felbátorítva, az »Árpád«-páholy már most azt határozza el, hogy a szomszédos jánosrendű páholyokat az alapítási évforduló napjára Szegedre hívja meg e kérdés kimerítő megvitatása végett.

A szegedi conferentián az aradi páholy három taggal volt képviselve; a bajai s temesvári páholyok azonban nem vettek részt. Itt volt. azonban Csáky Tivadar gróf, jól értesülve, mi készülődik Szegeden s támogatására sietve ama törekvéseknek. amelyek magának a jánosrendű kőműveseknek egy számottevő csoportjában keletkezve, az ő általa oly buzgósággal hirdetett uniót tüzték ki célul.

Szegeden abban történt megállapodás, hogy az unió megvalósítására egy újabb értekezlet legyen Pesten, mely alkalommal módját lehet ejteni annak is, hogy a skótok hasonló irányú törekvéseivel egy-értelműig haladva, az elvtársak egymást kölcsönösen támogassák.

Bánhidy Béla, az aradi jánosrendű páholy főmestere, kire a pesti értekezlet idejének és helyének kijelölése bízva volt, június 6-án a következőket írja páholyunknak:

»A gyűlés Pesten folyó hó 21-én leend a Magyar Király című szállodában, délelőtt 10 órakor, alólirt lakásán.

Tehát válaszszátok meg teljhatalmú képviselőtöket s jelenjete meg olt, hol valószínűleg egy szebb jövőnek alapköve fog letéetni, hol létre fog jönni az, mit legnagyobb részben erélyes kezdeményezéseknek lehet majd köszönni.

Fogadjátok páholyom őszinte elismerésének és fokozódott vonzalmának meleg kifejezését.

A nagypáholy tisztviselőségének Pesten székelő töredékével tudattam közös elhatározásunkat.«

Páholyunk a május 29-én tartott szegedi conferentia azon indítványát, mely szerint Pesten egy közös nagyoriens megalakítását célzó gyűlés tartassák, magáévá teszi s a kiküldött képviselőket azzal is megbízza, hogy a nagypáholynak Pesten levő tagjait az ügynek megnyerni igyekezzenek.

A februári közgyűlésen nyert végleges jelleg nem védelmezte meg tehát a nagypáholyt ez alkalmal sem a bántó mellőzéstől. Az unióra törekvő páholyok benne látják az egyesülés legfőbb akadályát, csak úgy mellékesen gondolnak arra, hogy vele befejezett dolgokat közöljenek s hajlandóságát megnyerjék.

Maguk a délmagyarországi jánosrendű páholyok sem voltak azonban teljesen egy véleményen. A bajai páholy az egyesülés elengedhetetlen feltételül tűzte volna ki, hogy a skót rítusúak a magas fokokról lemondjanak. A temesvári páholy pedig a pesti conl'entiaára való meghívásra egy terjedelmes körlevéllel menti ki távolmaradását, igen alapos kifogásokat téve a »Széchenyi« és »Árpád« actiója ellenében:

»Gegenüber der neuerlichen Einladung der ehrw. Logen »Széchenyi« und »Árpád« — mondja a temesvári páholy — zu einer Versammlung, welche wegen Feststellung der Grundprincipien am 21. crt. in Pest tagen soll, erscheint es uns als unsere maurerische Pflicht, auch diejenigen Ansichten, welche in unserer Loge über diese alle Gemüther lebhaft bewegende Frage herrschen, unseren geliebten Mitbrüdern rückhaltlos mitzuthellen.

Wir halten momentan die Vereinigung der Centralrepräsentanz beider Riten nicht gerade für den einzigen Weg auf welchem allein eine sofortige definitive Herstellung des freundlichen Einvernehmens zwischen den beiden Riten zu hoffen wäre, denn die decretirte Brüderlichkeit dürfte schon darum kaum eine aufrichtige sein.

Zuerst mögen die Brüder beider Riten durch die That beweisen, dass es ihnen wirklich Ernst mit dem brüderlichen Hand in Hand gehen sei, und sich vorerst allerorten, wo Logen beider Riten bestehen, zu gemeinsamen Vorgehen in allen maurerischen Angelegenheiten verbinden. Sie mögen, wie es in Oravitza und bei uns angestrebt wird, darnach trachten, eine gemeinschaftliche Vermögensverwaltung herzustellen, in einem gemeinsamen Logenlocale zu arbeiten, und nur die wirklich ceremoniellen Gegenstände separat zu behandeln. Wenn dies überall durchgeführt und dadurch eine erspriessliche Vereinigung der einzelnen Logen unter sich erzielt ist, dann dürfte es nach unserem unmassgeblichen Dafürhalten an der Zeit sein, auch eine gemeinschaftliche Centralstelle zu schaffen, welche die Gesammtheit der Logen in würdiger Weise representiren soll.

Beginnen wir daher den Bau nicht mit dem Giebel des Gebäudes, sondern lassen wir die Dinge sich ruhig und organisch entwickeln.

Wie wir vernehmen, steht die Gründung einer Grossloge für den schottischen Ritus für die nächste Zeit in Aussicht. Ist dieser Act vollzogen, dann sollen die Beamtenkörper beider Grosslogen sofort zur Ausarbeitung eines

Elaborates über die Grundprincipien der Vereinigung unter einem gemeinsamen Grossoriente zusammentreten.

Haben nachher alle Logen diesen Entwurf gehörig geprüft, und wie nicht anders zu erwarten, in seinen Hauptpunkten auch angenommen, so sollen die Grosslogen einen allgemeinen Maurertag nach Pest einberufen, und wir sind überzeugt, dass dann die Verhandlung nicht resultatlos verlaufen wird.

Für jetzt aber halten wir eine Versammlung zu dem beredten Zwecke für verfrüht, und werden auch diejenige, welche die sehr ehrw. Logen »Széchenyi« und »Árpád« für den 21. crt. nach Pest einberufen, aus diesem Grunde nicht beschicken.«

Az aradi és szegedi páholyok által jun. 21-ikére összehívott pesti értekezleten a »Széchenyi«, »Petőfi«, »Árpád«, »Honszeretet« és »Glückauf« jánosrendű páholyok valának képviselve. Az értekezlet kimondja, hogy megállapodásait — melyek a képviselt páholyokra nézve kötelezők — a jánosrendű nagypáholy nagymesterével közölni fogja, felkérve őt egyszersmind arra is, hogy ezen indítvány tárgyalására egy rendkívüli nagypáholy-gyülekezetei hívjon össze.

A felvett jegyzőkönyv hetedik pontja értelmében pedig:

»Fialla, Bánhidya és Nyiri testvérek megbíztatnak, hogy a skót szertartású páholyok által alakított s felhatalmazott végrehajtó bizottsággal érintkezve, a kifejtett alapelvekből kifolyólag egy határozott, tökéletesen formulázott munkálatot készítsenek, mely a második pont értelmében összehívott symbolicus nagypáholy elébe terjesztethessék.«

Másnap azután a magyar nagyoriens végrehajtó bizottsága tartott ülést Csáky Tivadar gr. elnökle

alatt. Megjelennek Fialla, Bánhidya és Nyíri testvérek is s bemutatják az öt jánosrendű páholy képviselőinek értekezletén felvett jegyzőkönyvet.

A végrehajtó bizottság egyhangúlag elhatározza, hogy az ügyet sürgősnek tekinti s még ezen ülés folyamán elintézi.

Felolvastatván ezután az említett jegyzőkönyv, a végrehajtó bizottság az abban kifejtett elveket, mint a két rítusbéli páholyok kiegyezkedésének alapját, maga részéről egyhangúlag elfogadja és határozza, miszerint ezen pontozatokat az összes magyarországi skót szertartású műhelyekkel oly felhívással közlenni, hogy azokat tárgyalván, az erre vonatkozó határozatokat a végrehajtó bizottsággal mielőbb tudassák, mely utóbbi azon esetre, ha többször említett elvi pontozatok a műhelyek többsége által elfogadhatnának, szerkesztendő alkotmány és alapszabályok alapjául fognak vétetni.

Az öt symbolicus páholy megbízottai által úgy szólván az ellenfél főhadiszállásán köti meg a szövetséget saját vezérének s fegyvertársainak: a nagypáholynak s a jánosrendű páholyok nagy részének kikerülésével.

Ezen eljárás úgy a főtisztikar, mint a mellőzött páholyok tagjainál élénk visszatetszést okozott. Maga az Árpád-páholy is csakhamar belátja, hogy magaviseleté nem volt egészen kifogástalan s midőn a pesti értekezletről visszatérő Csermelényi jelentését tudomásul veszi, egyszersmind őszinte sajnálatát nyilvánítja azon mulasztás felett, hogy ezen gyűlésre a nagy páholy és több magyarhoni jános-rendű páholy meg nem volt híva s így a tanácskozásban részt sem vett

A nagypáholy hivatalnoki testületé, bár a június 21-iki pesti értekezletet magára nézve bizalmatlansági szavazatnak tekinti, elhatározza, hogy a kívánt rendkívüli gyűlést szeptember 20-ára összehívja, de nem fojthatja el azon megjegyzést, hogy éppen nem volt testvéries eljárás, a jogszerűen fennálló és szabadon választott legfőbb kőművesi hatóság teljes mellőzésével, oly conferentiát hívni össze, mely a nagypáholy fennállása ellen volt irányozva.

»Nézetünk szerint — mondja a főtitkár augusztus 20-iki táblájában — jobban megfelelt volna a kőművesség szellemének, ha azon testvérek, kik nézeteik vagy rokonszenveik által már a skót szertartáshoz vagy annak megalakítandó nagykeletéhez vonzódnak, hozzá csatlakoztak volna, ahelyett, hogy minduntalan megújított secessionisticus terveikkel az egyetértést zavarják.«

A szeptember 20-án tartott nagygyűlés, mely előtt a főtitkár a bizalmi kérdést is felvetette, az őt jánosrendű páholy nevében tett javaslatot el nem fogadja, hanem utasítja a nagypáholy hivatalnoktestületét, hogy a testvéries egymás mellett haladás, közös céljaink, valamint a rend fentartása érdekében az alakulásban levő skót nagyorienssel szövetségre lépni törekedjék. Az »Árpád«-páholy a gyűlésen résztvett Csermelényi Iván és Rósa Izsó dr. képviselők jelentéseiből sajnálattal veszi tudomásul, hogy a két rítusnak rég óhajtott egyesülése újra el van napolva, egyúttal azonban elismerését nyilvánítja a két felküldött testvér előtt az egyesülés ügyének határozott pártolásáért.

Még az 1871. év utolsó munkájára megérkezik a nagypáholy azon táblája, mely örvendetes esemény gyanánt jelenti, hogy a magyarországi skót szertartású testvérek nagyoriense megalakult, nagypáholyunk az újonnan szervezett kőműves nagyhatalmat elismerte, s vele szövetségre lépett.

Ez alkalommal a nagypáholy a következőket írja a páholyokhoz intézett táblájában:

»Kedves testvérek!

E szövetségi kötés testvér kötése testvérral. És midőn a kötés egyfelől szövetségünk láncolatában a zavarok el elejét venni törekszik s az okvetlenül szükséges belső és külső rendet szabályozza, másfelül nem kevésbé komoly óhajta és szándéka az volt, hogy az ügyünknek ártó sűrűldést és káros versenyt s a proselyitizmust kizárja.

A szabadkőműves nem kutatja testvérenek hitét, nemzetiségét, ne kutassa szertartását se és ne idegenítse el egymástól a szertartás különbsége. Ez volt szándéka ezen egyezés kötésében a nagypáholy tisztviselői testületének.

Hiszszük és óhajtjuk, hogy titeket is ily szellem lelkesítsen, kedves testvérek! s midőn e kötést szaoályszerűen kötelezőnek fogjátok tekinteni, hiszszük, hogy abban bensőleg megnyugtatót is fogtok találni.

Hiszszük és óhajtjuk, hogy e kötés által az egyesítési céltalan törekvéseknek is vége szakadjon. Mindenik fél hala i külön-külön saját szertartása keretében, de nagy céljaink valóstítása érdekében csak testvért ismer mindenik a külön szertartású testvérben.«

El volt tehát érve a két rítus táborának kibékülése s szövetségkötése. Nem ugyan a végső cél, hanem mindenesetre annak jelentékeny megközelítése.

Az »Árpád« páholy a kétféle rítusnak egyesítésén fáradozók sorában munkálkodott tevékenyen. E tábort nem némíthatja el a nagypáholy azon óhajtásának nyilvánítása, hogy e szövetségkötés által az egyesítési céltalan törekvéseknek is vége szakadjon!« s a megkezdett úton haladva, a teljes unió kiküzdése már most csak idő kérdése lehetett.

A PÁHOLY HANYATLÁSA.

1872. jun. 1.-1874. oki. 4.

A két rítus főhatóságainak szövetségkötése által elintézészt nyert ama nagyjelentőségű kérdés, mely a hazai szabadkőművességet éveken át foglalkoztatta és izgalomban tartotta.

A nagy tusák napjait némi visszaesés követi a magyar kőművesség fejlődésében; a megpihent idegeknek új ellentétekre, új akadályokra van szükségük, hogy az akaraterőt cselekvésre acélozzák s az egyenletes, kitaró munkálkodás nehéz feladatára előkészítsék.

Lekerül a napirendről az a tárgy, amely a nagypáholy gyengeségének idejében legalább némi összeköttetést létesített a teslvérpáholyok között.

Maga a nagypáholy, ahelyett, hogy erőre kapna, gyarlóságaival az egész ország jánosrendű szabadkőművességét a szétzüllés veszedelmébe viszi.

Az egyes páholyok egymástól majdnem teljesen elszigetelődnek s egymás után csendesednek el vér-

szegénység tünetei között. Az alapításuknál fellobbant szalmatűz kialudni készül, a rohamos fejlődés hibái elburjánzanak, az administratio szabályozatlansága, a pénzkezelés lazasága s a teljes fegyelmezetlenség nem egy páholynak kerül életébe.

Önmagunk okozta bajainkhoz járul azután az 1873-iki közgazdasági válság, mely az egész ország társadalmára ránehezedik s minden téren megéretteti nyomasztó, bénító hatását.

Az a duzzadó erő is, mely az »Árpád«-páholy működését az 1871-ik évben jellemezte, csak rövid ideig képes megküzdeni a haladás elé torlódó akadályokkal.

A jótékonyági téren tanúsított buzgóság ugyan részben még fokozódik az 1872-edik év folyamán, túlzásaival azonban csakhamar az áldozatkészség kimerülését idézi elő.

Megjelenik szép kezdet gyanánt, könyvatos sokszorosításban, »a páholy hivatalos közleményeinek I. száma«, úgy magának a páholynak, mint szakosztályainak névsorát közölve; a második füzetlel azonban, mely Csermelényinek a tanyai nép közt meghonosítandó méhészet és selyemtenyésztés ügyében írt memorandumát tartalmazza, a közlemények sora véget ér.

Még gyorsabban elkallódik az a nemes felbuzdulás, mely az 1873. január 10 én tartott testvéries lakomán Abeles József és Eisenstädter Antal indítványára keletkezett. Nem kevesebbről volt szó, mint hogy a páholy számára állandó templomot

emeljenek s e célra a jelenlevő testvérek azonnal megajánlottak 2175 frt készpénzt, s 5000 frt kamat nélküli kölcsönt.

Komolyabb szellemi tevékenység hiányában az ügykezelést illető száraz, sokszor jelentéktelen kérdések kerülnek napirendre. Megkezdődik az ügyrend tárgyalása, heteken át foglalkoztatva s elnéptelenítve a páholy munkáit. A sok formalitás közepette az osztályok működése mindinkább e Inehézkedik. Egyes buzgó tagok ugyan megakadályozzák a bonyodalmas gépezet megállását, de az új páholytagok beosztásának sürgetése, a száraz jelentések halmazata s a páholytól nyert lényegtelen irányítások és biztatások azt tanúsítják, hogy nem megy már minden oly rendben, mint eleinte, az újdonság által felkeltett nagyobb érdeklődés és buzgólkodás idejében s hogy a szakosztályok egész intézményének életrealóságát a tapasztalat beigazolni vonakodik.

A páholy maga úgy látja, hogy munkáinak szaporodtával a hozott határozatok végrehajtását nehéz az eddigi hivatalnoki testületnek szorgalmaznia és teljesítenie, elhatározza tehát a »páholyigazgató«-tisztség felállítását. Páholyunk e szerint a 18 tagú tisztikar s négy szakosztály mellett még külön igazgatót tart szükségesnek, »aki a páholy úgynevezett reális dolgai rendben létéről és tartásáról gondoskodik s a meghozott határozatok kivitelét szorgalmazza és eszközölje«.

Az igazgatónak az is kötelességévé volt téve, hogy a titkár és kisegítő testvérekkel együtt hivatalos

órákat tartson a páholyban, ahol a netalán vidékről bejött testvérek a páholy dolgairól tudomást szerezhetnek s beadhatják a páholyt érdeklő jelentéseiket.

A legegyszerűbb ügy, melyet a tisztikar illetékes tagja a maga hatáskörében elintézhet, két-három tárgyaláson is keresztül megy.

Nem elégséges már a munkán felvett jegyzőkönyv sem. A páholy elhatározza, hogy a jegyzőkönyv két példányban legyen megírva. »A második példány, amelyben csak elvi jelentőségű és nevezetesebb határozatok vétetnek fel, a páholy előszobájában közhasználatra kiteve tartassék s magyar és német nyelven szerkesztessék.« Ez már nem is két jegyzőkönyv, hanem három, az 1872-ik év végén azonban már felszólalás történik amiatt, hogy a munkák jegyzőkönyvei sincsenek rendben s akárhányszor két-három hitelesítés is történik egyszerre utólagosan.

Maga az ügykezelés mindig több-több hanyagságot tár föl; e bajokkal foglalkozó kellemetlen tárgyalások gyakori ismétlődése utóvégre is a titkár lemondását vonja maga után.

Amily mértékben szaporodnak a páholy munkásságának szabályozására irányuló intézkedések, ép oly mértékben hanyatlik maga a munkásság belső értékében. Az előző év életre való tervei szétfoszlanak, a közélettel összefüggő gyakorlati értékű kérdések majdnem egészen megszűnnek; az egyetlen kivételt Csermelényi Iván testvérnek a méhészet és selyemhernyótenyésztés ügyében írt értekezése

képezi; a páholy több munkán át foglalkozik azzal, anélkül, hogy a felvetett eszme megvalósítását egy lépéssel is előbbre vinné.

S akik hivatva volnának arra, hogy a hazai szabadkőművesség általános hanyatlását előidézõ okok hatása ellen az »Árpád«-páholyt megvédelmezzék, egymás után hagyják el helyeiket. Maga a vezér, Csermelényi Iván főmester, az 1872-iki tisztújító munka előtt kijelenti, hogy betegeskedése miatt tisztséget nem vállalhat. A páholy nagy sajnálattal veszi tudomásul, hogy éppen az a testvér, aki a kezdet két nehéz évén át végezte tapintattal és nagy szorgalommal a legfontosabb munkát s ki a páholy alapítása körül is oly nagy érdemeket szerzett, betegeskedés miatt kénytelen megválni attól a tisztségtől, melylyel testvérei szeretete és bizalma õt kitüntette. A páholy egy emlékgyűrűvel ajándékozza meg távozó főmesterét.

Weiss Mór testvér is, aki a páholy alapításától kezdve mint helyettes főmester vett részt a páholy munkájában és vezetésében s mindenkor híven dolgozott a királyi művészet ügyéért, kijelenti Csermelényi lemondásával egyidejűleg, hogy kénytelen búcsút venni páholyunktól, Szegedről való elköltözése miatt.

S az új vezér, aki kipróbált testvérei kezéből a kalapácsot átveszi s akinek munkásságához a páholy annyi szép reményt köt, Ráday Gedeon gr. testvér pár heti munkálkodás után szintén elköltözik városunkból.

A páholynek munkaerőkben s vezető szellemben szenvedett veszteségeit pedig a felvételek nem képesek kipótolni. A felavatottak száma, mely 1871-ben 24-re emelkedett, az idők jele gyanánt fokozatosan 16-ra, 9-re s 2-re száll alá.

Az ügy veszedelmére a tagok megválasztása sem egészen szerencsés, ami nem csoda, hiszen a keresők jórészt alkalmatlanok a felvételre. A páholy több folyamodót el is utasít s egészen megszokottá válik, hogy a szavazásnál egy-két fekete golyó esik. E jelenség ad alkalmat arra a határozatra is, hogy a szavazás eredménye csak azon esetben veendő fel a jegyzőkönyvbe, ha a kereső tisztán fehér golyót, vagy ha az legalább három fekete golyót kapott. Ha egy vagy két fekete golyó esik s ennél fogva a határozat a fekete golyóval szavazó testvérek jelentéséig függőben marad, a jegyzőkönyv az esetet a következő alakban örökíti meg: »N. N. kereső felvétele felett a szavazás a legközelebbi páholyülésre halasztatik.«

A testvérpáholyokkal való összeköttetésünk is rohamosan lazul. Az 1872-ik évben még képviselőket küld páholyunk a »Széchenyi«, »Béke«, »Könyves Kálmán« és »Kisfaludy Károly* felavatási ünnepélyére, a saját alapításának évfordulójára pedig — 800 forintot szavazva meg az ünnepély költségeire — az összes hazai jánosrendű és skót páholyokat vendégül hívja. A »Könyves Kálmán« Besze János főmester vezetése alatt jött 7 tagú küldöttséggel, a »Fraternitás« és »Béke« 2—2 taggal, a

»Grossmuth«, »Humboldt«, kassai »Haladás« s az amerikai »Ilarmony Nro 6« páholy 1 — 1 taggal voltak képviselve díszmunkánkon.

A rá következő évben már csak a »Hallgatóság« felavatási ünnepélyén s a »Corvin Mátyás« nővérestélyen látjuk küldötteinket; május 29-én pedig, amely napon ez évben a páholy, a mostoha idő viszonyokra való tekintettel, minden nagyobb ünnepségről lemond s csak egyszerű munkát tart, — a kalapácsvezető helyettes főmester: Enyedi Lukács arról panaszkodik megnyitó beszédében, hogy munkánk nagyobb szerű eredményével nem dicsekedhetünk s csak a múltban kifejtett tevékenységünk megnyugtató eredményeiből menthetjük a jobb jövő reményét; a szónok testvér pedig az önvizsgálódásra s gyarlóságaink megfigyelésére való buzdítást tartja a legalkalmasabb témának.

Komolyabb együttműködésnek alig találjuk nyomát; a Széchenyi-páhollyal való testvéries együttérzés tanusítására azonban a »Concordia«-páholy ügye kedvező alkalmat szolgáltatott.

A »Concordia«-páholyt ugyanis a világi hatóság 1872. január havában betiltotta azt adván okul, hogy a lippai páholy, mint alakulási okmánya bizonyítja, az aradi »Széchenyi«-páholynek leánypáholya, mely páholynek fiókpáholyok alapítására nincsen joga.

Öt hónap múlt el anélkül, hogy a nagypáholy ez ügyet rendezte volna, minden Írásos és személyes sürgetés sikertelen maradt.

E szorongatott helyzetben lippai testvéreink páholyunkhoz fordultak ama kérelmükkel, hogy számukra a munkaengedélyt szerezzék meg.

Az »Árpád«-páholy elhatározza, hogy a »Széchenyi«-páhollyal, mint a Concordia anyapáholyával, egyértelműleg fog eljárni s megbízottat küld Pestre a nagypáholyhoz a lippai páholy elismertetésének kieszközlésére.

Midőn páholyunk e felől a »Széchenyi« s »Concordia« páholyokat értesíti, egyidejűleg felkéri a lippai testvéreket, hogy tudassák vele őszinteséggel esetleges anyagi szükségleteiket, mert e tekintetben is tehetsége szerint készséggel segíteni fogja őket.

Leszih Ede, kinek a páholy lelkére köti, hogy addig ne távozzék Pestről, míg a lippai testvérek ügye úgy a nagypáholynál, mint a kormány által elintézve nem lesz; ez ügyben a páholy kiküldöttjeként Pestre érkezve siet felkeresni Ráday Gedeon gr. főmestert, aki azonban nincs a városban. Leszih ezután az Aradról érkezett Goldscheider testvérrel Lichtenstein h. nagymester testvérhez megy, akitől megtudja, hogy úgy a »Concordia«, mint a nagypáholy részéről történt ugyan némi mulasztás, de e miatt be nem tiltották volna a páholyt, ha politikai érdekek közre nem játszanak. A szellemi intézőt a testvérek a Csanádi püspökségben látják.

A két páholy megbízott e felvilágosítás után a következő sürgönyt küldi a Pécsben levő Pulszky nagymesterhez:

»A lippai ügyben Goldscheider Aradról, Leszih Szegedről itt vannak, kérjük a lippai páholy engedélye kieszközölését a helyettes nagymesterre bízni, mert mi megbízatásunk folytán addig nem távozhatunk, míg ez ügy rendbe hozva nem lesz.«

E sürgönyre a nagymestertől a következő válasz érkezik:

»Minister megígérte Lippát a választások után azonnal engedélyezni, nyugodtan lehelnek, a héten még engedélyezve lesz.«

A lippai ügy ily módon csakugyan rendezve is lett s a »Concordia« kilenc hónapi szünetelés után újra megkezdhette munkálkodását. Midőn e felől páholyunkat értesíti, hálás köszönettel emlékszik meg az »Árpád« páholy erélyes és sikeres működéséről.

Leszih Ede testvér jelentést téve a páholy előtt kiküldetésének eredményéről, ama nézetét fejezi ki, hogy a páholy határozott fellépésének a nagy páholynál szükséges reformok behozatalára is jótékony hatása lesz.

Csermelényi Iván testvér, aki ugyanazon évben a november havi nagygyűlésen képviseli páholyunkat, szintén a nagypáholy kedvező átalakulásának közelségét reméli s azt jelenti, hogy sikerült a nagypáholy munkálkodási körébe serényebb életet felébreszteni.

Ezt ugyan a közgyűlésnek benyújtott, 6 lapra terjedő s teljesen üres évi jelentés még nem igen erősíti meg, de annyi mégis csak történt, hogy a nagypáholy fizetéses titkári hivatalt szervezett s egy szabadkőművesi lap kiadását elhatározta.

A páholyok hanyatlásuk okát nagyrészt a nagypáholyban látják s várva várják a kedvezőbb híreket.

Lichtenstein Alajos h. nagymester 1873. évi február 21-én értesíti páholyunkat a felől, hogy a tervezett »Kelet« című szabadkőmíves lap első száma megjelent; de csak a 74-ik év végével sikerül a Keletet, mint a nagypáholy hivatalos közlönyét, oly alakban juttatni az összes páholytagok kezébe, amelyben az, az öntudatos központi vezetés szabályozó erejét éreztetni s a testvérpáholyok között a szükséges szellemi kapcsolatot létesíteni képes.

Maga a nagypáholy azonban a lap megjelenésének idejét attól teszi függővé, hogy a páholyok járulékaikat mily mérvben fogják a nagypáholy részére beküldeni.

A Kelet első számai a hazai szabadkőmívességnek szomorú képét rajzolják. Mélyreható hibák gyökeres kiirtására volt már égető szükség, s a nehéz feladat rátalált emberére!

A NAGYPÁHOLY ÚJRASZERVEZÉSE; BEREZ ANTAL.

Az 1874-ik év október 4-én tartott évi közgyűlés új korszak elérkezének reményét kelti fel az ország elcsüggedt szabadkőmívességében. A közbizalomnak sikerült Berecz Antal személyében oly testvért állítani a helyettes nagymesteri tisztségre, aki férfias akaratereővel, tiszta céltudatossággal s rendületlen kitartással vezeti a már-már süllyedő hajót a biztos révbe.

Csak rövid idő kellett volna még az előbbi úton s a magyar jánosrendű szabadkőmívesség dísztelen véget ér; az elkallódás, a szétzüllés összes symptomái a közeli pusztulás sorsával fenyegetöztek.

A megmentés munkája nem volt könnyű. Magának a nagypáholynak rendbeszedése sem volt kis feladat. A múltak kelletlen öröksége gyanánt fennmaradt tetemes adóssággal szemben a jövedelmi előirányzat meglehetősen szegényes, a pénzügyi számadások hézagosak, a hivatalos ügykezeléshez szükséges segédeszközök: névjegyzék, anyakönyv, jegyzőkönyvek, levéltár, mind, mind hiányzanak.

A legfőbb bajok egyike mindenesetre a pénzügyek elhanyagoltsága volt. Az új nagytisztikar nem soká takargatja a dolgot, hanem feltárja a páholyok előtt, hogy 1612 forint olyan adósságot vett át elődjétől, amelyre semmi földözet nincsen s megkéri a páholyokat, hogy ezen ügy rendezésére vonatkozó nézeteiket vele közöljék.

A nagypáholy e kényes ügy kellemetlenségein a páholyok segélyével szerencsésen átvergődik.

Az ügykezelést igen nehezítette az a körülmény, hogy a páholyok nem voltak rendszeres és gyors levelezésekhez és a szükséges időszaki betérjesztésekhez szokva. Igaz, hogy az előző években maga a nagypáholy adta e tekintetben a legrosszabb példát, mert a helyett, hogy a páholyokat a szükséges rendre szorította volna, a felterjesztéseket maga is elintézetlenül hagyta.

Maguk a páholyok részint már csak névleg szerepelnek, részint az autonomikus jogok túlzott felfogásával a nagypáholy beavatkozását megnehezítik.

A nagytisztikar azonban a rendet és fegyelmet most már nemcsak hogy hirdetni kezdi, hanem meg is követeli, a szabadkőmívesi szellemű életre erőteljesen a páholyok elaltatásával s a kötelelességmulasztó tagok kizárásával fenyegetőzik. A páholyokhoz intézett leiratok szokatlan kemény hangja élénk visszatetszést idéz elő és erős roszalásban részesül leginkább ott, ahol arra a legnagyobb szükség volt; és felhangzik a páholyok autonómiáját féltők panasza.

A nagytisztikar erre kifejti, hogy az autonómia oly értelemben véve, amint azt eddig általában magyarították, a magyarországi jánosrendű szabadkőművesség fejlődésének egyik legfőbb akadálya. Bizonyításul hivatkozik az eddigi működés eredménytelenségére. A 22 dolgozó páholy közül a legtöbb, tagok számára nézve, gyenge — egy páholyra átlag 36 munkás esik — a jövedelmek csekélyek, a szellemi téren felmutatott eredmények szórványosak és minden tartósságot nélkülözök; pedig hét éve már, hogy a magyar szabadkőművesség a parlamenti kormány szabadelvűsége mellett akadálytalanul fejlődhetett és terjeszkedhetett.

A nagypáholy által közzétett statisztikai adatok a hazai szabadkőművességnek valóban szomorú hanyatlását tüntetik fel. Az összes működő tagok száma: 783, jóval kevesebb, mint három évvel ezelőtt. A délvidéki páholyoknak már csak romjai vannak; a »Honszeretet« 19, a »Három fehér liliom« 12 taggal szerepel a kimutatásban.

Sürgősen kellett oly szervezkedésről gondoskodni, mely egyrészt a szükséges autonómia tiszteletben tartása mellett a páholyok jogait és kötelességeit pontosan körülírja, másrészt a nagypáholynak is elég tért enged arra, hogy rendezőleg és élénkítőleg hasson a páholyok munkájára.

A nagypáholy, hogy e nagy fontosságú munkát a kellő előkészülettel és tájékozottsággal teljesíthesse, mindenekelőtt a hazai szabadkőművesség állapotának teljes megismerésére törekszik. E célra szerencsés

tapintattal két fontos intézkedést tesz: összehívja a páholyok főmestereit az ország fővárosába, a főtisztikar tagjait pedig a páholyok keletére küldi ki közvetlen tapasztalatok gyűjtése végett.

A főmesteri értekezlet 1875. július 1-én tartott meg Budapesten. Berecz Antal h. nagymester, mint az értekezlet elnöke, kifejti a tanácskozás célját.

»A főtisztikar felismerte eddigi működése után, hogy a nagypáholy alkotmánya nem nyugszik oly alapokon, melyek az egységes eljárást a nagypáholy ügyköréhez tartozó dolgokban lehetségessé lennék, a páholyok autonómiájának teljes tiszteletben tartása melleit a nagypáholyt megillető esetekben a kellő felügyeleti halaimat kezébe adnák s egyáltalán a viszonyt a nagypáholy s a védelme alatt dolgozó páholyok közt kellően megállapítanák. Mindez szükségessé teszi, hogy a nagypáholy alkotmánya újból átdolgoztassék s miután a jelenlegi kormányviszonyok épen alkalmasaknak mutatkoznak ezen módosított alkotmánynak keresztülvitelére, másrészt ily fontos lépést a nagypáholy tisztikara nem akart a páholyok hozzájárulása nélkül megtenni; ez okból küldettek szét a meghívók a főmesteri értekezlethez.«

A tárgyalás a hazai szabadkőművesség legéletbevágóbb kérdéseivel foglalkozott. Határozattá vált a nagypáholy alkotmányának átdolgozása s e mellett kimondja az értekezlet egyhangúlag, hogy a jánosrendű jelleg kellő megóvása s egységes érvényesítése szempontjából igen kívánatos egy korszerű, de az őseinktől átvett szertartásokat mégis kegyeletben tartó, egységes szertartáskönyv szerkesztése és általános elfogadása.

A főtisztikar tagjai ugyanis azt tapasztalták az egyes páholyokban teljesített vizsgálatuk alkalmával,

hogy a szertartáskönyvek egymástól eltérők, sőt egyes részleteik nem is felelnek meg azon szellemnek, melytől vezérelve, a szövetség ezen szertartásokat létesítette és megtartotta.

Úgy az alkotmány átdolgozása, mint a szertartáskönyv elkészítése közben sokféle nehézséggel kellett megküzdeni, de a helyettes nagymester munkaképe csak fokozódott az akadályok láttára s mindkét munkát csakhamar a szerencsés befejezéshez segítette. Az alkotmány már 1876. június 24 én. az elsőfokú szertartáskönyv pedig másfél évre rá szintén életbe lépett. Biztosabb alapot nyert a jánosrendű kőművészség további munkálkodásához s egységet szertartásaiban.

A nagypáholy Berecz Antal testvérnek helyettes nagymesterré történt megválasztása óla nem elégszik meg azzal, hogy saját belső ügyeinek rendezésére s az egész ország szabadkőművészségét érdeklő általános szabályzatok megalkotására fordítsa gondját, hanem segítségére siet az egyes roskadozó páholyoknak.

»A legtöbb páholy — mondja kevéssel az új főtisztikar hivatalba lépése után a helyettes nagymester — oly állapotban van, hogy a nagypáholy erélyes beavatkozása szükségessé válik, és a mennyiben benneteket, szeretett testvérek, az iránt biztosítunk, hogy mi minden áldozatra készek leszünk, hogy a magyarországi szabadkőművészségét azon fokra emeljük, amelyen hat évi fennállása után állania kellene; egyszersmind ki kell nyilatkoztatnunk, hogy mi magunkat semmi által sem akadályoztatjuk oly páholyokat, melyek semmi életerőt nem tanúsítanak, vagy a fennálló törvényeket és a nagypáholy rendeleteit kötelességszerűleg figyelembe nem veszik, inkább végkép beszüntetni, semhogy kétséges existenciájuk vagy

törvényellenes kezelés által a szabadkőművességnek több kár okoztassék, mint amennyit a többi páholyok jóvátenni képesek lennének.

A legtöbb páholy elmulasztá benső szervezetére a kellő figyelmet fordítani. A legtöbb páholy vagy épen nem, vagy igen hiányos házszabályokkal bír, az ügykezelés lanyha, a pénzügyi gazdálkodás rősz, a tevékenység nem együttes és legtöbb esetben csak egyesek jóakarától függ. Hogy ily eljárás mellett virágzás lehetetlen, az magától érthető.

Ezen egészségtelen kifejlődés symptomái a sokféle lorvezelek, melyek létrejönnek, heves buzgalommal felkapatnak s rövid idő múlva az illető megbízottak kezeiben örök nyugalomra tétetnek.

Első feladatunk legyen tehát önmagunkat erősíteni.

Hogy ez lehető legyen, szoros kötelességévé tesszük a páholyoknak, illetőleg azok főmestereinek, hogy házszabályok alkotásáról gondoskodjanak.

Pontos és körülményes ügykezelés létesítendő. Minden tisztviselő, minden testvér tartozik a rábízott teendőket pontosan teljesíteni és ezáltal a páholy iránta tanúsított bizalmát beigazolni. A hivataltiszségek nem azért létesítették, hogy cím és jelvények által a hiúságnak hízelegtessék, hanem hogy a megválasztottnak alkalom nyújtassék szélesbített hatásköre által saját páholya és a nagy egész érdekében működni.

Az írásbeli munkák, mint jegyzőkönyvek, anyakönyv, levéltár, tagok lajstroma és levelezés, pontosan vezettessenek.

Sürgősen ajánljuk a páholyoknak a pénzügyi gazdálkodás szabályozását, mivel a virágzó kifejlődésnek legfontosabb momentumát képezi a rendszeresített pénzkezelés. Tapasztaltuk, hogy a páholyok e tekintetben igen elnőzőleg járnak el, amiért is a páholyokat erélyes intézkedésekre hívjuk fel. Oly testvérek, kik önkényt elvállalt kötelezettségeiket nem teljesítik, megintendők, s tartozásuk kiegyenlítése céljából számukra határnap jelölendő ki, s ha ez eredménytelenül múlnék el, az illető páholy lajstromából kitörleendő, a pá-

holyokból ily módon kiküszöböltek nevei a nagypáholyoknak s az által minden testvérpáholyoknak közhírül adandók.

Ugyanezen értelemben fog a nagypáholy oly páholyokkal szemben eljárni, melyek évi járulékaikat készségeiben nem szolgáltatják.

Fölvívjuk a páholyokat, hogy a felvételeknél szigorúan járjanak el, és távol tartsanak körülünkől minden oly elemet, mely hozzánk nem illő. Azokat, kik a kötényre érdemelleknek mutatkoztak, a páholyokból, vagy a szövetségből ki kell zárni.

Arra törekszünk, hogy a páholyi életben rend és pontosság legyen és hogy a szabadkőművesség kifejlődésén; Magyarországban előremozdítólag hassunk, miért is az egyes páholyok részéről testvéri előzékenységre, szabadkőművesi engedelmességre számítunk azon megjegyzéssel, hogy ezen feladatunk keresztülvitelétől semmi el nem tántorítand, s készek vagyunk azt a legszigorúbban végrehajtani.«

Úgy a nagy-páholy, mint az egész ország szabadkőművessége jól tudja azt, hogy azon sikeres tevékenységnek, mely a múltak sokféle fogyatkozásán segítve, a királyi művészet ügyét hatalmas léptekkel viszi előre, Berecz Antal helyettes nagymester az éltető szelleme, s így általános helyesléssel találkozik az 1876 nov. 12-edikén tartott nagygyűlés ama határozata, mely a fáradhatatlan helyettes nagymestert a nagymesteri teendők teljesítésével is megbizta.

Míg az 1871-edik év vége még csak a felkavart rendetlenség kellemetlenségeit érezteti, az azóta eltelt két esztendő határozott eredményekkel jutalmazva meg a kitartó munkásokat, s a királyi művészet diplomáinak szilárdabb alapokat vet. S amily mértékben kibontakozik a nagy páholy zúrza-

varos helyzetéből, úgy érezteti mind jobban gvá-
molító karját a páholyokkal, a roskadozót megál-
lani, lépni segítve, míg új erő tér az elbágyadt ta-
gokba, s az egészségessé vált szervezet újra munka-
vágyat érez.

Nem egy páholyra nézve ugyan késő volt már
a segély, az elhamvadt szikra nem birt fellobanni
a közöny fagyasztó hidegségében.

Az Árpád-páholy azonban szerencsésen meg-
menekült az elpusztulás veszedelméből, mert az első
években felhalmozott erő még birta a küzdést, s
oly férfiú állt az élén, aki az új kor jelszavait meg-
értve, a nehéz feladat tiszta tudatával, s a komoly
munka sikerébe vetett hittel fogott a páholy fe-
gyelmezéséhez és megerősítéséhez.

A PÁHOLY ÜGYEINEK RENDEZÉSE; RÓSA IZSÓ DR-
1874. okt. 4.—1877. jun. 29.

Mint a nagypáholyt, úgy a mi páholyunkat is lelrázta a létakarás ösztöne abból a közönyösségből, melylyel az a hanyatlás lejtőjén az elbukás felé haladt rohamosan.

A felvételek hibái, a testvéri elnézés túlzásai azon kényszerűség elé vitték az Árpád-páholyt, hogy az erélyes revisio kellemetlensége, vagy a szétzüllés dísztelensége között kellett választania.

Már az 1874. február 5-ödikén tartott mesterértekezlet halaszthatatlannak tartja a rendcsinálás megkezdését. Hiszen minduntalan felhangzik a panasza amiatt, hogy a testvérek közül többen már rég időtől fogva nem fizetik havi illetményeiket s egyéb tartozásaikat, a páholy a testvérek közönyössége miatt semmi élénkséget nem mutat fel, a munkákra oly kevesen járnak, hogy gyakran nem is lehet a tanácskozást megtartani, s a bajok betetőzéséül egymás után merülnek fel a testvérek kö-

zött oly egyenetlenségek, melyek nem csak hogy a szövetség alapeszméjével össze nem egyeztethetők, hanem magának a páholynak tekintélyét is aláássák úgy a testvérek, mint a profán világ előtt.

Rósa Izsó dr. a páholy főmestere szenteli most ambícióját ezen nyomasztó állapotok megszüntetésére. A kezdeményező lépést a mesterértekezlettel téteti meg, mely már 1874. február 5-ödikén ugyan csak erélyesen lát a munkához: a hátralékosok közül többet megidéz s velük együtt rendezni tartozásaik ügyét, egyszerre három testvért itél a kötényre érdemetlennek s vád alá helyezésüket határozza el, azokat, akiknek anyagi helyzete köztudomásúlag rosra fordult, a tagsági díjak fizetése alól felmenti, az összes fizetőképes hátralékosokat pedig azon figyelmeztetéssel szólítja fel tartozásaik kiegyenlítésére, hogy nem fizetés esetén ki fognak a páholyból záratni.

A mesterértekezlet egyszersmind a hátralékok elengedését kérő folyamodványok átvizsgálására egy külön bizottságot küld ki.

E bizottság azonban nem mert a kényes ügy megoldásához fogni; a testvérek nyomasztó anyagi viszonyokról panaszkodva, különféle kedvezmények kérésével álltak elő, a pénzkezelés körül pedig oly szabálytalanságok derültek ki, amelyek miatt az akkori kisegítő t-t szigorúan meg kellett inteni. Jellemző, hogy míg a páholytagok száma az anyakönyv adatai szerint 71 volt, a költségvetési bizottság csak 45 tagot vett számításba.

Az 1874-edik év eltelt anélkül, hogy a rendezés munkájában valami eredményt lehetett volna felmutatni s nyilvánvalóvá lett, hogy a főmesternek s a páholy lelkesebb tagjainak jószándéka önmagában véve a mély gyökeret vert hibák kiirtására elégtelen.

Ekkor jött segítségül, éppen a legválságosabb időben, Berecz Antal h.-nagymester az ő erőtéljes akaratával, a legszigorúbb következetességet ígérve a hazai szabadkőmívesség fölemelésére megindított actiójában, de egyszersmind azon elvet hangoztatva, hogy a virágzó kifejlődést gátló akadályok megszüntetésére első sorban a páholyokat vezénylő főmesterek vannak hivatva.

»Az a kőműves mester, aki a páholy sorsának intézésében a legfőbb feladatra vállalkozik, a legnagyobb tisztességgel a legnagyobb felelősség tudatát kapcsolja össze, s esz mék egész erejét, szívének egész melegét éreztesse meg a munka vezetésében.«

E szavak nem hangzottak el hatástalanul a szegedi szabadkőművesek templomában, dr. Rósa Izsó főmester, amint a nagypáholy öntudatos hangjából a jobb idők elérkeztét remélni kezdi, a legnagyobb energiával lát munkájához: rendezi a tagoknak a páholyhoz való viszonyát, a munkásokat a tétlenek közül külön választja, a tagok névsorát nem kis fáradsággal tisztába hozza s ügybuzgalmat a »csüggedéssel határos közönyből« új életre kelti.

Jól tudja a páholy, hogy saját megmentésének munkájában a nagypáholynak is jelentős része van s örömmel fogadja amaz értesítést, hogy egy fő-

tisztikari tag az »Árpád«-páholy meglátogatására városunkba fog érkezni.

Naszluhász Lajos, a nagy tisztikar alamizsnás testvére, 1875. május 7-én jelent meg páholyunkban, hogy itt közvetlen tapasztalatok szerzése végett a páholy szervezetét illető összes ügyekben vizsgálatot tartson.

Az ezen alkalommal megtartott páholyvizsgálat constalálta: hogy

1. a páholynek rendes nyomatott alapszabálya van,
2. az ügyrend készítésével egy bizottság foglalkozik,
3. a páholynek diszes alakban kiállított s belsőleg ritka csínnal kitöltött anyakönyve van,
4. felvételt nyert összesen 84 tag, ezek között 50 szegedi,
5. a munkalátogatás kielégítő,
6. a páholy jegyzőkönyvei úgyszintén levelezései rendben vannak,
7. a vagyoni állapot:
  - a) özvegy pénztárában 941 frt 39 kr,
  - b) segélyző alapan . . 592 frt 30 kr,
  - c) rendelkezési alapan 1053 frt 99 kr,
  - összesen . 2587 frt 68 kr.

A rend tehát nagyjában már helyre van állítva, a munkakedv, Rósa Izsó lelkesítő példájára szépen emelkedik, s maga a h. nagymester, midőn 1876. augusztus 11-én személyes tapasztalatai kibővítésére hozzánk ellátogatott, örömmel nyilatkoz-

tathatja ki, hogy a munkakönyv tanúsága szerint a testvérek a páholyt szorgalmasan látogatják, az ügyvitel pontos, a páholy számadó könyvei rendben vannak, a szükséges összhang és testvéries szeretet uralkodik s így az »Árpád«-páholy a hazai rendezett és tevékeny páholyok sorában foglal el méltó helyet.

Berecz Antal h. nagymester annak bizonyására, mily jól érezte ekkor magát a fejlődő »Árpád«-páholy körében, az 1877-edik év János ünnepéjére újra lejött hozzánk. S bár ez alkalommal nem hivatalos küldetésben jelenik meg köztünk, jól esik az »Árpád« páholy irányában megelégedését és elismerését nyilvánítania, kérve a testvéreket, hogy az általa most is tapasztalt egyetértés s igazi testvéries szeretet fűzze őket össze továbbra is, s így a már megszilárdult törzspáholy királyi művésztünk érdekében mindinkább kihatólag működhessék.

Az »Árpád« páholy tevékenysége ezen időszakban a nagypáholytól kap irányt és anyagot. A teljes egyetértés úgy a nagypáholyaknak, mint az »Árpád«-nak fejlődésére kedvező hatású.

Alig értesül páholyunk a felől, hogy az 1874-ik év végén választott főtisztikar az elődeitől átörökölt adósságok terhétől önerejéből megszabadulni nem képes, ezen adósságot az összes páholyok terhének nyilvánítja s az aránylagosan reá eső részt elvállalni kész; kikötvé azonban, hogy a megajánlt pénzüsszeg kizárólag a deficit megszüntetésére legyen fordítva, s maga a nagypáholy az adósságok ügyét behatóan megvizsgálja.

Hogy a magyarországi jános-rendű szabadkőművesség tekintélye a külföld előtt is növekedjék, nagypáholyunk a nemzetközi jog fejlesztésére Genfben alakult egyesület támogatására buzdítja a védelme alatt dolgozó műhelyeket. A «Kazinczy-» páholy lépett fel azzal az indítvánnyal, hogy a páholyok gyűjtés útján szerezzék be a tiszteletbeli tagság 3000 ftos díját, s azt Magyarország jános-rendű szabadkőműves nagypáholya nevében fizessék be. A nagypáholy több alkalommal kiemeli ezen terv megvalósításának nagy jelentőségét, közli a népjog-intézet céljait és szervezetét, s a páholyokat arra is felhívja, hogy az intézmény vezéreszméinek terjesztésére profán körökben is közreműködjenek.

»Az »Institut du droit international« rendes tagnak csak olyan, különféle nemzetiségű férfiakat — legfőlebb 50-et — vesz fel, kik akár az elméletben, akár a gyakorlatban a népjog körül kitűnő érdemet szereztek, a tiszteletbeli tagságot pedig azon társulatoknak, városoknak, vagy testületeknek adományozza, melyek az intézet számára legalább 3000 forintot ajánlanak fel.«

Hogy ily humánus intézet tagjává lenni tiszteletre méltó dolog és kívánatos, hogy ez által különösen a magyar szabadkőművesség az egész szabadkőműves világ előtt tekintélyében gyarapodjék, a felől a testvérek meg vannak győződve, de az anyagi helyzet korlátoltsága megnehezíti a tekintélyes összeg begyűjtését. Az Árpád-páholy 100 ftot ajánl meg a jelzett célra oly módon, hogy a meny nyiben ezen összeg a tagok közt megindítandó

gyűjtésből ki nem telnék, a hiányzó részt a páholy pénztára fogja pótolni.

A hazai tárgyú törekvések közül a fővárosi szabadkőmívesi iskola, illetőleg nevelő és lapintézet tervezése emelkedik ki jelentőségre nézve. Ha a hetvenes évek szabadkőmívessége számos jelét adja azon igyekezetének, hogy az ifjúság nevelését az ő vezéreszméi szerint irányítsa s erejének java részét a közoktatás emelésére szentelje, azt azon siralmas állapot, melyben iskolaügyünk az alkotmányos korszak elején volt, egészen természetesnek tünteti fel.

Mint minden komolyabb irányú gondolkodás-mód, társadalmi vagy politikai törekvés, úgy a szabadkőmívesség is igyekszik az ifjú * nemzedéket saját részére meghódítani. E törekvése csak fokozódik oly időkben, midőn az állam gyengesége miatt iskoláinkba a szabadkőmívesség szellemével ellentétes: türelmetlenség, elfogultság, hazafiatlanság, nemzeti s felekezeti szűkkeblűség is betolakodhatott.

A nagypáholy által tervezett finevelő és tápintézet ügyével páholyunk is foglalkozott s egy külön bizottságot küldött ki azon meghagyással, hogy a kérdés alapos tanulmányozása után részletes javaslatot terjesszen a páholy elé.

A bizottság előadója, Szendrői János, 1875. március 19-ikén terjeszti az első fokú munka elé jelentését, amelynek alapján határozattá vált, hogy az Árpád-páholy a szabadkőmíves finevelő és tápintézet felállítását nem helyesli, hanem ahelyett egy

oly alap megalkotását javasolja, melynek kamataiból a vidéki középiskolákból Budapestre menő egyetemi tanulók nyernének segélyt.

A nemzet ifjúságának nevelése és oktatása érdekében azonban sokkal nagyobb arányú és erejű munkásságra volt szükség, semmint az abban való jelentős közreműködésre, vagy éppen annak irányítására a fejletlen hazai szabadkőművesség képes lehetett volna. A legjobb szándékkal készített tervezetek az ügy iránt való tiszta lelkesedést tanúsítják ugyan, de minthogy csirájukban pusztulnak el, csak annak bizonyosságául szolgálhatnak, hogy vágyainkat nem tudjuk erőinkhez mérni s a nagy kérdésekben való tájékozatlanságunk miatt a tervek megvalósításának nehézségeit nem is látjuk.

Az »Árpád«-páholy is több ízben tanújelét adja annak, mennyire érdeklődik a gyermeknevelés szent ügye iránt, sőt egy alkalommal azt is kimondja, hogy fő tevékenységét — figyelve a kor kívánatára — a népnevelés előmozdítására fogja fordítani. E célból első sorban azt tűzte ki feladatául, hogy áldásosán hasson a Szeged város külterületén lakó műveletlen nagy néptömegre s a 22 tanyai iskolára. A tényleges eredményeknek azonban alig akadunk nyomaira.

Azon benső kapcsolatot, mely e korszakban páholyunk s a nagypáholy munkálkodása közt van, még erősebbé teszi a Kelet, mely most már az öszszes szabadkőműves testvérek kezeihez küldve, a közszellem ápolásának jelentékeny tényezőjévé válik.

A Keletből értesülnek páholyunk tagjai az új alkotmány elkészülésének minden fázisáról. A messter-értekezlet teljes elismeréssel szól az alkotmány tervezetéről. Az első fokú páholyunka is csak két lényegtelen módosítást tesz rajta, s midőn annak elfogadásáról értesül, 40 magyar s 10 német példányt rendel meg a páholytagok számára.

Nagypáholyunk felélénkülésének hatását a páholyra magára, a testvérek tisztán látják, s teljesen méltányolják.

Maga a páholy főmestere, Kosa Izsó dr., midőn az 1876-odiki nagygyűlésről visszatér, azzal számol be küldetéséről a páholy előtt, hogy még eddig oly meglepéssel nem hagyta el a nagygyűlést, mint ezen évben, mert meggyőződött arról, hogy a magyarországi szabadkőmíves szövetség immár — mit ezelőtt nem igen lehetett mondani, — gyakorlati eredményt képes felmutatni.

Felélénkülvén páholyunk, a testvérpáholyokkal való barátságos összeköttetés ápolására újlag nagyobb gondot fordít.

Míg az 1874-edik évi május 29-edike, páholyunk alapítási évfordulója, a mostoha időkre való tekintetből csak egy felvételi munkára, s az azt követő társasvacsorára szorítkozott, a 75-ödik évben már ismét fényes ünnepséggel ülik meg a testvérek a nevezetes napot. A páholy 100 frtot, a testvérek 300 frtot ajánlanak meg az estély költségeire s meghívják a nővéreket, valamint a testvérpáholyokat is. Képviselőket küldtek ez alka-

lomra: a «Hungária» 3, »Grossmuth« 1, »Könyves Kálmán« 4, »Corvin Mátyás« 2, »Széchenyi« 2, s a »Concordia« 1 tagot. — Az ünnepély sokáig kedves emlékében maradt a résztvevőknek.

A rá következő évben ismét csak magunk körében tartottuk meg az évforduló napját. Az alkalmi munkán azonban a kalapácsvezető főmester szavaiból oly önérzet szólal meg, mely páholyunkban a rend és fegyelem teljességének hirdetője.

A páholyalapítás évfordulója 1877-ben a fenyegető árvízveszély miatt nem volt megtartható, csak a jánosünnep alkalmával emlékeztek meg a testvérek május 29-edikének jelentőségéről.

Az 1876-odik év folyamán tevékeny részt vett páholyunk a »László király« páholy megalakításában Nagyvárad keletén. Maga a nagypáholy indítatva érezte magát arra, hogy Abeles, Grassely, Schwab és Varga testvéreknek közreműködésükért legmelegebb köszönetét nyilvánítsa.

A nagypáholy megerősödésével az kezdi képezni a kapcsolatot a hazai összes jánosrendű páholyok között, s így mindinkább megritkúlnak azon alkalmak, a midőn a testvérpáholyok közvetlenül fordulnak egymáshoz valami közös terv megvalósítása végett.

Ezen időszakban csak a 75-ödiki május 14-én tartott munkán találunk egy ily kivételes esetet.

Juhos János testvér, a »Könyves Kálmán« kiküldetésében azon célból jelenik meg az »Árpád«-páholyban, hogy azt a »Corvin Mátyás«-páholy által

kezdemenyezett, s a fővárosi lapok által felkarolt háziipar terjesztésére felkérje.

A páholy készséggel teszi magáévá a háziipar ügyét, a terv megvalósítására kibocsátott gyűjtőíveket tagjai között szétosztja, s a Szegeden felállítandó fiók-egyesület megalapítása körül buzgálkodik.

A felélénkült páholy ismét nagyobb érdeklődéssel kíséri figyelemmel magának Szeged városának közéletét. Az 1875. febr. 12-edikén tartott munkán jelenti a kalapácsvezető főmester, hogy a városi képviselők közül többen egy kört alakítottak, mely a közgyűlésen felmerülő tárgyaknak előre való megbeszélését tűzte ki célul, s felhívja a testvéreket, hogy e körbe belépve, törekvéseinknek főképp a tanügy terén érvenyt szerezni buzgálkodjanak.

A páholy annál örvedetesebben veszi ez előterjesztést tudomásul, mert mint egyik testvérünk jelenti, a kör elnökének épen főmester testvérünk van megválasztva.

Az administratio és pénzkezelés rendezése, alkotmánynak, szertartáskönyvnek készítése, a munkák eszmecseréjére alkalmas tárgyak felvetése, s egy két tagnak a páholyból való eltávolítása azonban a páholy intensiv szellemi tevékenységét még nem képes biztosítani. A hazai szabadkőművességben hiányzik még az a feltétel, mely nélkül az erőteljes fejlődés, a külső munkásságot szabályozó formák teljessége s megtartása mellett sem lehetséges; nincs elég olyan »szabadkőműves«, akit nem

ezen szó, hanem gondolkodásának, érzésének karaktere tesz valóban azzá.

Szépen világítják meg ez oldalról a hazai szabadkőművészetet, a helyettes nagymester legbuzgóbb segítőtársának, Uhl Sándor főtitkár testvérnek, a 75-ödiki János-ünnepélyen tartott szónoklata.

»A szellemi munka a műveltség magasabb fokát igényli. Csak oly szabadkőműves fog eredménynyel dolgozhatni a nagy épületen, kinek egyetemes képzettsége képesíti őt arra, hogy a szabadkőművéség nagy eszméjét felfoghassa. E szerint a kereső jóhírneve magában egyedül véve nem elég arra nézve, hogy őt a szövetségbe leendő felvételre alkalmassá tegye, hanem megkívánatik tőle, legyen arra is képes, hogy a kor kérdéseinek jelentősége fölött megfontolással és előítélet nélkül, mint gondolkozó férfiú, hozhason ítéletet. Ez sokkal nehezebb, semmint gondolnék, és így nem a testvérek száma, hanem igenis szellemi képességük bír a szövetségre jelentőséggel.

Említett irányban a mai kor páholyai messze hátul állnak a magyar-osztrák állam ama páholyai mögött, melyek a múlt század második felében állottak fenn. Ezek csak a kereső tulajdonságainak mind jellemi, mind szellemi képességei szempontjából történt szigorú megbírálása után vették fel az illetőt a szövetségbe. Természetesen ennek az volt a következménye, hogy a páholyokban bölcséleti világnézlet uralkodott és az egyes testvérek kifelé való működése is befolyással bírt a kartársak haladó irányú törekvéseinél, a mivel Magyarország mai szabadkőművesei nem dicsekedhetnek. Ha manap annyi panaszt hallunk, hogy a testvérek buzgósága meghidegül, vajmi gyakran feledve lesz, hogy ennek oka nem a szabadkőművéségben rejlik, hanem abban, hogy oly kevesen értik.«

A MUNKAKEDV CSÖKKENÉSE.

1877 jun. 29-187J mar«. 12.

Míg egyrészt Uhl Sándor főtitkár ünnepi beszédében, a keresőkkel szemben, egyetemes képzettség tekintetéből támaszt nagyobb igényeket, másrészt a nagypáholy azt kívánja a páholyoktól, hogy csak oly egyéneket vonjanak be körükbe, a kik nemcsak jóakarattal, de képességgel és megfelelő társadalmi állással, nemkülönben polgártársaik tiszteletével oly mértékben rendelkeznek, a mely őket a szabadkőmívesi eszméknek a profán világban leendő érvényesítésére képessé teszi.

Az »Árpád«-páholy pedig épen ezen időben méltán panaszkodik a miatt, hogy Szegeden a szabadkőmíves szövetségbe való vágyakozás már-már csak szórványosan jelentkezik.

Az a kis emelkedés, mely a 75-ödik évben jelentkezett, csakhamar ismét aláhanyatlik, a felvettek száma 10-ről már a következő évben 2-re, s 75-ben 1-re száll alá.

Pedig a páholy revisiójával járó nagyobb számú elbocsátások ugyancsak kívánatossá, sőt életkérdéssé

teszik a páholyra nézve, hogy egészséges vérfelfrisítés által több életerőt nyerjen. Hiszen a tagok száma 1877-ben már 10-zel szált a 78-diki létszám alá, s a 68 páholytag jó része is már csak névleg szerepel a sorban, s a munkában részt egyáltalán nem vesz.

A szervezkedés ezer ügyes-bajos dolgai, az anyagi kérdések rendbeszedése, a háztartás egyensúlyának helyreállítása, a páholyok idejét nagyrészt lefoglalták.

Amint azonban e munkától a páholy megszabadul, s az igazi szabadkőműves tevékenység: az intenzív szellemi munkásság s a magasztos eszméknek közéletünkbe való átvitele következnek, egyszerűen kész a csüggedés, a lehangoltság.

A tennivaló végtelen sokaságához nem elég a jóakarát ábrándozása, a parányi erő nagy czélok elérésére gyenge és elégtelen; a csekélyke eredményekben nem nyugszik meg a sokravágyó lélek s elégedetlenségében magát a szabadkőműveség vég-célját látva kétségesnek, elhidegül azon szövetség iránt, a melyhez a haladás ügyéért való lelkesedés vonzotta.

A nagypáholy oly módon igyekszik a páholyok szellemi munkásságát élénkíteni, hogy külföldi példákön indulva, egyes kérdéseket tűz ki a páholyoknak megvitatás végett.

Az első két kérdés 1877-ben a következő volt:

1. Mi az oka, hogy a profán világban oly gyakran nyilatkozik ellenszenv a szabadkőműveség ellen általában, és miként lehetne ezen hátrányon segíteni?

2. Mi az oka, hogy a szövetség oly sok hasznavehető tagja oly gyakran marad távol, már kevéssel fölvétele után, a páholyélettől, mi által a szabadkőmivesség együttes működésétől elvonatnak és melyek a módok, mik ezen hátrányt a jövőben elhárítani képesek volnának?

Az »Árpád«-páholy külön bizottságot küld ki ezen kérdések megvitatásának előkészítésére, s midőn a jelentés emlékirat gyanánt eléje kerül, Bauer Simon dr. és Szendrőy János testvéreknek a jelesen kidolgozott munkáért köszönetét nyilváníttja.

Bauer és Szendrőy testvérek négy pontban foglalják össze az első kérdésre adott feleleteiket.

»a) A profán világban az a nézet terjed el mind általánosabban, hogy a szabadkőmivesség már fölöslegessé vált, túlélte magát. Sőt sok szabadkőműves is, ha nem vallja is be nyíltan, azon meggyőződést táplálja, hogy a szövetség felesleges, hogy azon eszmék, melyeket képvisel, u. m. az általános humanitás, emberszeretet, szabadság, egyenlőség, testvériség és mindenek előtt a népnevelés mai napság már minden culturnépnek közös birtokát képezik és a politikai tevékenység vagy társadalmi reform útján önállóan valóságuk felé haladnak.

b) Hiányzik a kötelék, amely az egyes páholyokat egy egészszé összefűzné, a közös érdekek, melyek köré csoportosulhatnánk, melyekért lelkesülhetnénk. A szabadkőműveség Magyarországon, legalább ez idő szerint, nem képez tömör sereget. Az egyes páholyok hasonlítanak a szabadcsapatokhoz, melyek mindegyike harcol saját zászlója alatt és saját felelősségére cselekszik; hasonlítanak azon apró erecskékhöz, amelyek nem egyesülnek hatalmas folyamban, s csak apró mocsároknál tünnek el, megöntözve az elfoglalt rétek területét, de hasznosabb és szükségesebb földműveléstől vonva el a talaj erejét.

c) A két rítus között fennálló versengés, a nem épen kellő eszközökkel folytatott csatározások, a szabadkőműveseket szétválasztó egyenetlenségek.

d) A szövetségbe becsúszott oly elemek, melyek a szabadkőműves nevére nem méltók, s kifelé az egész intézményt rossz hirbe ejtik.«

Ami a második kérdést illeti, arra a páholy memoranduma szerint a válasz benne van az első kérdésre adott feleletekben,

E szerint a jelzett bajok elháríthatók csak akkor lesznek, ha:

»1. mindnyájan benső meggyőződésből leszünk szabadkőművesek;

2. az együvé tartozás tudata bennünk ápoltatik és mi egyesült erővel, közös eszmék megvalósításán dolgozunk, ha egy közös szellem fog vezérelni bennünket s feladatunkat nemcsak abban találjuk, hogy eszményekért rajongjunk, hanem erőnköt konkrét tervek megvalósítására fordítjuk;

3. nem volnánk különböző rítusok által szétválasztva;

4. s ha végre, csak hasonló gondolkozásúak volnának együtt és mindegyikben egyenként valódi szabadkőművesi gondolkozásmódra és élénk tettvágyra lehetne számítani, csak akkor volna egyáltalán élet a páholyokban és ezzel, együtt minden egyesnek részvéte is biztosítva lenne.«

»Hogy ez nincs így, az a királyi művészet érdekében ép oly sajnós, minthogy kívánatos volna az összes emberiség érdekében, hogy ezen bajoknak minél előbb találatnék orvossága.«

A nagypáholy teljes elismeréssel szól páholyunk memoranduma felől; általában a kísérlet eredményével meg van elégedve s új kérdéseket tűz ki megvitatás végett.

Az »Árpád«-páholy azonban 1878-ban már adós maradt a válaszolással; az év végén nem

küldte be munkálatát, az 1879. március 31-edikéig meghosszabbított terminus pedig Szeged városát romokban találta.

Az 1878-ik évben szóba került az »Árpád«-páholy felavatásának ügye. A nagypáholy, hogy a levéltárban levő hiányokat kiegészíthesse, még 1874-ben intéz kérdést a páholyokhoz az iránt, mikor és ki által történt felavatásuk s minő dátuma van a felavatási oklevélnek?

Egymást érte ezután a páholyok ünnepélyes felavatása, a mi páholyunk azonban elkerülte a figyelmet s Berecz Antal h. nagymesternek 187b. aug. 11-én tartott látogatása alkalmával derült, csak ki, hogy az »Árpád«-páholynak tulajdonképen mind- eddig alapítási oklevele nincsen. A testvérek elhatározzák tehát, hogy a nagypáholyt az ünnepélyes felavatásra megkérlik s megbízzák a tisztikart, hogy alkalmas időpont kitűzését a nagypáholynál eszközölje ki.

Két év múlik el a nélkül, hogy ezen ügyben valami történt volna, míg 1878-ban megint a nagypáholy szólítja fel páholyunkat az ünnepélyes felavatás idejének kitűzésére és bejelentésére.

Az »Árpád«-páholy erre kijelenti, hogy bár a nagypáholyt létesítő szervező közgyűlés idejében megalakulva még nem volt, de az első közgyűlésen, 1870-ben már részt vett, s e szerint, mint jogosan elismert törzspáholy a formászerű felavatásra nem is gondolt, erre a nagypáholytól sem kapott felszólítást, jogszerű működése ellen pedig kifogást soha

senki nem emelt. A nagypáholy által most követelt felavatás szükségét tehát a páholy nem találja eléggé indokoltnak, mindazonáltal szívesen s készséggel beleegyezik, hogy a formasierű felavatás megtörténjék s e végre a f. évben tartandó alapítási évforduló napját tűzi ki.

A nagypáholy, midőn a jelentést tudomásul veszi, egyszersmind közli páholyunkkal, hogy Pulszky Ferenc nagymester a felavatást személyesen fogja eszközölni.

A páholy a nagymester előzékenységeért köszönetét nyilvánítja s elhatározza, hogy a felavatás ünnepélyére az összes hazai páholyokat vendégül hívja, egyszersmind felkéri Berecz Antal h. nagymestert, hogy ezen örvendetes alkalomra ő is szerencséltesse a páholyt látogatásával.

Az ünnepélyes felavatás azonban 29-én nem volt megtartható.

A főtitkár ugyan még az 1878-adik év végén újólág értesíti páholyunkat a felől, hogy a felavatásra a nagymester testvér készen van. az »Árpád«-páholynak azonban előbb be kell mutatnia házszabályait a nagypáholy előtt.

A páholy erre Rauer Simon dr. elnöklete alatt Obláth Lipót, Szendrői János és Varga Pál testvéreket bizottságul küldi ki azon utasítással, hogy az 1875. február 26-odiki munka határozata értelmében, a »Galilei«-páholy házirendje alapján javaslatot készítsenek, s azt mielőbb terjesszék be.

A házsabályok csak 1879. január 31-edikén kerültek tárgyalásra. Bauer Simon előadó hangsúlyozza, hogy a régi házsabályok legnagyobb részben megmaradtak, s újítás csak ott történt, ahol azt az alkotmány követelményei tették szükségessé.

A páholy a házsabálytervezetet csekély módosításokkal elfogadja s febr. 13-án a nagypáholyhoz fel is terjeszti. A felavatást azonban most már az árvíz késleltette.

Pulszky Ferencz nagymester, bár nem a páholy látogatása céljából, az 1878-ik év végén itt járt közöttünk, mert ő volt a november 24-iki országos képviselő választás egyik jelöltje. A páholy az ugyanekkor összehívott nagygyűlésről azzal menti ki távolmaradását, hogy a rendkívüli érdekességű választáson minden tagja itthon kíván lenni.

A nagygyűlésen ugyanekkor mondott le a hazai szabadkőművesség történetében oly nagy érdemeket szerzett Berecz Antal h. nagymester tisztségéről.

Az 1878-ik év még sem múlt el hivatalos látogatás nélkül, mert okt. 30-án Schmidt Ferencz főalamizsnás tartott a nagymester képviseletében vizsgálatot, teljes megalégedését fejezve ki a tapasztaltak felett.

De hogy mily állapotban volt tényleg ezen években az »Árpád«-páholy, az legjobban kitűnik magának a páholynak 1878. év végén kelt évi jelenté-

séből. Az ebben rajzolt kép már a régebbi évek kedvezőbb vonásait is elhomályosodva mutatja.

A páholy az első évtized befejezéséhez közégig: erőtlenül csüggetegen:

»Számot vetve a helyi viszonyokkal, páholyunknak kezdő időszakától máig még mindig szervezkednie kellett, s bevárni azt az időt, mikor majd a nagyobbmértvű cselekvéshez a siker biztosb reményeivel kezdhesen. Itt leli magyarázatát az, hogy páholyunk — benső megerősödhetését tűzvéni ki első sorban főcélul — kívülre mindeddig zajtalanul s csak óvatosan irányozta működését. Nem alapított s nem állított fel a profán világban saját erejéből, mint más kedvező anyagi helyzetben levő páholyok, ilyen vagy amolyan humanisticus jótékony intézményt, de közvetve hatáson gyakorolta befolyását, midőn ilyennek létrehozását az emberszeretet s könyörületesség célul tűzte ki. S habár gyöngé anyagi ereje miatt ön neve alatt a jótékonyosság oltárán nagyobb mérvben még a közel jövőben sem igen áldozhatik, mindazonáltal nem tartja magát haszontalan résznek a szabadkőművesség nagy láncában, melynek a jótékonyosság anyagiakbani gyakorlása nem lehet kiváló feladata.

Bár páholyunk múlt évi munkaköréből nem is mutatunk föl kiváló mozzanatokot, de vezérelveinkhez hűn biztos lépéssel igyekeztünk előre haladni s a jövő útját egyenetelni. Benső, szellemi munkásságunk egyik jelül fölemlíhetjük, hogy a nagypáholy által kitűzött kérdéseket behatóan tárgyaltuk, s azokról véleményes jelentésünket be-terjesztettük. Kiható munkásságunk egyik tanúja az, hogy Szeged város által, a város egy kül — kiválóan földművesek által lakott — részében fölláttatni célzott kisededővő ügye a városi közgyűlésben a páholy közvetett befolyása által, akként lett megoldva, hogy az a nép számára gyermekmenhelyül szolgáljon. Anyagi erőnkhez mérten a könyörületesség oltárára is meghoztuk áldozatunkat, szegény iskolás gyermekeket ruházattal és könyvekkel segítve,

s több szükölködök nyomorát enyhíteni sietvén. De mint mindig, agy jelenben is egy fontos — a népiskolai ügy tartja lekötve éber figyelmünket, s Szeged város községi iskolaszékénél kellően képviselve lévén, páholyunk őrt áll a népoktatás fölött, hogy az annak megbénítására netán törekvő pártok ne dominálják a tért. S ez ellenzéki szerep már maga nem kis mértékben veszi igénybe a testvérek idejét és működését.«

E szavak rosszul leplezik a páholy gyengeségét, s alig képesek eltakarni a teljes munkátlanságot. Az egész szervezet beteg, vértelen, s a nyomasztó céltalanság, bizonytalanság érzete jellemzi életét.

A belső bajokhoz járult még annak a borzasztó rémnek megfélemlítő hatása is, mely 1876-tól fogva majdnem évenként vissza-visszatér, hogy végre is elsöpörje a föld színéről az alföld legelső városát: Szegedet.

Páholyunk a 76-odiki árvízveszély idejében sietett a védelmi munkálatra s a legveszélyesebb napokban ötvenhárom orosházi napszámossal nyolc napon át dolgoztatott saját felügyelete alatt.

A veszély ekkor elvonult Szeged felett, s a május 12-edikén tartott munka alkalmával örömmel üdvözölhetik a testvérek Marsovszky Gyulát, a »Hungária«-páholy tagját, aki a védő munkálatok egyik vezetője vala.

A rákövetkező évben megújuló árvízveszély miatt a páholy kénytelen volt munkáit hetekig beszüntetni, az alapítási évforduló sem volt május 29-edikén megtartható.

A veszély napjainak elmúltával szabadon lélezett fel újra e város népe, nem is sejtve, hogy e fenyegető előjelek nyomában oly közel jár a város megsemmisítésére indult végzet; amely talán maga is megszánta e szerencsétlen Szegedet közeli sorsa miatt, s mintha többszörös intelmeivel akarta volna megmenteni az 1879. márczius 12-ediki éjszaka borzalmaitól!

AZ ÁRVÍZ ÉVE.

1879 márc. 12. 1889 május 29.

Az 1879-edik év súlyos megpróbáltatások emlékét jegyezte be Szeged szabad királyi város történetébe; megdöbbentő például, miként semmisítheti meg a természet erőinek parányi részecskéje az emberi fáradásnak évszázados eredményeit. Elég egy kis szakadék a megáradt folyó ellen emelt védőgáton, hogy ezer meg ezer ember hagyja félbe céltalanná vált megfeszített munkáját, s megrémülve rohanjon élete megmentésére.

A szorgalom alkotásait halomba dönti a Tisza szennyes árja, a takarékoság felhalmozott kincsei ott vesznek a telhetetlen hullámokban, a megmegújuló robogások hangosan hirdetik egy-egy kedves otthon összedőlését, a jajveszékélők kétségbeesése az örökre megnémult családtag viszontlátásának szívvrázó fájdalmát, az elveszett testvér, szülő, gyermek után szaladó szerencsétlen örületét.

Mintha a pusztulás átka teljesült volna be e napon Szeged felett, mintha a városra s minden intézményére érkezett volna a megsemmisülés perce!

De a létért való küzdelemben megedzett, munkához szokott ember nem áll meg tétlenül vesztesége romjain, megtörli szemeit s újra felveszi a harcot sorsával, a csapás alatt megszárdult lélek újra tiszta öntudatra ébred az emberszeretet bátorító szavára.

Az »Árpád«-páholy mindenkor a legbensőbb hála érzelmét táplálja lelkében a királyi művészet világra szóló szövetsége iránt, azon nemes munkáért, melylyel a rombadőlt Szegedet, a rokonszenv és részvét érzelmének terjesztésével, felkeltésével újra-építeni segített.

Nem lehet a megmentésünkre áldozott milliók-ból krajcáronként kimutatni, mennyi eredt a szabadkőművesek kezéből? mennyi az ő buzdító szavaiknak közvetlen hatására? mennyi az általuk indított áramlat vonzóereje következtében? De a névtelenség diszével végzett nemes munka erre nem is tart számol.

Az »Árpád« páholy azonban a segítő kéz szorításának melegéről tisztán megérezte a testvért, s népünknek a szövetség jótéteményeiért érzett háláját készséggel tolmácsolja s mindenkor kegyelettel ápolja.

Mit köszönhet maga az Árpád-páholy e nehéz idők küzdelmei közepette a szabadkőműves szövetségnek?

Mindenét!

Már a szerencsétlenség napján, márc. 12-edikén délután öt ajánlott levelet küld a főtisztikar Szegedre, más más testvér nevére címezve mindegyiket, hogy az összeköttetést valamikép létesítse.

Egy levél sem érkezett el rendeltetési helyére!

Március 13-án a főtisztikar rendkívüli ülést tart s elhatározza, hogy a védelme alatt dolgozó páholyokat gyors és bőkezű segélynyújtásra hívja fel s a szerencsétlen szegediek javára való adakozásra a velünk baráti viszonyban álló szabadkőmíves főhatóságokat is megkéri.

Március 14-edikén már a következő levél indult útra a világ minden Iája felé; a lelebaráti szeretet nevében magyar, német, francia és angol nyelven szólva »valamennyi jogos és tökéletes szabadkőmíves páholyhoz és a világ kerektségén lakó minden testvérhez.«

»Érdemes és szeretett testvérek I

Szeged, Magyarország legvirágzóbb városainak egyike f. év márc. 12-edikén a Tisza folyó kiáradása folytán vízzel teljesen elborítottván, tökéletesen tönkre ment.

Ezrével sodorta el e város szerencsétlen lakóit a halál, a szülők mellől a gyermekeket, a kisdedek mellől a tápot nyújtó gondozó szülőt ragadta tova a hullám. Hetvenezer ember van a legkeserűbb nyomornak és ínségnek kitéve, s kénytelen hajlék nélkül bolyongani; még keresetforrásokra sem nyílik a szerencsétlenek számára kilátás, miután a termő föld köröskörül több százezer holdnyi területen víz által van borítva.

Ezen egykor oly virágzó és most érdemetlen balsors-tól oly érzékenyen sújtott városban létezik legtevékenyebb

műhelyeink egyike: az »Árpád a testvériséghez« című páholy, melynek tagjai mindenkor buzgó harcosok valának a királyi művészet érdekében, nem egyszer igazolva be szabadkőművesi gondolkozásmódjukat tevékeny segélynyújtás állal. Ma ők maguk is segélyre szorultak, mert minden vagyonuk megsemmisült, évek hosszú során kifejtett szorgalmuk jutalmát magával ragadta a bős elem.

A magyarországi jánosrendi nagypáholy felhívta tüstént saját páholszövetségének műhelyeit tetteleges segélynyújtásra; de a szerencsétlenség óriási nagyságával szemben a legnagyobb áldozatkészség dacára sem érzi magát arra képesnek, hogy saját erejéből nyújthasson a szegedi nagyszámú testvéreknek kielégítő segélyt. Ezen meggyőződéstől vezéreltetve, a magyarországi jánosrendi szabadkőműves nagypáholy ezennel valamennyi jogos és tökéletes szabadkőműves páholyhoz, s azok valamennyi tagjához fordul azon kérelemmel, hogy a balsors által sújtott szegediek segítségére siessenek és azoknak lehetővé tegyék, adományok nyújtása által, hogy újjá alapítsák társas létüket.

Meg vagyunk győződve, hogy Önök részt fognak venni az emberség igényelte jótett gyakorlásában s kérjük, hogy adakozásaikat a magyarországi jánosrendi nagypáholy irodájához — Budapest, József-tér 11. — küldjék be. A magyarországi jánosrendi nagypáholy a kezéhez vett adományokat a »Kelet« című hivatalos közlönyben fogja nyújtatni, szétosztásukat pedig a védelme alatt dolgozó »Árpád« -páholy tagjai által fogja foganatosíttatni.

Testvéri üdvözléssel I

A főtisztikar nevében:

Palszky Ferenc,
nagymester.

Uhl Sándor,
főtitkár.

Elmúlt öt nap, a nélkül, hogy a főtisztikar a szegedi szabadkőművesek felől bárminemű értesítést kapott volna. Március 17-edikén Wolfarth Henrik főgazda testvér azon megbízással indul Budapestről

Szegedre és Temesvárra, hogy az »Árpád«-páholy tagjainak sorsa felől közvetlen tapasztalat útján szerezzon tudomást.

Március 18-ikán a főtisztikar, kizárólag a szegediek segélyezése ügyében, ismét ülést tartott. Ekkor már 1400 frt gyűlt össze s remélni lehetett, hogy a segélyezés nagyobb összegeket juttathat nemsokára Szegedre.

A nagypáholy értesíti tehát az »Árpád«-páholyt, hogy az 1400 frt s az ezentúl beérkező segélypénzek az »Árpád«-páholy rendelkezésére bocsátatnak, oly célból, hogy azokat a Keletben közzéteendő nyilvános elszámolás kötelezettsége mellett a páholy segélyre szoruló tagjai között, — esetleg más, arra érdemes szegedi árvízkárosultak gyámolítására, — ossza szét.

A szétosztás ellenőrzése magának a páholynek kötelessége, miért is tartozik az e célra kebeléből egy kisebb körű bizottságot választani s miután egyelőre nincs kilátás arra, hogy a páholy rendes helyén összehívható legyen, a főmester azon felhatalmazást nyeri, hogy a páholyt azon helyen, a hol tudomása szerint az »Árpád«-páholynek legtöbb tagja tartózkodik, a segélyezési ügy rendezésére összehívhassa és a szabad ég alatt mindaddig munkákat tarthasson, míg a páholy rendes működését Szegeden ismét felveheti.

A nagypáholy felszólítására, nyolc nappal a víz betörése után, volt csak megtartható az első rendkívüli páholy munka. A megjelent kilenc testvér

mindenek előtt hálás köszönettel emlékszik meg a nagypáholy nemes buzgólkodásáról, majd megalakítja a segélyezésügyi bizottságot: Eördögh Mihály, Scheinberger Antal, Nyilassy Pál dr., Weiner Miksa, Varga Pál és Eisenstädter Nándor testvérekből s végül elhatározza, hogy a segélyezésünkre befolyt összegek sürgős leküldésél fogja a nagypáholynál kérelmezni.

Szendrői János h. főmester testvér pedig haladéktalanul Budapestre siet, hogy a fenn levő Rósa Izsó dr. főmesterrel együttesen a páholy kívánságának teljesítését a nagypáholynál személyes közbenjárással is elősegítse.

Másrésről Wohlfarth Henrik főgazda is megteszi jelentését szegedi és temesvári utjának tapasztalatairól.

A főtisztikar, a páholy főmestereivel egyetértve, erre elhatározza, hogy egyelőre 300 forintot küld Szegedre, a legégetőbb szükség fődözésére, mely összeget e célra annál is inkább kielégítőnek tart, mert közvetlenül az »Árpád«-páholyhoz is érkezett 500 frtnyi segélyösszeg, a nagypáholy kikerülésével; továbbá határozatilag kimondja, hogy a pénzeket szétforgácsolni nem szabad, s csak a most még nem rendezett helyzet teljes tisztázása után lesznek azok a főtisztikar ellenőrzése mellett szétoszthatók.

Rósa Izsó dr. főmester Budapestről visszatérve, március 29-edikén értekezletre hívja a páholy tagjait a »Hungária«-szálló egyik szobájába.

A páholynak fel kellett vetnie azon kérdést, hogy e rendkívüli viszonyok között folytassa-e működését?

A testvérek jól érezték, hogy a páholy léte forog kockán s hogy a páholy elaltatása igen hosszú időre megszüntetné Szegeden a kőművéségi műhelyét s az első évtized nehéz küzdelmeinek eredménye mind veszendőbe menne. Ezenkívül a nagypáholyt ügyszólván a szerencsétlenség percében megindított rendkívüli buzgó munkássága, mely a páholytagok anyagi megmentésére s felségélyezésére ezereket gyűjtött össze, viszonzásul méltán elvárhatta a testvérektől magának az »Árpád«-páholyt a megmentését. Az érdemleges tárgyalás eredménye tehát az, hogy a testvérek a páholy munkáinak megszakítás nélkül való folytatását határozták el.

Egy évig azonban a tagok minden fizetés kötelezettsége alul fel vannak mentve s az összes kiadás a begyűlt segélypénzből nyer fedezetet.

Nyomban el is készítették a költségvetést, mely valóban a takarékoság legszigorúbb követelményeinek is megfelel. E szerint fel van véve:

Lakbérre	400 frt.
Berendezési törlesztésre és vi- lágításra	120 frt.
Kisegítőnek	180 frt.
Titkárnak	120 frt.
Irodai s postaköltségekre	80 frt.
Előre nem látható kiadásokra	100 frt.
Összesen	1000 frt.

A nagypáholy örömmel veszi tudomásul, hogy a szegedi testvérek egyáltalán képesek voltak munkát tartani, szabadkőmívesi tevékenységüket megszakítás nélkül tovább folytatni készek s így az ország ezen nagyjelentőségű kulturális központján a páholy a felozlás vagy elaltatás veszedelmétől megszabadult.

A segélyezésre érkező pénzösszeg folytonos emelkedése azonban míg egyrészt lehetővé tette, hogy a nagypáholy az »Árpád«-páholyt komoly elhatározásában hathatósan támogassa, másrészt a főtisztikar felelősségét, különösen a külföldi adakozókkal szemben, mind súlyosabbá tette.

Az »Árpád«-páholy újra sürgeti a segélypénznek leküldését, s a főtisztikar megállapodásaival ellentétben arra törekszik, hogy a befolyt összeg haladék nélkül rendeltetési helyére jusson, s az égető szükségletek fedezésére legyen fordítva.

Ez azon vélelmet kelti fel a nagypáholyban, hogy a pénz azonnal szét fog osztatni s ez által azon törekvés, hogy a pénz a testvérek jövőjének biztosítására legyen fordítva, megghiúsul.

A főtisztikar tehát ismét egy tagját, — Jelenffy Zoltán dr., h. főszónok testvért — küldi le Szegedre, azon megbízással, hogy a szükség nagysága felől tájékozást szerezzen, s az »Árpád«-páholynek e célra választott bizottságával megbeszélje azon módokat, melyek szerint a segélyösszeg a legrosszabb helyzetbe jutott testvérek jövőjének biztosítására fordíttassék.

Jelenffy ápril 14-edikén a Hungáriában tartott értekezleten tárgyal ezen ügyben az »Árpád«-páholy tagjaival. Abban történt megállapodás, hogy a pénz egyelőre csak kölcsönkép adassék ki, a segélyben részesülő testvérek kötelezvényben ismerjék el a pénz átvételét, s nyilatkoztassák ki, hogy a kölcsönzött összeget egy év leforgása után visszafizetik.

A nagypáholy már most felhívja az »Árpád«-páholyt, hogy a segélyezés ügyében részletes javaslatot terjeszzen mihamarább be, s hogy a javaslatok megállapításánál különös tekintettel legyen arra, mennyi pénz szükséges magának a páholy fennállásának biztosítására.

Páholyunk erre megbízza két tagját, hogy a június 28-án tartandó évnegyedes nagygyűlésen páholyunkat képviseljék, s a szegedi árviz által sújtott páholyok és tagjainak segélyezési ügyében teljhatalmúig részt vegyenek.

A kiküldött testvérek a július 8-án tartott értekezleten tesznek jelentést eljárásaikról s a nagypáhollyal tartott közös értekezletről felvett jegyzőkönyvet a páholyoknak bemutatják.

A jelenlevők megnyugvással veszik tudomásul, hogy a szegedi árvíz sújtotta testvérek segélyezésére már 14169 frl 75 kr. gyűlt be, s a főtisztikarnak sikerdus fáradozásáért hálás köszönetüket nyilvánítják; egyszersmind a budapesti értekezlet megállapodásai értelmében egyelőre 8300 frt leküldését kérik a nagypáholytól.

A kívánt összeg csakhamar megérkezik, az ápril 16-odikán tartott értekezlet a pénzt a bizottság által megállapított arány szerint szétosztja, s ettől fogva a páholy hónapokon át semmi életjelt nem ad magáról.

A nagypáholy november hó 10-edikén kelt táblájában a miatt panaszkodik, hogy hosszabb idő óta nélkülözni kénytelen minden értesítést páholyunk részéről, sürgős jelentést kér tehát a már kiadott 10400 frt felosztására s a szabadkőmívesi munkásság megkezdésére vonatkozólag, s azon kijelentésre érzi magát indítatva, hogy ha levelére 3 hét alatt választ nem kap, kénytelen lesz a főtisztek sorából valakit az »Árpád«-páholy költségére a helyzet tanulmányozása végett leküldeni.

November 28-odikán összeül ugyan a tisztikar, de a fnt. azon előterjesztést teszi, hogy még mindig nem képes beszámolni, mert a számvizsgáló bizottság nem járhatott el megbízatásában; a munkákat eddig megkezdeni teljes lehetetlenség volt, most már azonban remélni lehet, hogy a páholy rendes működését nem sokára ismét folytatni lesz képes.

A nagypáholy hiába sürgeti a megígért adatokat s a munkásság megkezdését, nem képes Szegdről még csak választ sem kapni. Uhl Sándor főtitkár e miatt keserű szemrehányásokat tesz az »Árpád«-páholy tagjainak.

A november 28-odiki értekezlet arra nézve is ígéretet tett, hogy a leküldött pénzsegély elszámolására vonatkozó adatokat rövid idő múlva fel fogja

küldeni, s az 1880 január 8-án tartott, főtisztikari ülés még mindig arról kénytelen panaszkodni, hogy a jelentés be nem érkezett. E körülmény arra indítja Pulszky Ferenc nagymestert, hogy Szegedre jövetelét elhatározza, s ezen kényes természetű ügynek végleges elintézését személyes közreműködésével siettesse.

A főtisztikar kezében különben még 5000 fr; volt a szegedi árvízújtottak javára, a nagymester ez összeg felhasználására vonatkozólag is maga akart a páholy tagjaival megállapodásra jutni. Az újra fenyegető vízveszély miatt azonban az utazás halasztást szenvedett.

Szegeden ez alatt sokkal nehezebben térhetett vissza a közélettel együtt páholyéletünk is a rendes medrébe, mint azt a távolból gondolhatták és kívánták. Rendszeres munkák tartásáról szó sem lehetett, magára a segélypénzek szétosztását tárgyaló értekezletre is alig jelenhetett meg néhány testvér; a pusztasággá tett város csak nehezen éledhetett újra fel; a lakosság csak lassan térhetett vissza tűzhelyéhez s a nélkülözésekkel való küzdelem foglalja le az egész társadalmat.

Majdnem egy teljes év múlik el, míg az »Árpád« páholy újra képessé lesz arra, hogy tagjait a kőművesi munkásság folytatására ismét összegyűjtse. Az árvízsegély természetesen állandó tárgya a tanácskozásoknak.

A február 20-adi értekezlet Rósa Izsó dr. főmester elnökle alatt Abafy Aurél és Nyilasy Pál

dr. testvérekből álló bizottságot küldi ki azon meghagyással, hogy a leküldött pénzek elhelyezésére vonatkozólag, a pénztáros és könyvvivő adatainak felhasználásával, részletes jelentést terjeszsenek a páholy elé.

A rákövetkező heti értekezlet meg azt határozza, hogy miután a nagypáholy többszöri sürgetése dacára sem terjesztettük fel a segélypénzek elszámolását; a tisztikar vegye kezébe a számadás ügyét s a segélyezésre kiküldött bizottsággal együttesen a számadást teljesen készítse el, hogy az a nagy páholyhoz mielőbb felküldhető legyen.

Ugyanezen értekezlet azt is elhatározta, hogy mivel páholyéletünkben a szabadkőmívesi szellem és munkásság fel nem található, s a testvérekben az ügybuzgóság szunnyadozni látszik, a jövő pénteken a páholy rendes munkát tartson, s arra a testvérek körözvénynyel hívassanak meg.

A főmestere páholyunk akkori viszonyait élesen megvilágító levéllel hívja meg e munkára a páholy tagjait:

Kedves testvérek!

Itt az ideje, hogy páholyunk egy évi szünet után újra megkezdje működését; megkezdje már csak azért is, mert az »Árpád«-páholy Szegeden a testvérek áldozatkészsége folytán az anyagi gondoktól szabadulván, becsületbeli kötelességet vállalt saját fennmaradásának biztosítására nézve.

Lesz tehát páholy ezentúl is; de komoly aggodalommal nézünk körül és jogosult kétkedéssel kérdezzük: hol vannak a testvérek? — Rég nem láttuk egymást, már alig ismerjük egymást! Vagy azt hisszük, hogy az anyagi tá-

mogatással csak kényelmes párnát készítettek számunkra, melyen tovább is nyugodtan aludhatunk? — Ha valóban odáig jutottunk és a páholyélet iránti közönyösség oly fokot ért el, akkor valljuk be őszintén a világnak és az többé kísérletet sem fog tenni megmentésünkre — akaratunk elleni De azt nem hisszük, mert erős a meggyőződésünk, hogy ha megfogyva is, a régi hívek ismét össze fognak gyűlni és részt fognak venni munkásságunkban.

Sok fontos és életbevágó közös érdekeink vannak, melyekért, különösen most, a város újjászületésénél, lankadatlanul keli küzdenünk és a testvéries összetartás erkölcsi hatalma egyedüli fegyverünk!

Sorakoznunk kell tehát és tudnunk kell, kikre számíthatunk.

Azért felszólítjuk tehát kedves testvért, hogy a pénteken, f. ovi márczius hó 5-ödikén tartandó páholyülésre, melyben meg akarjuk állapítani működésünk programját és ki akarjuk tűzni azon célokat, melyekre legközelebb figyelmünket ki kell terjeszteni, megjelenni annál is inkább szíveskedjék, mert távolmaradását csak úgy magyarázhatnék, hogy ezentúl törekvéseinkben részt venni nem akar.

1880. március hó 1-én tartott tisztviselői értekezletből.

Dr. Rósu Izsó,
főmester.

A március 5-ödikén tartott páholy munkán 28 testvér jelent meg e felhívásra, kik a felhalmozódott adminisztratív ügyek elintézése közben sem feledkeznek meg a segélypénzek elszámolásának szorgalmazásáról.

A rá egy hétre következő páholy munka végre elintézheti ezt az ügyet is. Csak ekkor, tehát az árvíz napjának évfordulóján, kerülhetnek tárgyalásra a főtisztikarnak a segélypénzek elszámolását kérő és sürgető táblái!

Grasselly László testvérünk pontos kimutatást terjeszt e munkán a páholy elé, kitüntetve nemcsak az eddig érkezett segélypénzek elhelyezését, hanem azt is, hogy a még Budapesten levő összeg kiknek a segélyezésére van szánva.

Léeli kezeit eddig a páholyhoz 10,695 fjt 82 kr; ebből

segélykép ki van osztva	2685 fjt — kr.
kölcsönkép elhelyezve	7100 fjt — kr.
a páholy fentartására fordítva	910 fjt 82 kr.
Összesen .	10,695 fjt 82 kr.

jelenlegi szükséglet ..... 5314 fjt 18 kr.

az árvízsegély főösszege . . ,16,010 fjt — kr.

Nem múlhatik el egyetlen egy alkalom sem, hogy az »Árpád«-páholy tagjai nagypáholyunknak a szegediek felszegélyezésére kifejtett rendkívüli buzgóságaért hálás köszönetüket ne nyilvánítsák. E napon, az árvíz első évfordulóján, sem feledkezhetek meg jöltevőjükről, s elhatározzák, hogy az összes tagok által aláírt köszönő föliratot intéznek a nagypáholyhoz.

A fötisztikar a páholy által felterjesztett számadást és szétoosztási tervezetet elfogadja, s utasítja a nagypáholy irodáját, hogy a kívánt 5314 fjt 18 krt — levonva abból a nagypáholyunknak 317 fjtnyi követelését — összesen tehát 4997 fjt 18 krt a legközelebbi napokban Szegedre küldje le.

Együttal értesíti a fötisztikar páholyunkat a fölöl, hogy Pulszky Ferenc nagymester az iroda-igazgató által kísérvé, április 26-odikán Szegedre érke-

zik, hogy a páholyt hivatalos vizsgálat alá vegye és különösen a segélyezési eljárást azon szempontból felülvizsgálja, vajjon a segélynyújtások kellőleg okmányolva vannak-e, a páholy a nagyszámú kölcsönök visszafizetése iránt mily garantiákat szerzett és hogy a visszafizetett kölcsönök hova fordítása iránt a jövőre nézve micsoda megállapodások jöttek létre.

A főtisztikar fentartja magának, esetleg a nagy-páholy negyedéves gyűlésének a jogot, hogy a kölcsönök ügyében végérvényesen beleszólhasson, mert minden áron meg akarja akadályozni annak lehetőségét, hogy egyes kölcsönök behajthatlansága esetén, a sokkal csekélyebb mérvű végleges segély adományokkal szemben aránytalanságok keletkezzenek.

A nagymester látogatása tehát april 20-odikára van bejelentve. De közeleg a május 29-edike is, a mely napot a páholy ezen évben nagyobb ünnepélyességgel kíván megülni.

Tizedik évforduló! Annyi baj és viszontagság közepette szinte csodálatos, hogy a páholy e napot megérhette!

A 10-edik évforduló díszének emelésére a páholy ünnepélyes felavatását is most akarja megtartani, azon kéréssel fordul tehát a nagymesterhez, hogy lejövetelének idejét május 29-edikére halaszssa.

Pulszky készséggel tesz eleget az »Árpád«-páholy óhajtásának, s így a páholy-vizsgálat egy hónappal későbbre marad.

Hogy az alapítás 10-edik évfordulójával összekötött felavatási ünnepély díszét a vendég testvé-

reknek minél nagyobb száma emelje, a páholy az április 25-ödiki népgyűlésre Bauer Simon dr. testvér azon megbízással küldi fel, hogy ott a hazai szabadkőműves páholyok képviselőit előszóval is vendégül hívja.

Ilauer Simon dr. szónok testvér e megbízásnak a következő beszédben tett eleget:

Nagytisztetű nagymester!

Kedves testvérek!

»Midőn ez alkalmat fölhasználom, hogy a nagypáholy-nak azon példátlan buzgalomért, melyet a szegedi testvérek fölségélyezése körül kifejtett, és minden egyes páholy-nak és minden testvérnek külön-külön azon lélekemelő részvé-tükért, melyet irántunk tanúsítottak, őszinte és forró hálánkat kifejezzem, teszem azt páholyom megbízásából, mint a mely meg van győződve, hogy soha eléggé és soha elégszer nem fejezheti ki és nem ismételheti hálás elismerését. Hiszen másképp nem viszonzhatjuk e ritka jótéteményt. De ha a jószívű adakozó elég jutalomnak tartja azon tudatot, hogy valóban segített a szükségén és hogy adománya áldást hozott. akkor boldogoknak érezzük magunkat, hogy eziránt teljesen megnyugtathatjuk önöket. Most, midőn a testvéri szeretet munkája legnagyobb részben be van fejezve és az összegyűlt összegek elhelyezéséről a részletes kimutatás is készen van, időszerűnek tartom a számokban és egyes tételekben kifejezett száraz adatokat a bennök rejlő szellemmel kiegészíteni. Nem szólok a materiális szükségéről, melyen segítettek és annál hathatósabban, mert rögtön, holott a szegény polgárság legnagyobb része egy sanyarú télen át kínlódva, még most is várja a könyöradományok kiosztását. Nem akarom érinteni, mily különbség van a testvérek szívélyes adománya és az idegennek hideg ajándéka között, eltekintve egyáltalában az egyesektől és a részletektől és e helyen csak azt akarom kimutatni, hogy mit tettek a sza-

badkőművesség érdekében, mily nagy és eléggé meg nem hálálható szolgálatot tettek a királyi művészet eszméjének. Közel tíz év óta áll fenn páholyunk, szépen fejlődött és gyarapodott s mindenkor igyekezett megfelelni nemes feladatának. Nem is hiányzott soha a testvérekben a kőművesi szellem, de valljuk be őszintén, 1876. óta hiányzóit a munkakedv. Mint egy Damokles kard függött fejünk fölött a veszély cs minden percben végpusztulással fenyegetett; minden erőnket és tehetségünket annyira igénybe vette és fölémészttette e folytonos élethalál küzdelem, hogy végre, mondhatom, teljes apathiába estünk. Kinek lett volna kedve a jövőben építeni, mikor a következő perc sem volt a miénk! Összejöttünk ugyan, de nagyon ritkán, és akkor is mindig aggodalommal telt lélekkel és ez bizonyára nem azon hangulat, melylyel szellemi munkához lehet fogni és kulturális missiót betölteni; elvégeztük — úgy ahogy — az adminisztratív ügyeket, de nem építettünk, mert köveinket mind a Tiszába kellett dobni. Végre beállt a katastropha, leesett a kard, mély és fájó sebet ütött, de nyakunkat nem szegte. Önmagában talán nem is volt halálos a seb, de tekintve kimerülésünket, bágyadtságunkat, magunkra hagyatva bizonyára elveszünk és a szegedi páholy ma nincs az élők között, ha a nagypáholy erélyes támogatása fel nem éleszti. Föléledtünk és visszatért az erő és a munkakedv, a bizalom a jövőbe és a lelkesedés az eszméért: a szellemi munkáság e legfőbb két tényezője. Dolgozunk, mert megszabadultunk a lidércnyomástól. Ismét, mint kezdetben, seregesen gyűlünk össze és templomunkat a valódi kőművesség szeleme lengi át; építünk, mert miénk ismét a jövő.

A város rekonstrukciójára vonatkozó közérdekekről, nyilvános intézményekről egy állandó bizottságunk referál, hogy annak idejében a zászlónkra irt eszméket megvalósíthassuk, egyletekben, clubokban és a tanács termében érvényesíthessük. Az iskolák újjászervezése és berendezése alkalmából gondoskodunk azoknak felszereléséről taneszközökkel, a közönség között mozgalmat indítottunk egy közkönyvtár

létesítése érdekében és március 12-edikén, a gyásznapi évfordulóján, épen munkát tartván, elhatároztuk, hogy egy kulturális célú alapítványt teszünk.

S hogy így működhetünk, ez a nagypáholyunk műve. Persze számokban azt kifejeznünk nem lehet és nem lehet kimutatni egyes tételekben, s mégis az a segélyezésnek legfontosabb, legáldásosabb eredménye.

És midőn most, május 29-edikén, 10 éves fennállásunk évfordulóját, — hosszú idő óta első örömnepünket üljük, melynek fényét emelni fogja nagytiszteletű nagymesterünk jelenléte, ki kilátásba helyezte nekünk, hogy akkorára látogatásával bennünket szerencsétet, páholyom megbízásából meghívom önöket is, kedves testvérek! Jöjjenek minél számosabban, vegyenek részt a mi örömnepünkben és üljék meg velünk együtt újrafelépülésünk ünnepét!«

AZ „ÁRPÁD“-PÁHOLY FELAVATÁSA.

1880. május 29.

Páholyunk felavatásának kérdése 1876-ban kerül először szóba, az elintézés azonban évről-évre múlik, marad.

A testvéri szeretet bőkezű áldozatkészsége által megmentett páholy a felavatást kedvező alkalomul tekinti arra, hogy jöltevői előtt létakarát megbizonyítsa, s az alapítás tizedik évfordulóját jelöli ki az ünnepség megtartására.

Az 1880-adik évnek május 29-edike ily módon hármaskör napjává vált az »Árpád« páholyra nézve: a tíz éves fennállás jubileumát a megmenetésnek és a felavatásnak ünnepe teszi bensővé és magasztossá.

Pulszky Ferenc nagymester most is személyesen kívánja az »Árpád« páholy felavatását teljesíteni, s nemcsak előbbre tervezett lejövetelét halasztja szívesen e napra, hanem a testvérek kértére egy nyilvános felolvasás tartására is készséggel vállalkozik.

A páholy épen egy közkönyvtár létesítésén fáradozik, midőn hírül veszi, hogy Somogyi Károly esztergomi kanonok nagybecsű könyvtárát Szeged városának ajándékozta. Lelkesedéssel üdvözik a testvérek a nagylelkűség e magasztos tényét, s most már arra törekeshnek, hogy a könyvtár népszerűsítésében közremunkáljanak, s a felejtethetlen érdemű kanonok adományának városunk szellemi fejlődésére való rendkívüli fontosságát és értékét megvilágosítsák.

Közlik tehát azon nézetüket Pulszky Ferenc nagymester testvérrel, hogy mivel Szegeden a közérdeklődés kiváló tárgyát a Somogyi-könyvtár adományozása képezi, igen alkalomszerű volna, ha a nagymester, mint elismert szaktudós, a közkönyvtárak jelentőségéről és hasznáról tartana előadást.

Ez óhajítás azonban oly rövid idővel jutott az ünnepély előtt Pulszky tudomására, hogy a miatt az eredeti tervet megváltoztatni már nem lehetett.

Tisza Lajos, Szeged rekonstrukciójára kiküldött királyi biztos, amint értesül a felől, hogy Pulszky Ferenc Szegeden az »Árpád«-páholy által kitűzött cél javára nyilvános fölolvasást fog tartani, arra kéri őt, hogy a felolvasást a könyvtár helyiség megszerzéséhez szükséges alap javára tartsa meg. Pulszky azonban kijelenti, hogy ő neki ebbe beleszólása nincsen, mert ő ezt az ügyet egészen azon páholyra bízza, melynek vendége gyanánt Szegedre jó.

A páholy azonban lemond arról, hogy a felolvasás belépti díjjal legyen összekötve, s tisztán morális eredmény elérését tartja szem előtt.

Az ünnepélyes felolvasást megelőzőleg a ház szabályok megerősítéséről is gondoskodni kellett. Az árvíz előtt felterjesztett tervezetet a nagypáholy 1879. február 24-ediki táblája értelmében nem hagyta jóvá, mert a 20. §-ban a páholy feloszlatására vonatkozó intézkedésről van szó, e felől pedig a nagypáholy szervezetében van megfelelőleg intézkedve. Az 1880. május 20-adiki táblával újra sürgeti a nagypáholy házirendünk ügyének rendezését s kijelenti egyszersmind, hogy a múlt évben felküldött tervezetet, amennyiben abból a 20. §. kihagyatnék, megerősítettnek fogja tekintem

Páholyunk a házszabály-tervezetet, a kifogásolt szakasz kihagyásával, újólág felterjeszti, mire azt a nagypáholy, egy nappal a felavatás előtt, megerősíti.

A nevezetes ünnepélyre nagyszámú vendégtestvér érkezett Szeged keletére Megjelent maga a nagymester Pulszky Ferenc, Belányi Ferenc irodai igazgatóval. A Nagyvárad keletén dolgozó »László király« páholy tíz tagú küldöttséggel tisztelte meg páholyunkat. Képviselve voltak ezenkívül a »Béke«, a budapesti »Haladás«, az »Eötvös« s a »Ereundshaft.«

A »Galilei«, »Hallgatagság«, kassai -Halaadás«, »Testvérülés«, »Régi hívek«, »Columbus«, »Honszeretet«, »László király«, »Szt. István«,

»Felvidék«, »Három fehér lilium« és »Phönix« testvér páholyok, valamint Stielly Gyula, az »Árpád«-páholy tiszteletbeli tagja s Sonnenfeld Zsigmond budapesti képviselőnk átíratilag üdvözlük páholyunkat az ünnepély alkalmával.

Húsa Izsó dr főmester a vendég-testvérek s nagymester szertartásszerű fogadása után Bruckner Károly keresőt felavatja a páholy Benjámínjává, ez után pedig felkéri a nagymestert a kalapács átvételére.

Pulszky Ferenc nagymester elismerőleg emlékezik meg a páholy tíz éves múltjáról; kijelenti, hogy a Szeged keletén dolgozó »Árpád a testvériséghez« című jánosrendi szabadkőmíves páholyt, nagymesteri hatalmánál fogva, törvényesen felavatja a magyarországi jánosrendi szabadkőmíves nagypáholy védelme alatt dolgozó páholyok sorába, s az erről szóló oklevelet a páholy számára ünnepélyesen átadja.

Helányi Ferenc irodatiszt testvér erre a felavatási oklevelet az oszlopok között felolvassa.

Ez ünnepi jelenet méltatására Bauer Simon dr., a páholy szónoka, tart hatásos alkalmi beszédet; ő utána pedig Berkovits Ferenc testvér kér szót, s a »László király« nevében üdvözlük páholyunkat, kijelentve, hogy ők gyermeki szeretettel viseltetnek az »Árpád«-páholy iránt, mert ez erős és tapasztalt munkásokból álló páholy volt az, mely a nagypáholy közreműködése mellett Nagyvárad keletén a szabadkőmívesi műhely létesítését elősegítette.

A szertartásos munkát díszvakolás követte az újszegedi népkertben; a kedélyes estélyt a nővérek jelenléte s azok sorában különösen a nagymester fenkölt gondolkozású leánya: Pulszky Polixéna nővér tette kedvességével emlékezetessé.

Másnap, vasárnap délelőtt tíz óraker, megtartotta Pulszky Ferenc nagymester a városház közgyűlési termében felolvasását. »A reakció nyíltabb fellépte 1848-ban júliustól szeptemberig,« úgy tárgyának rendkívüli érdekességénél fogva, mint magának a nagynevű felolvasónak tudományos tekintélye s egyéni szeretetreméltósága által élvezetes tanulságot nyújtott a nagyszámban megjelent művelt hallgatóságnak.

Az »Árpád«-páholy a felavatás ünnepségének emelkedett jelenetei s a társas együttlét múlandó örömei között nem feledkezik meg arról sem, hogy e szép napot maradó értékű jócselekedet által tegye emlékezetessé, s ötszáz forintot adományoz a Somogyi-könyvtár számára, a következő levélben jelezve ki annak rendeltetését.

»Nagyságos Polgármester úr!

A szegedi »Árpád a testvériséghez« című szabadkőműves páholy f. hó 29-én ünnepli fennállásának tizedik évfordulóját.

Ez alkalmat a páholy arra óhajtotta felhasználni, hogy a város újraalkotásának nagy munkájához a maga részéről is szerény erejéhez képest hozzájáruljon.

Pulszky Ferenc d., a magyar országos múzeum igazgatója és e napon páholyunknak kedves vendége, szíves készséggel ajánlkozott közérdekű emlékiratainak még kiadat-

lan részéből nyilvános felolvasást tartani, a páholyra bízván a felolvasás rendezési, úgy a felolvasás céljának tüzetesebb meghatározását.

Ezen megtisztelő bizalom folytán a vezetésem alatti páholy a folyó május hó 30-ának tartandó felolvasás jövedelmét a Somogyi-féle városi közkönyvtár javára tüzte ki, és tekintettel a közönségnek ez idő szerint rendkívülileg nyomott és különösen is fokozottan igénybe vett anyagi erejére, másrészt pedig áthatva lévén a természettudományok ápolásának az általános művelődés és felvilágosodás terjesztésére való jótékony hatásától: a felolvasást díjmentesen határozta ugyan rendezettni, de részben ennek váltságául, részben a nagyságod által e célra készségesen átengedett közgyűlési terem használatának tiszteletdíjául ötszáz forintot szavazott meg oly rendeltetéssel, hogy ezen összeg a Somogyi-féle városi közkönyvtárnak természettudományi művekkel leendő gyarapítására fordíttassék, addig pedig, míg e célra felhasználtak, gyümölcsözőlog elhelyeztessék.

Engem ért a szerencse, hogy ez összeget Nagyságodnak, mint e nemes város szeretve tisztelt Polgármesterének, átnyújthassam.

És midőn e tisztemben örömmel eljárók, engedje meg Nagyságod, hogy fölkérjem, miszerint az átadott összeget a kijelölt célra fordíttalni és ez által a szegedi szabadkőműves páholynak alkalmat szolgáltatni kegyeskedjék, miszerint a Somogyi-féle közkönyvtár fentartására a nemes város közönsége által lelkesen megajánlott költség viseléséhez. habár csak legszerényebb módon is hozzájárulhasson.

Ki is egyébiránt megkülönböztetett tisztelettel maradtam

Szeged, 1880. május hó 28-án.

Nagyságodnak alázatos szolgálója

Dr. Rósa Izsó,
főmester.

ÁRVÍZI SEGÉLYPÉNZEK.

Mily nagyrésze van a szabadkőművesség szövetségének a Szeged felségélyezésére küldött milliók összegyűjtésében, arra nézve csak igen kevés adat van rendelkezésünkre. De szolgáljon például, hogy magának a »Columbus«-páholynak buzgólkodása folytán 16,320 fjt jutott a városi hatóság kezeihez.

A testvérek közül is nem egy adta jelét kiváló jóakarátának. Lichtenstein Lajos t., a »Royal York« nagypáholly képviselője, be sem várva a főtisztikar intézkedését, azonnal a szerencsétlenség hírének hallatára írt berlini képviselőnknek, s felköltötte az ottani irányadó körök érdeklődését és részvétét Szeged iránt. Maga Herrig t. a »Royal York« nagymestere, sietett a német császárhoz, hogy őt a szegedi árvízkárosultak felségélyezésére indított mozgalom támogatására megnyerje.

De legjobban tanúsítja a testvérek nagylelkű fáradozásának sikerét magának az »Árpád«-páholy-

nak s a szegedi szabadkőműveseknek megmentésére küldött segélypénzek kimutatása.

A magyarországi jánosrendi szk. nagypáholyhoz a szegedi árvízszújtotta testvérek javára befolyt pénzek kimutatása.

A magyarországi J. N. P. ö. p.-ének adománya	400	frt	—	kr.
»Szt. István« Budapest	185	frt	—	kr.
»Régi Hívek« Budapest	300	frt	—	kr.
Hottelmann F. »Régi Hívek«	5	frt	—	kr.
»Haladás« Budapest	210	frt	kr.	
Marguliez t. a »Haladás« lagjának gyűjtése	077	frl	07	kr.
Lautier t. a » * »	105	frt	—	kr.
Fischer t. a » » »	58	frt	10	kr.
Kren Adolf t. a » » »	408	frt	40	kr.
»Galilei« Budapest	180	frt	—	kr.
»Testvérülés« Sopron	100	frt	—	kr.
»Hallgatagság« Pozsony	300	frt	—	kr.
»Kölcsey Ferenc« Pápa	12	frt	—	kr.
»László Király« Nagyvárad	411	frt	—	kr.
»Tisza« Máramaros-sziget	55	frt	—	kr.
»Három oszlop« Brassó	40	frt	—	kr.
»Felvidék« Besztercebánya	100	frt	—	kr.
»Kisfaludy« Győr	5	frt	—	kr.
»Nächstenliebe« Sziszek	200	frt	—	kr.
Schlesinger t. a »Nächstenliebe« tagjának gyűjtése	23	frt	—	kr.
»Humanitás« Lajtha Szt. Miklós Bécs . . .	525	frt	—	kr.
»Zukunft« » » » » . . .	700	frt	—	kr.
Zdekanev t. »Zukunft« » » » ...	2	frt	—	kr.
Singer t » » » » . . .	5	frt	—	kr.
»Sokrates« Lajtha Szt. Miklós Bécs . . .	200	frt	—	kr.
»Eintracht« » » » » ...	25	frt	—	kr.
»Freundschaft« » » » » ...	150	frt	—	kr.
»Columbus« » » » » . . .	100	frt	—	kr.
»Brüderlichkeit« Bukarest	157	frt	51	kr.
				Átvitel . . 5649 frt 08 kr.

	Áthozat	5049	frt	08	kr.
Eintracht szövetség nagypáholya, Ptalz	nmt.	115	frt	80	kr.
A bayreuthi nagypáholy kormányzótanácsa	841-	frt	70	kr.	
A bayreuthi nagy páholy nevében I tethmann t.	22	frl	80	kr.	
Winkler t. a szászországi N. P.-nál kinevezett képviselők gyűjtése.....	515	frt	9!)	kr.	
Becker t. a hamburgi N. P.-hoz kinevezett képviselők gyűjtése	880	frt	42	kr.	
Schwcinichen t a berlini Nemzeti nagy anyapáholy főlevéltárnokának gyűjtése	898	frt	82	kr.	
»Harpokrates« Magdeburg	224	frl	25	kr.	
»Gerinania« Erlangen.....	11	frt	48	kr.	
»Leuchturn a d. Ostsee« Lauenberg ...	11	frt	48	kr.	
»Ervin« Keld	57	frt	40	kr.	
»Sokrates« Frankfurt	28	frt	70	kr.	
»Brudertreue a. d. Elbe« Hamburg	57	frt	55	kr.	
»Die gekrönte Saule« Braunsweig.....	57	frt	45	kr.	
Wicsbadeni páholy	34	frl	47	kr.	
Holzmindeni szk. kör	17	frt	25	kr.	
Kieli páholy.....	17	frt	25	kr.	
Lucáé N. P.-unk tiszteletbeli tagja, Berlin	28	frt	70	kr.	
Anerbach t. Berlin	35	frt	—	kr.	
Van dér Welde t. Görlitz	14	frt	10	kr.	
Olasz nagyoriens	40	frt	40	kr.	
»Pestalozzi« Nápoly	32	frt	09	kr.	
Francia »Nagy Oriens«.....	232	frt	50	kr.	
Russ-3uchard Károly t. a svajzi nagypáholy-nál kinevezett képviselőkgyűjtése .	2243	frt	50	kr.	
»Amis du progrès« Brüssel.....	93	frt	40	kr.	
Belga főtanács	93	frt	30	kr.	
»La Liberté« Genf.....	231	frt	50	kr.	
A »monsi« p. részéről.....	46	frt	23	kr.	
»La paix« Amsterdam	50	frt	—	kr.	
»Bien Aimée« Amsterdam	48	frt	54	kr.	
»Akacia« Rotterdam	75	frt	97	kr.	
Átvitel	11512	frt	34	kr.	

Áthozat .	11512	frt	34	kr.
»La compagnie durable« Midclburg	29	frt	01	kr.
Hello l. a »Maçnniek Wecklad« utján Deventer	473	frt	43	kr.
Krieger t. dánországi képviselők gyűjtése	513	frt	31	kr.
Eckström t. svédországi »	2789	frt	75	kr.
lley t. gyűjtése, Anglia.....	205	frt	15	kr.
Wilke John t. London	50	frt	—	kr.
»Pythagoras« Brooklin.....	57	frt	50	kr.
»Fidelity« Devises.....	22	frt	45	kr.
»Pégase« p. részéről.....	11	frt	14	kr.
Terneuzeni p. részéről.....	9	frt	50	kr.
Szk. kör Lohcsten kelemen.....	17	frt	80	kr.
Tunisi nagyoricns.....	40	frt	50	kr.
»Madura« Jáva.....	95	frt	01	kr.
A nagy páholy kimutatásában tévedésből meg-				
nevezve nincs	254			
Kamatok.....	226	frt	88	kr.
Összesen .	10314	frt	04	kr.
		frt	50	kr.

Ehez járulnak az »Árpád«-páholyhoz befolyt következő összegek:

»Könyves Kálmán« Budapest	200	frt—kr.
»Corvin Mátyás« Budapest	100	frt—kr.
»Columbus« Pozsony-Bécs	200	frt—kr.
»La Liberté« francia páholy.....	9	frt45 kr.
Magyarországi »Nagy Oriens«.....	109	frt—kr.
Wohlfart Ernő t. — »Galilei« — »Freimaurer		
Gedichte«.....	17	frt 75 kr.

Így az árvizi segély Főösszege . 17010 frt 70 kr.

A beérkezett, segélypénzekről, az adakozások megszűnése után 1880. őszén számol el a Kelet 9-edik számában közölt:

Főtisztikari jelentés.

»Az 1879. március 12-ediki árvíz által sújtott szegedi testvérek számára a Keletben annak idejében részletezett

segélyadományokbnn begyűlt 15,887 frt 8ft kr., hozzájárul a nagypálioly özvegy perselyéből utalványozóit 200 fii. időközi kamatokban befolyt 220 frt 04 kr.,

Küldetett a páholyoknak..... 15,488 frt 85 kr.

Összesen . 15,008 frt 70 kr

Marad a nagypáholy kezelése alatt . . . 405 frt -- kr.,

Icliat összesen . 10,214 frt 50 kr.

Ebből visszatartatott utazási és kezelési költségekre, továbbá elszámolás útján az »Árpád«-páholy tartozásai fedezésére 410 frt 44 kr. mi e jelentés tudomásul vétele után végleg el fog számoltatni.

A szegedi páholy ezen összegekből csakis 5100 frt-ot osztatott ki, végleges segély gyanánt.

Ellenben..... 9000 fti-«1 kölcsönként, hogy ezen kölcsönöket kamat nélkül bizonyos rendszeres terv szerint visszafizessék.

E szerint a segélyezett testvérek saját akarata folytán idővel bizonyos pénzösszeg fog a páholy rendelkezésére állani, mely közvetve e segélyösszegekből ered.

Miért is a főtisztikar, mely a mull nagygyűlésen nyert teljes intézkedési jog dacára illőnek tartotta, hogy az eddig történekről jelentést tegyen, kéri a nagygyűlést, miszerint nemcsak ezen jelentést tudomásul venni, hanem egyúttal a főtisztikart megbízni szíveskedjék, hogy azt ellenőrizze, hogy a visszaérkezendő pénzek szabadkőmíves célra fordítassanak. Kelt a főtisztikarnak 1880. október 17. tartott üléséből.

Pulszky Ferenc,
nagymester.

Uhl Sándor,
főtítikár.

Jegyzette:

Belányi Ferencz,
irodaigazgató.

A PÁHOLY TENCŐDÉSE,

1880 május 29 -1885 május 29.

Az árvíz nem szakított félbe páholyunkban eleven szabadkőmívesi tevékenységet. A munkakedv egészen el volt itt már ernyedve, s ha nem jó a rendkívüli események hatása alatt a hazai s külföldi szabadkőmívesség segítségünkre, talán már nem birta volna az élet harcát erőtlenségünk.

De a mint a megmentésünkre siető testvériség bátorító szava újra felrázta a páholy szunnyadó öntudatát, remélni lehetett, hogy az életkedv s a munkaképesség vissza fog térni, s az »Árpád«-páholy az egészséges fejlődés útján a város reconstrucliójának munkájában tevékenyen részt vesz.

Az árvízkölcson ügyének intézése, a páholy felavatási ünnepélye anyagot adott és hangulatot keltett a munkásság megkezdésében; csakhogy a múltban gyökerező bajok csirájában öltek el minden jóakarató törekvést és nemesebb felbuzdulást. A tizedik évforduló ünnepi szónoklatainak elhang-

zása után mindinkább elhagyatottá válik a páholy, míg végre már csak tengődéssé lesz az élet, s alig árulja el hónapokon keresztül egy-egy felsóhajtás, egy-egy panasz, hogy a lassú vergődésnek még nem szakadt vége.

Már az 1880. év őszén felhangzik az elégedetlenség panasza a páholyélet meddősége miatt. A szónok valósággal megszegyenítőnek nevezi a fenyegető közönyt és tétlenséget; az 1881-ediki alapítási évfordulón pedig oly éles szavakkal Ítéli el a testvérek közönyösségét, hogy maga a kalapácsvezető főmester is enyhíteni kívánja a szigorú bírálatot s a város kivételes helyzetében keres mentséget a páholy tagjai számára.

Míg az »Árpád«-páholy az árvíz által lesújtott. Szeged keletén csak alig képes nehéz helyzetével megküzdeni, az ország szabadkőművessége nem egy jelét adja erőteljes fejlődésének.

Elkészülnek a második és harmadik fok szer-tartáskönyvei, megnövekszik a kelet terjedelmében és tartalmasságában, alapvető munkálatok készülnek a népnevelés, jótékony-ság, az erkölcsök szeli-dítése, s a nemzetiségi kérdés békés megoldása ügyében, s érlelődik lassan-lassan a két rítus teljes egyesítésének terve is.

Az alsóbb társadalmi osztályok nevelésének támogatására a nagypáholy megalkotja az erkölcsös ponyvairódmű vállalatot. Eleinte sok nehézséggel kellett megküzdeni e téren is, de azért ez-revel osztották szét a testvérek nemsokára a nép

számára írt könyvecskéket, hogy az értelmi világosság és nemes gondolkodás terjesztésében közreműködjenek s az ítélőerőt és kedélyt fejlesztő szórakoztató olvasmányokkal a rabló-históriákat és trágár dalokat a ponyváról leszorítsák. Az »Árpád«-páholy mindjárt a terv felvetődésénél 50 frtot szavazott meg e célra, s buzgó terjesztője volt a nagypáholy által küldött vagy ajánlott jó könyveknek minden időben.

A legfőbb tárgyat a tengődés emez éveiben természetesen az árvízkölcson ügye képezte páholyunkban.

Még az 1880 május 29-edikén tartott páholyvizsgálat alkalmával kijelentette Pulszky Ferenc nagymester, hogy a páholynek nyilatkoznia kell az iránt, minő célra kívánja a kölcsönökből visszatérülő összeget fordítani. A nagypáholy október másodikén kelt táblájában újra felhívja páholyunkat arra, hogy ezen kérdést az elsőfokú munkán intézze el.

Az »Árpád«-páholy oly célt kíván kitűzni, mely egyrészt a jövő felvirágzását biztosítani segítene, másrészt alkalmas volna arra, hogy abban nagypáholyunk a mi érdekünkben kifejtett buzgó fáradozását megjutalmazva láthatná. Ez okból határozattá vált, hogy az árvízkölcson visszatérülő pénzei »Páholyház alap«-ot fognak képezni.

A nagypáholy készséggel megerősíti e határozatot. Egyik testvér-páholy azonban: »Die alten Getreuen« a leghatározottabban helyteleníti azt,

terjedelmes átiratban csoportosítja azon érveket, melyek a páholy határozata ellen felhozhatók, ismételten tárgyalja e kérdést saját munkáin, s arra törekszik, hogy az »Árpád«-páholy más cél kitűzésére legyen rábírható.

Az »Árpád«-páholy elhatározza, hogy a »Die alten Getreuen« páholy fejtegetéseire egy memorandumban fog válaszolni, a minek elkészítését Bauer Simon dr. szónokra bízta. — Bauer testvér azonban kérdést intéz a főtisztikar tagjaihoz az iránt, minő véleményük van ezen memorandum felküldésére nézve, s azt a választ kapja, hogy a nagypáholy a maga részéről elintézettnek tekinti az ügyet, s kár volna azt újabb felszólalás által megbolygatni.

Erre aztán nagy buzgóssággal hozzálát a páholy a tervezgetéshez, s Rósa Izsó dr. főmester elnöklete alatt bizottságot alakít egy páholyháznak alkalmas telek kiszemelésére.

A bizottság csakhamar kiválaszt egy lelket a vár helyén, ajánlatot is tesz reá, de azt a választ kapja, hogy az a szomszéd területtel egy tömbben lesz eladva.

Most új bizottság alakul egy másik telek megvételére, s midőn ez sem sikerül, a bizottság egyenesen a kir. biztosság műszaki osztályának fejehez: Lechner Lajoshoz fordul, aki a reáliskola mellett levő helyen, a Tóth Béla s Kainféle ház között levő 400 D-öl telket ajánlja megvételre. A bizottság a telket nagyon alkalmasnak tartja

s megvételét a páholynak indítványozza, egyszerűsmind bemutatja a páholyház vázlatos tervezetét, mely szerint az épület nagyterme felolvasásokra, társas összejövetelekre, hangversenyekre s táncestélyekre is alkalmas lenne, s időnként a közönség használatára bocsátva, a páholynak jövedelmet hajtana.

Az augusztus 16-odikán tartott harmadfokú munka azután egyhangúlag elhatározta, hogy a páholy

a) a reáliskola melletti telket megveszi,

b) Popper L. Mór testvér nevére írhatja,

c) a megvételre s költségvetés elkészítésére négy tagú bizottságot küld ki.

A bizottság szeptember 16-odikán bemutatja a ház tervét, mely a testvérek legnagyobb részének tetszését megnyeri ugyan, Bauer Henrik azonban, mint szakértő, kifogásokat emel ellene, s azt ajánlja a páholynak, hogy ha csak lehetséges, kizárólag a saját maga számára emeljen épületet.

Hosszas vitatkozás után felkérlik a testvérek Bauer Henriket, hogy készítsen ő két tervezetet a páholy számára, még pedig egyet csupán a páholy használatára, 10,000 forint költségvetéssel, egyet meg hasznosítható épületre 20,000 forint költségvetéssel.

A december 16-odiki munka még mindig a telekmegvétel alakiságaival van elfoglalva s kimondja, hogy bár az építkezésre nézve még semmi bizonyos megállapodásra nem jutott, tekintettel arra, miszerint a segélyből megmaradt összeg a nagypáholy által is páholyház építésre van már helyben hagyva, a

reáliskola melletti telek megvételére a kiküldött bizottságot felhatalmazza.

S ettől kezdve hosszú ideig alszik az építkezés ügye, a páholy belső tevékenysége mindinkább elcsendesedik. Az árvízsegély nagy összegének kezelése, az azzal járó morális felelősség, épülni kezdő városunk társadalmának rendkívüli viszonyai fokozott erélyt, kitartást, szigorúságot követeltek volna meg a testvérektől. E helyett megkezdődnek a papíron maradó intézkedések a kölcsönök behajtása iránt, a nagypáholynak folytonos sürgetései az adminisztráció legfontosabb adataiért s a munkának hónapokon keresztül való szünetelése.

A nyolcvanas évek elején ugyan még a jótékonyság terén tapasztalhatunk némi felbuzdulást, de nemsokára teljesen lenyűgözi a páholyt pénzügyeinek teljes összezavarodása.

A páholy minden tagja tudja, érzi, hogy a páholy nehéz beteg, s nincs aki a segítő orvosságot megtalálja.

Az egyik a szigorú fegyelmet, a másik a szellemi tevékenység fokozását sürgeti, a harmadik a pénzbüntetések kirovásában reménykedik, de a jótanácsok elhangzanak a beszélgetések folyamán s nem segítenek a bajon.

A páholyazonok felolvasások tartását ajánlja: s például említi fel, mennyire érdekes volna a testvérekre nézve, ha valaki Anatóliát ismertetné meg előttünk azon alkalommal, hogy az ottani ínségesek számára a magyar szabdkömvesség is

könyöradományokat gyűjt, s a buzgólkodók között sokan azt sem tudják, merre kellene azt az Anatóliát keresni.

Bauer Henrik testvér, aki ifjú korában hosszabb időt töltött Anatóliában, vállalkozik a feladatra, maga azonban azt a tanulságot vonja le saját felolvasásából, hogy:

»Épen nem helyes dr. Bauer Simon feltevése, s nem alkalmas minden tárgy a mi körünkben való feldolgozásra.»

»Ily irányú komoly működés, ha tán mint művelődési eszköz összefér is elveinkkel, itt e helyen való munkálkodásunknak nagyon is egyoldalú irányt adna és a mellett, hogy sokszor legkevésbé sem érdeklődnének iránta, a legveszedelmesebb ítéletnek tehetnék ki miatta magunkat.

Ha nem fog hiányozni közöttünk az egymás ismerése és az ebből eredő kölcsönös bizalom, akkor nem kell majd Anatóliáról beszélni, hogy dolgunk legyen egymással és itten.«

Hiába minden intés, buzdítás, minden dorgálás! Az «Árpád»-páholy nem képes életerőhöz, munkakedvhez jutni, s visszatarthatlanul hanyatlik rohamosan. Azon életre való eszmék, tervek, melyek a hazai műhelyeket bejárják, a napról-napra szaporodó szabadkőművesi alkotások alig képesek érdeklődését felkölteni. Ha tárgyalásra kerül is néha a más keleteken dolgozó testvéreknek valami törekvése, egy-egy meddő vita, vagy soha végre nem hajtott határozat csupán, a mi a tárgyalás nyomán fenmaradt.

A páholy teljes elgyengülésére s a munkásság félélénkítésére irányuló igyekezet teljes megghiúsú-

lása megfojtja végre annak a testvérnek a kedvét és reményét is, aki 1873. jun. 27. óta mint főmester állt a testvérek sorában legelől, erejével és buzgóságával már egy alkalommal felemelte a roska-dozó páholyt s fő alkotója volt a 75—76-odiki felélénkülésnek.

Rósa Izsó dr. 1882-ben már semmi kérésre sem hajlandó tovább is magára vállalni a főmesteri tisztséget.

A páholy Rósa Izsó dr.-t érdemeinek elismerésül örökös tiszteletbeli főmesterré választja meg, s midőn az 1883-adiki alapítási évforduló alkalomával a díszokmányt ünnepélyesen átnyújtja, örömmel vesz tudomást a kitüntetett testvérnek amaz ígéretéről, hogy ő a páholytól elszakadni nem akar, a szövetségnek hasznára lenni a jövőben is minden erejével törekedni fog, a páholy javát pedig tőle telhetőlcg mindenkor előmozdítani igyekszik.

Az 1882. júl. 16-án megválasztott új főmester, Szendrőy János, valóban a legnehezebb körülmények között vállalja el a páholy vezetését s nem-sokára kénytelen tapasztalni, hogy a helyzet megváltoztatására irányuló buzgó igyekezete mind kárba vesz a páholy tagjainak közönyössége s kedvtelensége miatt. Ezt látva, maga lép a páholy elé 1883. márc. 17-edikén, ama kérdéssel, nem jobb volna-e ezen szánalmas vergődés megszüntetésére magát a páholyt elaltatni?

E kérdés felrázza kissé a testvérek érdeklődését. Hosszú, beható tanácskozás végeztével a pá-

holy elhatározza, hogy az elaltatás hivatalos eljárásának megindítása előtt a főmester valamennyi páholytagot hívjon meg egy magánjellegű értekezletre, hogy ott a felvetett indítványra vonatkozólag mindenki kifejezhesse véleményét.

A testvérek a páholy elaltatása ellen nyilatkoznak, s a bajok legfőbb okát abban látják, hogy a titkár és könyvelő profán elfoglaltatásaik miatt a reájuk bízott teendőket nem végzik el. A felszaporodott hátralékok feldolgozását egy bizottság kapta feladatul.

A június 26-odiki munkán újra szóba hozza a főmester a hátralékok feldolgozását, s kijelenti, hogy a páholy mindaddig nem lesz képes az alkotmány követeléseinek megfelelni, míg az irattár és könyvvezetés teljesen rendezve nem lesz.

A páholy 100 frtot szavaz meg azon testvér számára, a kit a tisztikar alkalmasnak talál arra, hogy az irattárt és könyvtárt rendezze, a páholy vagyionát leltározza és az elmaradt könyvelést befejezze.

Maga a költségvetési előterjesztő helyettes főmester bevallja, hogy a költségvetés nem a könyveken alapszik, mert két év óta nem történt semmi bejegyzés.

A páholy a tisztikar kötelességévé teszi, hogy a tagsági és béremelési díjaknak, valamint a kölcsönök kamatainak s a lejárt törlesztési részleteknek pontos befizetéséről, a behajthatatlan követeléseknek pedig leírásáról gondoskodják, annál is inkább, mert különben a páholy törzsvagyona lesz megtá-

madva. — A tagsági díjnak 24 frtra való felemelését nem lehet számításba venni, mert még a 15 frt behajtása is nehézségekkel jár.

De hiába várják a testvérek a helyzet javulását. A munkák mind ritkábbakká válnak, s bár az elalattatás hivatalosan végrehajtva nincs, a tengődő páholyt nem lehet a dolgozók sorába számítanunk.

A június 16-odiki munka a tisztújítással foglalkozik. Augusztus 13-adján egy felvételi kérelem sürgős elintézésre s egy 500 frtos kölcsön megszavazására gyűlnek össze a testvérek. A rákövetkező munka egyetlen tárgya: mikép világítsa ki a páholy ablakait a király látogatás alkalmával, s a harmadik munka december 13-adján, mintha csak azért volna tartva, hogy a félév előtt megválasztott tisztikar az esküt letegye, az évszó a testvéri Ián-ezetot körüljárja. December 28-adján gyászmunka, ettől kezdve pedig majdnem négy hónapon át teljes szünet.

Midőn 1884. ápril 23-adján a testvérek újra munkát tartanak, maga a páholy sajnálatosnak mondja ezen állapotot. A főmester mindenért ismét csak a könyvvezetést okozza; mert az eddigi intézkedések dacára nincsenek a könyvek lezárva, a páholy nem tudja mije van, mivel tartozik? Az anyagi viszonyok mindinkább összezavarodnak, a kibontakozásra való törekvések többé-kevésbé fel-tételezik a vagyoni állapot ismeretét, s a rendezést igénylő ügyeknek eme legfontosabb része egy lépést sem halad előbbre.

A főmester szavaira keletkezett eszmecsere még sötétebb színben tünteti fel a páholy helyzetét.

A nagypáholy pedig mind türelmetlenebben sürgeti a páholy felszaporodott tartozásainak ki egyenlítését. Azt a pár száz frtot, mit a nagypáholy az »Árpád«-páholy javára befolyt segélypénzekből további eshetőségekre visszatartott, a páholy tartozásai már teljesen elnyelték, s a folyton növekedő hátralékok egyrészt a páholy működését megbénították, másrészt az »Árpád«-páholy tekintélyén ejtettek csorbát.

A második munka az 1884-edik év folyamán — nem számítva egy kis jelentéktelen értekezletet, az alapítási évforduló napjára esik.

Egyetlen alkalom a páholy életében, midőn az első fokú munka e napnak jelentőségéről meg nem emlékezik. A testvérek elintézik egy kereső felett a szavazást, három folyamodó jelentkezését tudomásul veszik, egy kis vitát kezdenek a tudakozódás és golyózás alakiságai felett, s újra elcsendesül a kalapács október 6-odikáig, a midőn a »Szent István« által rendezett Pulszky-ünnepélyen való képvisel-tessünk ügyében kellett intézkedni.

Ily tétlen, ily meddő volt az »Árpád«-páholy élete akkor, midőn magának a megmentésünkre áldozott árvízsegély jelentékeny összegének kifogástalan kezelése is elég munkaanyagot szolgáltatott. Nem vettünk példát a nagypáholynak s több testvérpáholynak élénk szellemi munkásságán. El-némultak a komolyabb viták, tanulságos felolvasás

tartására senki sem gondolt, a jótékonyági cselekedeteknek a zilált anyagi helyzet majdnem teljesen véget vetett, s ha történt is egy-egy életrevaló határozat, nem volt aki annak végrehajtásáról gondoskodjék; szabadkőmívesi aciónak nyomára sem akadunk.

Végre a nagypáholy is megsokalja a dolgot, s elhatározza, hogy Pulszky Ferenc nagymester testvérrel az »Árpád«-páholyt megvizsgálhatja.

A páholy az október 24-edikén tartott munkán vesz e hirről tudomást s újólag sürgeti a könyvek kiegészítését s a szükséges okmányok rendbeszedését. A hátralékok behajtására nézve pedig ugyancsak szigorú határozatot hoz, mert elrendeli, hogy a hátralékosok harminc nap alatt rendezzék tartozásaikat, különben a páholy iránt tartozó kötelezettségük teljesítésének makacs megtagadása és a köteles tisztelet megszegése címén fegyelmi vizsgálat fog kizárásuk ügyében intézkedni, s ellenük a páholy a birói eljárást fogja segélyül venni.

Az október végére várt látogatás azonban a jövő év tavaszára maradt, s ezzel a pillanatnyi felbuzdulást megint csak a régi közöny váltotta fel. Alig van havonként egy munka, s az is legtöbbször egészen üres.

A nagymester jövetelének újabb hírére azután ismétlődik a sokszor hozott határozat: irattár, pénztárkönyvek rendezésére s egyéb fontos iratok előterjesztésére vonatkozólag.

1895. ápril 9-edikén megjelent végre a várva-várt nagymester, hogy személyes beavatkozásával is igyekezzék a páholy bajainak elhárítására. Az ezen alkalommal megejtett páholy vizsgálatról Pulszky teljesen megnyugtatólag nyilatkozott az elsőfokú munka alkalmával, s valószínűleg e megelégedésnek köszönhető, hogy az európai hírű tudós szép és tanulságos értekezéssel lepte meg testvéreit, »Szeged őskora«-t tárva fel előttünk vonzó előadásában.

Pulszky Ferenc kíséretében itt volt akkor Szmik Lajos főszónok testvér is, s a főtitkárság két kiváló tagjának nagy része lehetett abban, hogy az »Árpád«-páholy röviddel e látogatás után egy új korszakot nyit meg, melyben az éveken át tartott csüggedést munkakedv, a tétlenséget pezsgő élet s a tengődést buzgó tevékenység váltja fel.

SZEGED ŐSKORA.

Pulszky F. nmt. t ELŐADÁSA
1885 ápril 9.

Kedves testvérek!

Természetesnek fogják önök tekinteni, hogy én, mint régész, kiváló érdeklődéssel kísérlem figyelemmel az ásatásokat, melyeket újabb időkben Szeged környéken végeztek. E mostani látogatásom alkalmát arra is felhasználtam, hogy a Somogyi-könyvtárban őrzött régiségeket megtekintsem. E vidék őskorának oly emlékei vannak olt felhalmozva, melyek nélkül évszázadokat takarna el a múlt idők teljes homálya a historicusok vizsgáló tekintete előtt.

Kőkori régiségek kerültek itt napfényre s kétségtelenné telték, hogy e táj 3—4 ezer évvel ezelőtt emberlakta föld volt. Már akkor tudták azt, hogy oly hely, ahol nagyobb folyók találkoznak, a letelepedésre kiválókéig alkalmas, s a kereskedés felvirágzására nagyon kedvező.

Nem rég találtunk erre kőkori kagylódíszítrnényeket, melyek tehát oly időkből maradnak ránk. amidőn elődeink még nem ismerték a vasat, a fémét; mikor még kövel vágták a fát, s igen egyszerűen éltek az emberek. A kiásott női ékszerek azonban oly kagylókból készültek, aminők csak Egyiptomban s a Földközi tenger legdélibb részein fordulnak elő.

Mikor e kagylókból legelőször hoztak hozzám a nemzeti múzeumba, azt hittem, hogy a budai hegyekből kikerült megkövesült kagylók. Hanem újabb időben Poroszországban is talállak hasonló ékszereket, s midőn Wirchow tanárnak — aki ép oly kitűnő politikus is — megmutatták, eszébe jutott, hogy hasonló kagylóékszereket Magyarországon is látott. A híres anthropologus írt azonnal hozzánk, s felkért bennünket e fajta kagylóink tüzetes megvizsgálására.

A vizsgálat kétségtelenné tette, hogy nem kagylókövével, hanem a Földközi tenger legdélibb részén található kagylókkal van dolgunk; s ebből azt következtettük, hogy e táj régi lakói már azelőtt cserekereskedést folytattak déli szomszédaikkal, midőn ezen ékszerek a föld alá kerültek.

Ma is vannak népek Új-Guineában, melyek kőkorukat élik, s az ott járt utazók épen olyan formájú szerszámokat hoznak tőlük haza, mint a minőket itt találtunk. A szükség a kielégítésére szolgáló eszközöket, hasonló műveltségi fokban levő embereknél ugyanúgy alakban teremti meg: az evőeszköz s a fejsze egyszersmind fegyver is, mert ahol kevés a szerszám, ott a meglevőket annál inkább és annál többféleképp hasznosítják.

Eszembe jut erről egy beszélgetésem Garibaldival, ki nekem jóbarátom volt. Mikor azokat a csudadolgokat növelte, amelyek Ilire az egész világot egyszerre bejárta, azt mondtam neki: »Tábornok, amióta ismerem az ön tábornokait és tisztjeit, még jobban tisztetem és becslöm önt, mert látom mily középszerű emberekkel vitt végbe nagy dolgokat!« Mire ő azt felelte: »Ha az ebédnél nincs éles késünk, a tompával is tudunk vágni, ez is megteszi kötelességét.«

Ha nagy czélt akarunk elérni, kis eszközökkel is képesek vagyunk előre menni! A bronzkorszak embere fegyverével, baltájával oly dolgokat tudott elvégezni, mint mi jobb eszközeinkkel.

A bronzkorban is voltak e vidéken lakott telepek. A kősírok mellett találtunk a bronzkorból származó sírokat is,

különösen Óthalomnál ástak ki érdekes bronzkori tárgyakat.

Majd elkövetkezett a Dunántúl elfoglalásának ideje a rómaiak által. Bár a inai Szeged vidékén nem volt római légió, a nagyobb civilizációjú nemzetnek szomszédsága nem maradt reá hatástalanul.

Mikor a rómaiak Pannóniát s a hozzá tartozó Szerémséget elfoglalták, Sziszek volt a legjelentősebb hely, s csak később emelkedett Aquincum, a mai O-Budaa főváros rangjára.

A római birodalmat és civilizációt a népvándorlás rombolta össze. Hunok, góthok, gepidák váltották fel egymást e vidéken. Azt tartottuk, hogy ezek a népek olyan barbárok voltak, mint akár Amerika vadonjainak lakói, pedig az ő korukból maradt emlékek művészi hajlamokról s igen sok-ügyességről tesznek tanúságot. De ez természetes is. A rómaiakat mind ki nem irtották, a mesteremberek nagy része megmaradt telepén, s csak úgy szolgálta az új urat annak Ízlése szerint, mint előbb a régít.

Találtunk itt, a szomszédságban pár érdekes sírt, melyen a régi Ízlés befolyása már nem látszik, s napfényre hozták az ásatások a népvándorlás korára valló kengyelvasat is; ezt a rómaiak és görögök nem ismerték.

A kengyelvasat hazánk földjére a hunnok hozták, a kik innét Konstantinápolyba, Itáliába, Galliába törtek s rettentét terjesztettek egész Európában.

Attila népének rendkívüli hódításait részben a kengyelvas használata magyarázza meg. A lovas nép a kengyelvas által jobban tudta lovát kormányozni, szorosán egymás mellett tartott s így vált az ellenségre nézve félelmetessé és ellenállhatatlanná.

Attila uralma nem sokáig tartott. A góthok, gepidák, a kik vele együtt harcoltak, halála után elűzték a vezér nélkül maradt hunnokat. A góthok Itáliába mentek, a gepidák itt maradtak.

Majd jöttek az avarok, s 300 évig voltak urai ezen országnak. Utánok a szlávok következtek, akik azonban e

földön nem uralkodtak soha, hanem eleinte az avaroknak voltak alattvalói; ők művelték a földet, s ez a magyarázata azon sajtóságos jelenségnek, hogy bár Erdélyben sohasem voltak tótok, hegységük és folyóik nagyobb lőszeinek nevei az ő nyelvükből vannak véve: Szlávok építették Visegrádot, ez ép oly tót szó, mint Nógrád, (novo Grad = új város), Csongrád (cserni Grad = fekete város) vagy az erdélyi: Magúra, Kraszna, stb.

Az avarokat a frankok győzték le. Nagy Károly népét azután már a magyarok követték e föld meghódítói sorában.

Az Árpádok idejéből származó régiségeket a sövényházi vonalon találtak nagyobb számban.

A mai Szeged városa és vidéke már a legrégebb időben lakott hely volt. Az itt elterülő város mindenkör főhelye volt a kereskedelemnek.

S ez adja a szép jövő reményét.

Szeged városának 1848-ban nem volt még annyi lakója, mint Debreczennek, mert míg ez lakosainak számárányához képest három képviselőt küldött az országgyűlésre, Szeged csak kettőt.

Az elnyomás idejében is fejlődött e város, lakóinak száma 70 ezerre omelkedett. Az 1879-edik évben nagy csapás érte, de azóta is szép fejlődésnek indul. S ha a mostani pillanat nem is épen kedvező, ha nehéz felhők járnak is felette, munkás népének serény iparkodásával rövid időn újra fel fog virágozni, s »szébb lesz, mint volt.«

Ezt kívánom és remélem is. Hiszem és remélem, mert látom, hogy oly nép lakik itt, a mely bízik önmagában, s amely iparából és kereskedelméből nem csak meg tud élni, de a nagyra fejlődés feltételeit is meg tudja szerezni. S örülök azon, hogy Magyarország e culturalis középpontján oly szabadkőmívesi páholy létezik, mely a testvériséget nemcsak hirdeti, de ápolja és gyakorolja is, s Szeged közügyeinek előmozdításán tőle telhetőleg közreműködni törekszik.

A JÁNOSRENDŰ ÉS A SKÓT RÍTUSÚ SZABADKŐMÍ- VESSÉG UNIÓJA.

Tíz éve múlt már annak, hogy a kétféle rítust követő hazai szabadkőmívesség, testvéri szövetségkötéssel, a viszálykodásnak véget vetett. Az unió hívei nem érték ugyan el teljesen céljukat, mégis megnyugodtak egyelőre a félsikerben, s várták a kedvező alkalmat, midőn törekvésüket a maga egészében megvalósíthatják.

A szövetségkötéssel megszűnt a magyar kőmívesség belső békéjét, sőt létét veszélyeztető súrlódás és egyenetlenkedés, de hiányzott még az erők egyesítése és tömörítése.

Még oly nemzeti szerencsétlenség, mint a szegeci árvíz, s oly társadalmi betegség, mint az antisemitismus, sem képes a két főhatóság között együttes eljárást létesíteni.

Pedig a hazai szabadkőmívesség fejlődése lassan és nehézkesen tudott csak előre haladni; mily nagy szükség lett volna itt kezdettől fogva az összetartás erősítő hatalmára!

A »Tisza«-páholy 1882. november 10-edikén kelt feliratában azon indítványt terjeszti a jános-

rendű nagypáholy elé, hogy »oldassék immár meg az unió kérdése«; egyúttal átíratot küld az összes testvér-páholyokhoz, az unió tervének megvalósítására kérve támogatást tőlük.

Mily nagyjelentőségű ügy volt a hazai szabadkőművességre nézve az unió kérdése, s mennyire elő volt már készülve a testvérek közvéleménye és hangulata a teljes egyesüléshez, azt azon általános lelkesülés tanúsítja legjobban, melylyel a »Tiszai-páholy fellépését úgy a páholyok, mint a főhatóságok fogadták, s az a buzgó tevékenység, mely a kezdeményező páholy nyomán a tervet teljes erővel felkarolta.

Az unió lesz ismét a kőművesek legfontosabb témája; a munkák tanácskozásain, a kelet hasábjain egymást érik a beható eszmecserék; jánosrendűek és skótok egyaránt lelkesülnek a teljes egyesülés gondolatáért, a fővárosi jánosrendű páholyok közös munkán vitatják meg az unió előnyeit és szükségességét, maga Pulszky Ferenc nagymester is tartózkodás nélkül az egyesülés mellett nyilatkozik.

Az »Árpád«-páholy, 1883. január 24-edikén tárgyalja a »Tisza« páholy átíratát, s megfélekezve arról a buzgóságról, melylyel a hetvenes évek elején az egyesülésért folyt küzdelemben részt vett, oda nyilatkozik, hogy a kétféle ritus közt elvi különbséget nem talál, az alaki eltéréseket pedig nem tartja olyanoknak, a melyekbe a beavatkozást kívánatosnak tartaná, s ez okból a formális egyesülést szükségesnek nem véleményezi; kifejezi azonban

azt az óhajtását, hogy a két rítus egymással — alkalmas módokat alkotása: így szaklapok, névjegyzékek s egyéb kimutatások kölcsönös kicserélése által — minél szorosabb szellemi kapcsolatba lépjen.

A nagypáholy a január 28-adi negyedéves gyűlésen őszinte örömmel s benső megelégedéssel üdvözlí s elfogadja az unió eszméjét, a főtisztikart pedig megbízza, hogy ezen ügyben tárgyalásokat kezdjen a skót szertartású testvérek nagyoriensével.

Az egyesülésre nézve háromféle módozat került szóba az eszmecsere folyamán:

1. Teljes egyesülés Közösen megállapítandó, tehát új szertartással és a magas fokok elejtésével.

2. Szövetkezés egy főhatóság alatt és a paritás elve szerint, mindkét résznek eddigi szertartását, szervezetét épségben hagyva.

3. Teljes egyesülés a jánosrendi szertartás alapján, vagyis a skót 1-3 fokú páholyok beleolvasztása a nagypáholy szervezetébe, de a magasfokú intézménynek épségben tartásával.

A két fél által megalakított 14-tagú vegyes bizottság 1883. február 21-edikén tartotta meg első tanácskozását, a mely alkalommal az egyesülés főfeltételeire nézve szerencsés megállapodásra jutott, a szövegezésre s a további tárgyalások programjának tervezésére pedig egy 4-tagu albizottságot küldött ki.

A március 5-ödikén tartott második ülésben a következő pontozatok váltak határozattá:

»1. Magyarország nagypáholya és nagyoriense egy főhatósággá egyesül, és mint »Magyarország symbolikus nagy-

páholya« az első három symbolikus fokra nézve az egyedüli jogos szabadkőmívesi főhatóságot képezi.

2. Magyarország symbolikus nagypáholyának ebbeli egyedüli jogosultságát Magyarország 83.-. nagytanácsa is elismeri. Viszont elismeri Magyarország symbolikus nagypáholya az ő s és elfogadott skót szertartás 83.-. fokának eddig is fennállott nagytanácsát Magyarországon az egyedüli jogos szabadkőmívesi főhatóságnak az összes magas fokokra nézve a 4—33 fokig bezárólag.

3. A nagytanács symbolikus páholyokat sem nem alapít, sem meg nem szüntet; mint ilyen a páholyokkal semmi hivatalos összeköttetésben nem áll, s az első három fokot . sem maga nem adja, sem mások által nem adhatja meg.

4. Viszont Magyarország symbolikus nagypáholya csupán symbolikus páholyokat alapít, esetleg szüntet be és csak az első három fokban vesz fel és avat.

5. A magasfoku testvérek symbolikus páholyokban csak is mesterekül tekintetnek.

6. A symbolikus páholyok részére az egyesülés tényleges megtörténte előtt egységes alkotmány és egységes rituálé dolgoztatik ki.»

A tizennégyes bizottság a további munka felosztása és lehetőleges gyorsítása céljából négy albizottságot küld ki a következő munkakörrel:

a) az első albizottság egységes alkotmánytervezetet készít;

b) a második kidolgozza az egységes szertartáskönyveket;

c) a harmadik összeállítja a pénzügyi részt;

d) a negyedik összegegyezteteti a többiek munkálatait s véleményes jelentéssel terjeszti azokat a vegyes bizottság elé.

Az egyesülés előkészítési munkálkodásai közben nagy érdeklődéssel fogadják a testvérek ama statis-

tikai kimutatásokat, a melyek a két tábor erejét tüntetik fel, különösen a működő páholyok, s testvérek számára való tekintettel.

E szerint a skótoknak 1883-ban, az általuk alapított 29 páholy közül, 13 működő páholyuk volt 459 taggal, míg a jánosrendi páholyok közül 25 páholy közül 23, s még 2 kör volt működésben, az activ tagok száma pedig 1251-re emelkedett.

A jánosrendi páholyok közül épen a bennünket legközelebből érdeklő »Három fehér lilium« s a bajai »Honszeretet« szüntette meg munkálkodását. Az alvó skót páholyok között van az aradi »Fraternitás« a csabai »Béke«, a nagybecskereki »Thales« az oraviczai »Kosmos«, a verseczi »Egalitás« és a fehértemplomi »Fels dér Wahrheit.«

Szegedtől délre már csak romjait találjuk a királyi művészet hajlékainak!

A mi a két külön rítusú szabadkőmívesség anyagi viszonyait illeti,

Pénztári bevételek:

a jánosrendűeknél.....	39,878	ftt.
a skótoknál.....	20,394	ftt.
Összesen	60,272	ftt.

Özv. pers. bevételei:

a jánosrendieknél	12,129	ftt.
a skótoknál.....	2,771	ftt.

Összesen . 14,900 ftt.

Főösszeg . 75,172 ftt.

Ezzel szemben a kiadás . . 50,694 ftt.

Pénztárban van:

a jánosrendűeknél . . . . 12,794 frt.
a skótoknál ..... 5,424 frt.

Özv. perselyben van;

a jánosrendűeknél . . . . 7,459 frt.
a skótoknál ..... 1,754 frt.

Összesen . 27,431 frt.

Ezenkívül külön alapok címén mind a két rítusnál mintegy 60,000 frt van kezelésben.

Az unió megvalósításáért mindkét fél egyaránt lelkesedik, a szükséges előmunkálatok azonban kissé lassan haladnak előre, s e miatt egyes testvérek azon aggodalmukat fejezik ki, hogy az unió létesítését célzó tárgyalások nehézkes menetét az egyesülés szándékának lanyhulta okozza.

Eltelt az 1884-edik év első fele, míg Mezei Mór az alkotmány tervezetét, Széli Farkas a törvénykezési szabályokat, Wohlfart Ernő pedig a rituálét elkészítette.

A nagypáholy azonban csak az 1885. év március havában van azon helyzetben, hogy az egységes alkotmány, az ügyrend és a háromfok szer-tartáskönyv tervezeteit a páholyoknak tárgyalás végett megküldheti.

»A két rítus egybeolvadása«, — mondja ez alkalommal a nagypáholy — »mar évekkkel előbb, még mielőtt a főhatóságok e kérdést felkarolták, egyesek és egész páholyok által, mint felette üdvös és kívánatos ismételten szóba hozott, sőt utóbbi időben azon nézet, hogy ezen ügy sikeres keresztülvitele immár elodázhatlan postulatumát képezi a

magyarországi szabadkőmivesség további fejlődésének, oly általánossá válik, hogy annak megvalósítását a jelen pillanatban páholyaink már epedve várják. Azért is e nagy fontosságú kérdést a legmelegebben ajánlva, felkérjük a szabadkőmíves testvéreket, hogy a megküldött tervezetek elbírálásánál lelkiismeretesen eljárni, mindazonáltal minden kicsinyeskedést, úgy mint a kelleténél talán túl menő akadémikuskodást, mellőzni szíveskedjenek, annál inkább, mert a tervezetek ez idő szerinti elfogadása és szentesítése még nem zárja ki azon lehetőséget, hogy később, nevezetesen a nagygyűlések alkalmával a netáni hiányok pótoltságának és a közös alkotmányon még szükségesegeknek mutatkozó változások és javítások megtétethessenek.

Ezen általános megjegyzések után szükségesnek tartjuk még egy részletes kérdést a szeretett testvérek előtt tárgyalni, t. i. a magas fokok kérdését. Ezen kétségtelen kényes kérdés — nézetünk szerint — az alkotmánytervezet által szerencsés megoldást nyert, a mennyiben ennek több cikkelye világosan és határozottan kimondja, hogy a magas fokok a páholyokra a legkisebb befolyást sem gyakorolhatják, mert ezek nemcsak semmiféle alaki vagy hivatalos összeköttetésben egymással ezentúl nem állanak és nem állhatnak, hanem még azon külső jelek is, melyek a magas fokok léte-
iére utalának, a páholyokból ki vannak zárva.

A magas fokok egyszerű elismerése az egyesített magyarországi symbolikus szabadkőmivességre semmi hátránnyal sem fog járni s azt annál jogosabban állíthatjuk, miután a magas fokok főhatósága a jánosrendi nagypáholy állal eddig is el volt ismerve, sőt vele cartell egyezésben is állott, s miután a jánosrendi páholyokban mindig léteztek testvérek, kik a magas fokokat bírták, — például Pulszky Ferenc nagymesterünk, ki mind a, 33 fokot bírja — a nélkül, hogy az a mi páholyainkra a legkisebb káros befolyást gyakorolta volna, sőt a legjobb informátiók alapján kimondhatjuk, hogy a magas fokokat bíró testvérek még a skót szertartású páholyokra — mely páholyok kötelébe tartoznak — sem

gyakoroltak a magas fokok értelmében, túlnyomó befolyást.

Ha azonban idővel, a mit nem hiszünk, még is kitűnének, hogy a magas fokok a symbolikus páholyokra kedvezőtlen hatással volnának, akkor még mindig hatalmában állandó a nagygyűlésnek a hátrányok meggátolására a szükséges intézkedéseket megtenni.

Különben gondolják meg a testvérek, hogy közös megegyezés csak úgy jöhetett létre, hogy mindkét fél egymás meggyőződését igaz szabadkőmivesi szellemben tisztelve, egymásnak engedményeket tett.

A mi végre a szertartáskönyveket illeti, a tervezet csak igen lényegtelen dolgokban tér el a jánosrendi páholyokban jelenleg divó szertartáskönyvektől, úgy, hogy ez irányban is a nagyjelentőségű symbolika nagyjában megóvatolt és fentarlatott.«

A tervezetek fogadtatása azonban a jánosrendi páholyokban épen nem volt oly kedvező, mint azt a főtisztikar remélte.

»Die alten Getreuen« páholy határozottan állást foglal a tervezetek ellen, s igen beható elaboratumával világítja meg a jánosrendű szabadkőmiveség szempontjából a 14-es bizottság javaslatait. Más páholyokban is mind erősebbé válik az elégedetlenség az unió tervbe vett módozatai miatt.

Az »Árpád«-páholy ápril 7-ediki munkájában értesül a nagypáholy leirata felől, s Szendrőy János főmesler elnöklete alatt Bauer Simon dr., Polgár Sándor dr., Szivessy László dr. és Rósa Kálmán dr. testvéreket bízza meg a tervezet áttanulmányozásával.

Polgár Sándor dr., az ötös bizottság előadója, a május 15-ödikén tartott elsőfokú munkán tor-

jeszti az ügyet a páholy elé, határozottan helytelenítve a »Die alten Getreuen« páholy azon nézetét, hogy a tervezetben a jánosrendiek a skótok javára abdicáltak s hogy a szándékolt fúzió következménye a tiszta jánosrendűek újra szervezkedése s új jánosrendű nagypáholy alkotása lesz.

Az »Árpád«-páholy, az előadó fejtegetéseit magáévá téve, a kél rítus egyesüléséből a szabadkőművesség megerősödését várja s erre még az esetben is törekednék, ha a jánosrendnek bizonyos fokig áldozatot kellene hoznia. Az alkotmánytervezetben, azonban nemhogy áldozatra nincs a jánosrendű szabadkőművesség kényszerítve, sőt annak érvényre jutása tapasztalható a skót rítus által tett engedményekben. Mivel az alkotmánytervezetben éppen a legkényesebb pont, a magas fokok kérdése, a leghelyesebb módon van megoldva, azt általános tárgyalás alapjául elfogadja. Abban, hogy az elégedetlenek esetleg új főhatóságot szerveznek, új veszedelmet nem lát, mert eddig is lehetett volna az illuminátók, svédek vagy mások rítusa szerint szervezkedni a már fennálló jánosrendű skót rítus mellett.

Az »Árpád«-páholy tehát ez alkalommal újra az unió mellett tör lándzsát s a terv mielőbb való megvalósításáért a küzdők sorába lép.

A testvér páholyok jelentékeny része azonban a nagypáholy által megküldött tervezeteket, a »Die alten Getreuen« példájára, még az általános tárgyalás alapjául sem fogadta el.

A főnehézséget a magas fokok kérdése képezi. A jánosrendi páholyok a kidolgozott alkotmánytervezetben nem találnak elég biztosítékot arra nézve, hogy az egyesülés által a jánosrendi jelleg veszélyeztetni nem fog. A »Bauhütte« című szabadkőmívesi lapban ismételve jelentek meg olyan cikkek, melyek az Uniót a tervezett alakban a jánosrendi páholyokra nézve elfogadhatatlannak tüntetik fel, mire a javaslat mellett küzdő testvérek azzal válaszolnak, hogy közülük azon szerződést, mely a 33-adik fok legfőbb tanácsa s az »Alpina« című nagypáholy között Svájcban jött létre. Ezen szerződés ugyanis majdnem szóról-szóra ugyanazon pontozatokból áll, melyek a 14-es bizottság dolgozatában kifejezést nyertek.

A svájci példa nem is állt egyedül mert a belga »Supréine conseil« s a symbolikus Nagy Oriens között 1881. augusztus 22-én létrejött szerződés hasonlóképp ugyanazon elvek alapján keletkezett.

Mindez azonban nem képes a jánosrendű páholyok aggodalmait szétoszlatni.

A jánosrendi páholyok ugyanis attól tartanak, hogy a nagytanács a symbolikus nagypáholy fölött álló testület gyanánt fog szerepelni s ez által a szövetség lejeének olyan hatalom jut kezébe, a mely a symbolikus páholyok demokratikus szellemét veszélyezteti.

»Ha a magas fokokat, és a nagytanácsot talán tévesen fogjuk föl« — mondja az »Eintrach«-páholy — »ha a

titokzatos nagy tanács mögött kevesebb rejlik, akkor a skót rítus részéről ezen alapszabály-tervezetet illetőleg testvéries, nyílt és alapos magyarázatot és fölvilágosítást kívántunk volna.»

A főtisztikar, mivel a két rítus egyesítésének alapjául kidolgozott alkotmány-tervezetet a védelme alatt dolgozó páholyoknak jelentékeny — bár kisebb része — a tárgyalás alapjául sem fogadta el, azon felhívást intézi a 14-es bizottság jánosrendű tagjaihoz, hogy a tervezeten oly módosításokat igyekezzenek létrehozni, a melyek a jánosrendű páholyok kívánságait kielégítik.

A 14-es bizottság tehát, a páholyok kívánságait és indítványait lehetőleg figyelembe véve, újra átdolgozza a tervezetet, mire azután a nagypáholy azon kérelemmel küldi szél tárgyalás végett, hogy a páholyok jelentéseiket minél előbb közöljék a főtisztikarral, miután a fusio ügye már a november havi évi nagygyűlés napirendjére ki fog tüzetni.

A XVIII-adik rendes évi nagygyűlés végre elintézhette ezt a sokáig tárgyalt s annyi keserűséget okozott ügyet. A főtitkár felolvassa a főtisztikar azon indítványát, hogy a 14-es bizottság által elkészített ujonan alakítandó »Magyarországi symbolikus nagypáholy«-ról szóló alkotmány-tervezet — miután az a jánosrendi páholyok részéről nyilvánított kívánalmaknak megfelel — a részletes tárgyalás alapjául elfogadtassák.

Ez ügyben szót kér Goldenberg Gyula dr., ki hosszabb beszédben a magyarországi két szabadkőművesi rítus egyesítésének fontosságát kiemelve,

indítványozza, hogy a kérdéses alkotmány-tervezet a részletes tárgyalás mellőzésével összeségben (en bloc) elfogadtassák, kivéve a II. rész 5. §-ának 2-ik bekezdését, melynek következő módosítását indítványozza:

»A nagytanács csak mester testvéreket avat fel a magas fokokba, de csak akkor, ha azok a magyarországi symbolikus nagypáholy oltalma alatt dolgozó oly páholytagjai, mely a magyarországi symbolikus nagypáholy alakulása után négy hét alatt, vagy ha későbben keletkezik az alakulása és befogadtatása iránt a magyarországi symbolikus nagypáholyhoz intézett kérvényében a magas fokok elvben való elfogadása mellett nyilatkozott.«

A nagytekintetű nagymester testvér, miután e tárgyhoz senki sem kívánt szólani, kimondja a határozatot, mely szerint Magyarország jánosrendi nagypáholyának XVIII-adik nagygyűlése a főtisztikar által bemutatott alkotmány-tervezetet az alakítandó magyarországi symbolikus nagypáholy alapszabályai gyanánt, Goldenberg Gyula dr. testvérnek a II. R. 5. §-ának 2-edik kikezdésére vonatkozó módosítványával egyhangúlag elfogadja. Kijelenti továbbá elnöklő nagymester testvér, hogy hő kívánsága, miszerint az imént nyilvántartott határozat kiegészítést nyerjen a magyarországi nagyoriens védelme alatt dolgozó páholyok hasonló határozata által, hogy így a skót testvéreket, kik eddig is velünk együtt éreztek és egy cél felé törekedtek, mint egy családhoz tartozó tagokat, szoríthassuk testvéri keblünkhöz.

A nagyoriens november hó 29-edikén tartotta meg évi közgyűlését, s ez alkalommal egy-

hangúlag kimondja, hogy a magyarországi jánosrendi nagypáholylyal való uniót, a 14-es bizottságnak erre vonatkozó alapszabály és ügyrend tervezete alapján a jánosrendű nagypáholy XVIII-adik évi nagygyűlésével teljesen egyértelműkig elfogadja.

Az »Árpád«-páholy a két rítus egyesülését tárgyaló XVIII. évi nagygyűlésen Nyilassy Pál dr., Bauer Simon dr. és Gferer Miklós testvérek által képviseltette magát, a kiknek nevében Bauer testvér a november 5-ödiki munkán jelenti be azon örvendetes hírt, hogy a két rítus egyesülése immár ténynyé vált.

A két nagygyűlés egyértelmű határozata után a magyarországi symbolikus nagypáholy alapszabályai a magyar kir. kormány megerősítését rövid időn elnyerték, s a 14-es bizottság megállapodásai szerint 188(4. március 21-edik napjaira az összes páholyok meghívást nyertek az új főhatóságot megalakító közös gyűlésre.

A magyarszági jánosrendi nagypáholy 188(1 március 20-adikán tartotta utolsó negyedéves gyűlését, s 21-edikén megalakul az összes hazai páholyok részvételével »Magyarország symbolikus nagypáholya.«

.loannovies György az alakuló ülés vezetésére felkért nagymester elfoglalván az elnöki helyet, a következő szavakat intézi a közgyűléshez:

»Szeretett testvérek!

Magyarországban külön-külön dolgozó két szabadkőművesség mától fogva nincs többé. A jelszó most már ez:

Egységes működés. E jelszó fontosságát magyarázni annyi lenne, mint fényes nappal fáklyákat gyűjtani. Hisz az e szó jelölte gondolat vezérelt mindnyájunkat évek hosszú során út, e magasztos eszme szülte az uniót!

Nem elmélkedem lehet, nem is tehetném, mert o pilanatban minden más gondolatot háttérbe szőrit bennem is, tudom mindnyájunkban egy eleven érzet: az öröm érzete. Ezt kell kifejeznem, és ezt is hasztalan igyekezném sok szóval nyilvánítani. Annak a kijelentésére szorítkozom tehát, hogy az öröm érzete teljesen elfoglalta keblünkben azt a helyet, a melyet az egymásért táplált testvéri szeretet fen hagyott számára.

De e testvéri szeretet érlelte meg az egyesülési; ugyanez fogja tartóssá, felbonthatatlanná lenni. El fogja oszlatni az egyszer-máskor felmerülő félreértéseket, arra intvén mindegyikünket, hogy az igazi szeretet a kölcsönös engedékenységben nyilvánul. Lehetetlent nem fogunk kívánni egymástól.

A mai közgyűlés a legnagyobb ünnep is egyúttal. Fogadják kedves testvéreim legforróbb köszönetén kifejezését a megtiszteltetésért, amelyben részesítettek abbeli határozatukkal, hogy immár egységes szövetségünk ez ünnepét én nyissam meg, hogy a legelső közgyűlést én nyilvánítsam megalakultnak és vezessem addig a percig, a melyben a tanácskozás vezetése az erre kijelölt új tényező kezébe megyen át.

»Egy nagy szabadkőmíves műhely, ezrek vállvelett egységes közreműködése és egy kéz, a mely vezeti a munkákat!«

Hogy az e három részből összetett szép ige testté váljon, azzal a kívánattal fejezem be szózatomat és ajánlom magamat testvéri szeretetükbe.

Magyarország symbolikus nagypáholyának ezen közgyűlését megnyitónak nyilvánítom.«

E megnyitó beszéd után Joannovics György és Pulszky Ferenc testvérek lemondanak nagymesteri

tisztükről és elbocsátják a két főhatóság oltalma alatt állott páholyokat azok kötelékeiből, mire megtörténik az új főtisztikar megalakítása. Az egyseges szavazás a symbolikus nagypáholy első nagymesterévé Pulszky Ferencet, első helyettes nagymestereivé pedig Rakovszky István és Szontagh Ahrahám dr. testvéreket emelte.

Pulszky Ferenc erre a következő szavakat intézi a közgyűléshez!

»Midőn a testvérek bizalmából a kalapácsot átveszem, először is hálaérzetemnek adok kifejezést ezen rendkívüli megtiszteltetésért, melynél alig ismerek magasabbat, mert egyenlők, testvérek közt engem emeltek a vezéri polcra. Fogadják még egyszer ígéretemet, hogy lankadó erőmnek megfeszítésével azon feladatnak megfelelni törekszem, mely előttem áll. A mint ily alkalmakkal megtörténni szokott, a választásnál inkább a múltra voltak tekintettel, mint a jövőre, mely ifjabb erőt igényelhetne.

Magasztos feladatunk ugyanaz marad, mely a királyi mesterség kezdete óta nem változott, a humanismus, a felvilágosítás terjesztése, mely az emberi nem minden tagját testvéri szeretettel öleli át. Ellenségeink szintén a régiek, azok, kik mindenütt válaszfalakat emelnek, hogy a szétválasztottakat annál könnyebben lerázhassák, kiket, mindamellett, hogy számunk csekély, mégis elveink megfélemlítenek

Ezekben tudjuk mi is erőnket, s nem gondolva elle-neink anathémáival és üldözéseivel, folytatjuk utunkat a magasztos cél felé.

Külső formák választottak el bennünket eddig, de miután célunk ugyanaz, testvéri kezét nyújtottunk egymásnak; a folyam két árja egyesült, hogy annál sikeresebben termékenyítse meg a talajt.

A mai napon kezdődik a tavasz, mely a télen át szunynyadó erőket új életre ébreszti; legyen új alakulásunk első

napja a királyi mesterségnek is ifjú tavasza, mely új igyekvésre buzdítson bennünket, hogy a nehéz munkában ki ne fáradjunk s folytassuk utunkat azon ösvényen, mely eddig is nem megvetendő sikerre vezetett. Bizonyítsuk be tetteink által, hogy azon láncban, mely az egész földtekét körülövezi, a mi láncszemünk nem a legértékteleenebb, s azért mint kalapácsvezető nagymester az összes testvérek nevében bátran kijelenthetem, hogy mindegyikünk tehetsége szerint igyekezni fog megfelelni szabadkőművesi kötelességeinek

Üdvözlöm önöket szeretett testvérek a mai nevezetes munkánál.«

Az alakuló gyűlés azon számos és bokros érdemekre való tekintettel, melyeket Joannovics György, Illecz Antal és Németh Miklós testvérek a magyarországi szabadkőművesség érdekében kifejtett munkálkodásuk által szereztek, őket a magyarországi symbolikus nagypáholy tiszteletbeli nagymesterévé választja meg.

Az »Árpád«-páholyban Nyilassy Pál dr. főmester testvér, ki páholyunkat az alakuló ülésen képviselte ápril elsején teszi meg jelentését. A páholy örömmel vesz tudomást a történekről, s az ápril elsején tartott munkán szabadkőművesi módon üdvözli a megalakult »Symbolikus nagypáholyt.« Midőn pedig az új főhatóságtól azon felszólítást nyeri, hogy nyilatkozzék az iránt, elfogadja-e elvben a magas fokokat vagy nem? a páholy kijelenti, hogy mivel a magas fokok elleni álláspontját a két ritus egyesítésére vonatkozó tárgyalásai alkalmával részletesen és behatóan kifejtette, ezen állásfoglalástól jelenleg sem tér el, s a tiszta jánosrendi jelleget továbbra is meg fogja őrizni.

Az unió megvalósításának munkájában kevesebb rész jutott maguknak páholyoknak, mint a két fél szövetségkötésének létrehozásában. Most már ugyanis úgy a jánosrendiek mint a skótok szervezett főhatóság alatt működtek, s így az egész ország szabadkőmivességére vonatkozó tervek keresztülvitelére természetesen a főhatóságok voltak hivatva. Mivel pedig az egyesülést mindkét fél őszintén akarta, nem volt szükség arra, hogy a páholyok erőltessék az uniót keresztül.

Az »Árpád«-páholynak sem jutott tehát oly jelentős szerep ez alkalommal, mint a szövetségkötés előkészítésében. Mindazonáltal azonban valamikor nyilatkoznia kellett az unió ügyében, mindenkor hű maradt azon elvéhez, hogy a magyarországi szabadkőmivesség legyen: demokratikus szellemű, egységes és erős.

SZELLEMI TEVÉKENYSÉG; NYILASY PÁL DR.

1883 szept. 4-1888 febr. 3.

Azon élenkség, melyet páholyunk Pulszky Ferenc nagymesternek 1885-ödiki látogatása alkalomával tanúsított, nem tűnik el nyomtalanul az ünnepségek lezajlása után. A páholy szerencséjére oly szellemi munkások veszik fel a kötenyt, akik a magasabb ideákért való lelkesedésüket hozzák a kir. művészet templomába, s új irányt adnak az elernyedtt páholy munkásságának.

Az ifjú nemzedék buzgósága csakhamar megszabadítja a testvérek körét a csüggedés, kedvetlenség nyomasztó levegőjétől, s az anyagi kérdések zűrzavarába bonyolult páholyt, felfelé irányított tekintettel, a haladás útjára segíti.

A páholy fegyelmezésének és restaurálásának nagy feladatához szükséges lelkesedést, tapintatos ságot és akaraterőt a páholy Nyilasy Pál dr. testvér személyében látja legnagyobb mértékben összpontosulva, s azért az 1895. szeptember 4-edikén

tartott tisztújítás alkalmával őt emeli a főmesteri tisztségre.

Az új vezér a legelső munkán a tisztikar működési programjával lép a testvérek elé, s a következő tíz pontban foglalja össze a legközelebbi tennivalót.

1. A páholy vagyona vonatkozó könyvelés lezárása.
2. A pénztárak megvizsgálása.
3. A hátralékos tagsági díjak és kölcsönök lehetőség szerinti beszerzése és gyümölcsötetése.
4. Vagyon-leltár készítése.
5. Az irattár és könyvtár leltározása és kiegészítése.
6. Költségelőirányzat készítése és előterjesztése.
7. A nagypáholy számlájának rendezése.
8. Az iránt való intézkedés, hogy a testvérek a páholy munkáit pontosan látogassák, a mulasztók pénzbüntetést fizessenek, a tízszer indokolatlanul elmaradók ellen a fegyelmi vizsgálat elrendeltessék.
9. A városi küzilgyek melegebb felkarolása; s végre
10. Oly testvérek ellen, a kikkel szemben az kívánatosnak mutatkozik, a fegyelmi eljárásnak haladéktalan megindítása.

Magáruk a tisztikarnak programjából is kitűnik, hogy az anyagi ügyek rendezése a legégetőbb szükség.

A nagypáholy sürgeti a páholy tartozásainak kifizetését, s 300 frtnak haladék nélkül való felküldését kéri. A páholy megküldi a kért összeget, a tartozási ügy rendezése azonban erre megint csak lekerül a napirendről.

A könyvelés adatainak kiegészítése és a számadások szabályszerű lezárása volt a legnehezebb feladat, mert e nehéz s kellemetlenséggel járó munka teljesítésére senki sem vállalkozott. E miatt azután

a részletes pénztári jelentés is egyik évről a másikra maradt.

A hátralékos tagsági díjak és kölcsönök behajtását azonban az új tisztikar a legnagyobb erélyvel szorgalmazza s midőn a felszólítás, kérés kellő eredményre nem vezet, a páholyal az összes kölcsönöket felmondhatja, oly formán, hogy az adósok kötelezettek 1887. márciustól kezdve tartozásuk 5%-át havonként a pénztárba befizetni, a ki pedig e rendelkezésnek eleget nem tesz, az a kamatmentesség kedvezményét elveszíti, s az összes tartozás haladéktalan visszatérítésére lesz kényszerítve.

E határozottságnak meg is volt a látszata. Nemsokára 5000 frt van már a pénztárban, s 3000 frtnak mielőbbi befizetése remélhető. Már ekkor azonban nyilvánvalóvá lett, hogy a kölcsön egy része a páholyra nézve elveszett.

A pénzügyi zavaroknak főokát az képezte, hogy az »Árpád«-páholyban tulajdonkép nem volt, már évek óta megállapodás arra nézve, ki tartozik a könyvelés munkáját teljesíteni. Az ismételt sürgetések, felszólalások ennél fogva célra nem vezetlek, mert soha sem volt tisztán megjelölve, kinek a mulasztása miatt nem halad a rendezés ügye előre, s a páholy maga sem volt tisztában az iránt, kitől követelheti a könyvelés munkájának teljesítését.

Az 1887-edik évben végre legalább rendes költségvetést terjeszt a tisztikar a páholy elé. Már ez is nagy haladást jelent az előző évekhez képest.

Ez alkalommal a páholy belátja, hogy a jövedelmi előirányzat a kiadások fedezésére nem elég, s a tagsági díjat 15 ítról 18 frtra, felvételi díjat pedig 25 ítről 80 frtra emeli fel.

A nagypáholy követelésének tisztázása is nagy nehézségekkel járt, s ez annál hátrányosabb volt a páholyra nézve, mert a főhatóságnak hangulatát irányunkban nem kis mértékben elrontotta.

Az anyagi kérdések nehézségeivel való küzködés közepette azonban a páholy munkák látogatottsága és tartalmassága érdekében tett intézkedések határozott eredményeket érnek el ezen évek folyamán. Sürgetik az oktató munkák s a nővérestélyek tartását s azon elvet hangoztatják, hogy a mint a testvéreknek kötelessége a munkákon pontosan megjelenni, úgy viszont a páholy tartozik a kellő szellemi munkaanyagról gondoskodni. A fokozódó szellemi tevékenységgel kapcsolatosan a városi közügyek terén is élénkebb közreműködés tapasztalható.

Több rendbeli intézkedés történt az alkalmatlan elemek távoltartására vonatkozólag is. A fegyelmi eljárás megindítása alkalmával azon tisztikari indítvány válik határozattá, hogy a hitelezőkkel való »egyezkedés« pusztá ténye miatt, — bármily okból keletkezett is az, — az illető testvér a páholy kötelekeiből való távozásra legyen kényszerülve.

A munkásság élénkítése céljából a tisztikar megalakíttatja a gazdasági és irodalmi bizottságokat, s egy külön bizottságot küld ki a páholy működését feltüntető jelentés szerkesztésére.

A tisztikar buzgó munkatársra talál az irodalmi bizottságban, amely: a tiszteletbeli főmesterré megválasztott Szendrői János elnöklete alatt Bauer Simon dr., Kovács János, Kulinyi Zsigmond és Polgár Sándor dr. testvérekből alakulva, a szellemi munkásságot csakhamar oly magas színvonalra emeli, amely eladdig a páholy által még csak megközelítve sem volt.

Maga azon jelentés, melyet Kulinyi Zsigmond az irodalmi bizottságnak 1886. július 29-edikén tartott első értekezletéről a páholy elé terjeszt, a minden nemes ügyért való lelkesedés kiváló példája.

»A ki igaz tisztelettel van eltelve a szabadkőművesség magasztos céljai iránt, annak óhajtania kell, hogy valahol az emberbarátok nagy szövetségének egy szerény hajléka van, abban soha nem szűnő lelkesedéssel ápolják a megtisztult, eszményi emberszeretet cultusát e hatalmas szövetségnek legkisebb porszemei is. A szabadkőműves fogadás hű, tökéletes beváltása abban áll, hogy az óriási láncnak minden egyes kapcsa tényleg egy részecskéje legyen annak az erőnek, mely a társadalmakat jobb és nemesebb irányba van hivatva terelni.»

E magas szempontból lehetetlen az »Árpád«-páholy szellemére és működésére megelegetéssel tekinteni, s Kulinyi testvér is sajnálattal és fájdalommal látja egyes testvéreknél a közönynek, következeiseiben aggasztóvá válható, mérvét. Ez ellen a közöny ellen az eszmék fegyverével kell küzdeni, s e munkában az irodalmi bizottság kész örömmel áll a páholy vezetőinek rendelkezésére.

Az irodalmi bizottság egyelőre a következő terveket viszi a páholy elé, mint olyanokat, melyeknek keresztülvitelére legjobb erőinket érdemes fordítani.

1. Polgár Sándor dr. egy rabsegélyző egyeslet kezdeményezésének tervét veti fel. Egy ily kiválóan humanlticus egyesületnek valóban felesleges propagandát csinálni szabadkőművesek között, kik az emberszeretet tanait vallják és hirdetik. Szebb célja már a mi szövetségünknek is alig lehet, mint visszaadni a becsületes társadalomnak az életküzdelmében elbukottakat és lehetővé tenni, hogy a büntől való megtisztulásuk után jóakaró segítség vezesse őket vissza a tisztesség útjára, módot adva nekik némi kis segély és munkaeszközök nyújtása, esetleg alkalmazás szerzése által arra, hogy igyekezetük után becsülettel kereshessék meg kenyerüket és munkás tagjaivá legyenek a társadalomnak, melynek nincsenek nagyobb ellenségei a heréknél és a naplopóknál.

Szükségesnek tartjuk, hogy a páholy, mint kezdeményező, szélesebb alapokon szervezendő rabsegélyző egyesület létesítésére segítségül hívja nem csupán a sokféléi igénybe vett szegedi közönséget, hanem a szegedi törvényszék területéhez tartozó két megye társadalmát, megszerezve Csanád- és Csongrád-vármegyék hatóságainak, valamint a nagyobb uradalomnak anyagi és erkölcsi támogatását.

2. Szendrői János egy gyermek-menhely berendezését javasolja, ott, a hol kiseddóví nincs, a Móra városrészben. Tervét az a tapasztalás támogatja, hogy e városrészben lakó nagyszámú kofák és kézimunkások, mialatt korosét után látnak, gyermekeiket kénytelenek magukra hagyni, kitéve azokat a legborzasztóbb szerencsétlenségeknek, melyekről időnként hajmeresztő példákat olvasunk.

A menedékház oly jellegű lenne, hogy abban a kenyere után menő szülő 2—5 éves gyermekét reggeltől estig ügyelet alá helyezhetné, megszabadulna így az aggodalomtól, mely gyakran a kereset föladására készíti.

A menedékhely létesítése nem igényelne nagyobb költséget. Szeged városa bizonyára készséggel engedne át e célra egy államkölcsönös házat, míg a felügyeletet szívesen elvállalnák az említett városrészben lakó jobbmódú

polgárasszonyok, kiknek a társadalom ily nemes szolgálataiba való bevonása már magában véve is oly cél, mely a páholy kezdeményezésére méltó.

4. Szivessy László dr. azt a kiválóan fontos célt kívánná elősegíteni, hogy a tanköteles gyermekek lehetőleg valamennyien rászoríttassanak az iskolák látogatására. Szükségesnek tartja, hogy a szegényebb sorsú gyermekeknek az iskola látogatását esetleg ruha vagy könyvsegély nyújtása által könnyítsük meg, és e célból 10—10 kr. havi díj fizetésére alapított egyesületet létesítsünk, természetesen a legmesszebb körökre kiterjesztve.

Az irodalmi bizottság e tervet is figyelmébe ajánlja a páholyoknak és esetleg kombinálandónak tartja azt a »rongyos-egylet«-nek Kovács János által fölvetett eszméjével és annak céljaira nyilvános fölolvasások rendezésével.

4. Fölhívja az irodalmi bizottság a páholy gondját arra, hogy hazai és külföldi szabadkőmívesi lapokat járasson és bízza meg egyik tagját, mikép e lapok teljes anyagát áttanulmányozva, rövid időközönként jelentéseket tegyen mindazon mozgalmakról és érdekesebb eseményekről, melyek a magyarországi és külföldi páholyokban előfordulnak,

5. Végül a páholy szellemi életének élénkítésére azt javasolja az irodalmi bizottság, hogy a páholyban minél többször tartassanak fölolvasások az erre készséget mutató tagok jelentkezésének rendjében, vagy esetleg fölkérendő páholytagok által.

Az irodalmi bizottság valóban bőséges munkanyagot tár a páholy elé. Van már miről tárgyalni, tervezgetni!

A páholy pedig e felbuzdulás láttára elhatározza, hogy minden hét péntekén este fél 8 óraker munkát tart, és a testvéreket arra kötelezi, hogy azon minden külön meghívás nélkül megjelenjenek.

Az irodalmi bizottság által felvetett tervek közül a rabsegélyző egyesület alapítására irányuló indítvány kerül először napirendre, Polgár Sándor dr. előterjesztésében. Az országban már meglevő három enemű intézménnyel, — melyek mindegyike szabadkőművesek kezdeményezésére alakult — Polgár Sándor dr. épen nincsen megelégedve, s azt ajánlja, hogy az alakítandó egyesületet lehetőleg széles alapokon kell felépíteni. Be kell vonni a mozgalomba Szeged társadalmát, a törvényszék egész testületét s a szomszédos megyék, városok és községek érdekeltségét. A páholy csak mint kezdeményező szerepeljen, a terv keresztül vitelében azonban illetékes profán egyének nyerjék a fő szerepet; — a kőműves dolgozzék névtelenül és buzgón mindenütt, a hol nemes ügy szolgálatában épít az emberszeretet!

A páholy általános helyesléssel fogadja a felvetett eszmét, s a leghivatottabb munkások fognak az előkészítés feladatához.

Nemsokára Szivessy László dr. is elkészül az iskoláztatás támogatására, valamint a rongyos egyesület megalkotására irányuló javaslatával s igen érdekes és tanulságos beszédben terjeszti azt a páholy elé. — Az eszmecsere, mely e tárgy felett keletkezett, teljesen leköti a testvérek érdeklődését, s még a következő munka nagy részét is elfoglalja. Végül a páholy azon kérdéssel terjeszti vissza az indítványt az irodalmi bizottsághoz, mikép lehetne e tervet egy süketnéma intézet felállításával kapcsolni össze?

Mielőtt az irodalmi bizottság e kérdés megoldásának módozatát megállapíthatná, Szivessy László dr. újra szóba hozza az éhező és fázó iskolás gyermekek ügyét, s indítványozza, hogy a páholy tegyen sürgősen intézkedéseket e szegény gyermekek szomorú helyzetének javítására.

A páholy megbízza Szivessy és Kulinyi testvéreket, hogy e célra a hatóság s a sajtó támogatását megnyerni igyekezzenek.

Kulinyi Zsigmond már a legközelebbi munka alkalmával jelenti, hogy bár a szükséges statisztikai adatokat még nem szerezhette meg egész teljességükben, már is megdöbbenő nyomorúság képe tárul fel előtte. — Javasolja, hogy a sajtó útján kell a szegény gyermekek érdekében propagandát csinálni, s fel kell rázni a társadalmat, hogy ezen humánus ügyet szívére vegye.

A páholy 100 frtot adományoz az éhező iskolás gyermekek segélyezésére.

A társadalom azonban sajnálatos közönyösséget tanusít az éhező iskolás gyermekek nyomorával szemben. E körülmény folytán a páholy saját körében keres módozatokat a kitűzött cél megvalósítására.

A kiküldött bizottság már a legelső munkán előterjeszti, hogy ezen ügyben egy nagyobb nyilvános értekezletet fog a »Tisza« szálló kistermében összehívni, s hogy az eddig elért eredmények után mégis remélni lehet a társadalom irányadó tényezőinek nagyobb mérvű érdeklődését és részvételét.

Az értekezlet, melyen városunk művelt közönsége nagy számmal volt képviselve, hatvan tagú bizottságot alakít meg a mozgalom vezetésére. Ez által a szegény iskolás gyermekek gyámolítására sikerült magát Szeged város társadalmát megnyerni, s nemsokára tényleges eredmények tanúsítják a páholy által indított mozgalomnak sikerét.

Az »Árpád«-páholy valódi lelkesedéssel karolta lel a szegény iskolás gyermekek segélyezésének kérdését. — Az eszme felvetése után alig múlik el egyetlen munka, hogy azzal a testvérek ne foglalkoznának, s csak akkor kerül le ezen ügy a napirendről, midőn a páholy, hivatott profán egy ének buzgósa által, tervét teljesen biztosítva látja.

Az irodalmi bizottság, valódi szabadkőművesi lelkesedéssel munkálva a páholy szellemi életének felélénkítésén, a cigánykérdést is a páholy tárgyalásai körébe vonja. Kulinyi Zsigmond testvér a bizottság előadója, az 1886. december 17-ediki munkán, ép oly érdekes mint tárgyilagos szép beszédben vázolja a kóbor cigányok szálnalmas helyzetét, s indítványt tesz arra nézve, hogy páholyunk e páriák társadalmi befogadására mozgalmat kezdeményezzen. A páholy örömmel fogadja a cigánykérdés megoldásának eszméjét s Kulinyi Zsigmond és Kovács János testvéreket arra kéri fel, hogy ezen ügyben memorandumot készítsenek a szükséges tenni valók megismertetésére.

E közben ugyancsak Kulinyi azon kedves hírrel lepi meg az »Árpád«-páholyt, hogy a »Könyves

Kálmán« nagyobb számú küldöttség által fogja páholyunkat meglátogatni.

A páholy a vendégek óhajtására az ápril elsejére eső munkát, másodikára — szombati napra — helyezi át, s felkéri Kulinyi Zsigmond és Kovács János testvéreket, hogy az ünnepi munka főtárgyául a »cigány kérdésről« írt tanulmányukat mutassák be.

Az ápril másodikán tartott díszmunka alkalmával a »Könyves Kálmán«-páholy tagjai közül: Mezei Mór főmester, Gelléri Mór hely. főmester, Biró Kálmán dr., Bastoria Vilibald, Hevesi József, Majorossy Géza, Fekete Ignác, Jelűnek Lajos, Kenedi Géza, Fraenkel Sándor dr., Grünwald Mór dr. és Révész Adolf testvérek jelentek meg vendégül az »Árpád«-páholy templomában.

Az est munkarendjének legértékesebb számát Kulinyi Zsigmond és Kovács János emlékirata képezte. A dolgozat igen érdekesen és kimerítően tárgyalja a kóbor cigányok nyomorúságos helyzetét. Az előadás után Gelléri Mór testvér kívánatosnak tartja, hogy a memorandumot nyomtatásban az összes testvér-páholyok megkapják, s az abban kifejtett eszmékkal mindenütt behatóan foglalkozzanak.

Mezei Mór dr. testvér pedig készséggel felajánlja közreműködését arra, hogy e kérdés iránt úgy a »Könyves Kálmán«, mint a fővárosi sajtó melegen érdeklődjék.

A »Könyves Kálmán«-páholy tagjainak látogatását páholyunk még az 1887. év folyamán viszo-

nozza. Szivessy László dr. a december 2-odikán tartott munkánkon tesz jelentést azon szíves fogadtatásról, melyben az «Árpád «-páholy tagjai a »Könyves Kálmán« otthonában részesültek.

A cigánykérdésről írt tanulmányt páholyunk illetékes elintézés végett a nagypáholyhoz terjeszti fel, s azon reményben van, hogy ezen ügy az évi közgyűlés munkarendjén szerepelni fog.

A symbolikus nagypáholy második évi közgyűlésén, az »Árpád«-páholy felszólalása folytán, utólagosan csakugyan felvette a cigánykérdést is a tárgysorozat közé, s beható tanácskozás után, melyben Kulinyi Zsigmond fejt ki a cigánykérdés megoldásának nagy fontosságát és égető szükségét, azt határozza, hogy az »Árpád«-páholyt az ügy megoldására vonatkozó konkrét javaslat kidolgozására hívja fel.

A nagypáholyban lefolyt tárgyalásról itthon Kulinyi Zsigmond testvér tesz jelentést, kifejezve elégedetlenségét a miatt, hogy a közgyűlésen ez ügyet a tárgyalásra kellőleg elő nem készítették.

Kulinyi és Kovács testvérek a cigánykérdés tanulmányozásával tovább is buzgón foglalkoznak. Eleinte szóba kerül, hogy az egész dolgozat a páholy költségén jelenjen meg, később a terjedelem növekedésével Kulinyi és Kovács testvérek azt tervezik, hogy a munkát a páholy segélyével saját maguk adják ki, s bocsátják a könyvpiacra. A páholy a legnagyobb készséggel ajánlja fel támogatását, 100 példányra előjegyez, s az esetre, ha a kiadás költ-

ségei meg nem térülnének, kétszáz frttal hajlandó az író testvéreket a nagyobb anyagi veszteségtől meg védelmezni; egyszersmind elhatározza, hogy a kibocsátandó prospectust a testvér páholyokhoz szétküldi, s a mű ajánlására és terjesztésére minden telhető megtesz.

Sajnos, hogy e szép tervezetést Kovács János testvérnek a páholy kötelékeiből való kiválása félbe szakítja.

Az irodalmi bizottság buzgó tagjain kívül még Deutsch Adolf testvér tart ez időben igen érdekes felolvasást, a gyári munkások ügyét világosítva meg a páholy előtt. Nagy vonásokban rajzolja azon veszedelmes mozgalmakat, melyeket az ipar terén előre haladott nyugati államokban, Német-, Francia-, Angolországban és Belgiumban a gyári munkások elégedetlensége idéz elő, s melyek gyakran csak fegyveres erőszakkal fojthatók el.

Deutsch Adolf tv. saját tapasztalataiból felemlíti, Le Creusot francia gyárvárost — Saône et Loire departement — amely munkás zavargásoktól ez ideig teljesen meg volt kímélve. E város nagyságát Schneidernek, ama kitűnő férfinak köszönheti, aki III. Napoléon idejében, Hausinannal együttesen a szögletes Parisból a világ legszebb városát alkotá meg. Schneider 1837-ben létesítette itt azt a vasmüvet, melyből 1846-ban már egy 4000 lakosú város keletkezett, e szám azóta 28 ezerre emelkedett, a melyben 15,500 gyári munkás van.

A város körül 5 munkástelep épült: Propriétaire, Villedieu, Croix, Menée és Szt.-Eugéne, a melyekben a munkások célszerű lakásokban vannak elhelyezve. S ez az ő megelégedtségüknek legfőbb oka, s nyugalmuk egyik biztosítéka-

Minden lakóház a gyártulajdonosnak 660 frtba kerül, s mivel a munkás azért 29 frtot fizet, 4%-nál valamivel többet jövedelmez.

A felolvasó bemutatja a munkásházak tervrajzát, s azon nézetét fejezi ki, hogy a munkás osztály számára nálunk is lehetséges volna ily telepeket létesíteni, a pénzüntézetek a szükséges tőkét szívesen előlegeznék; s ha ily irányban valamit tenni képesek volnánk a társadalom jövő békéjének és nyugalmanak érdekében s a legnehezebb munkát teljesítő embertársaink javára és védelmére végeznék hasznos szolgálatot.

A páholy elismeréssel fogadja Deulsch testvér felolvasását s az abban kifejezett indítványt az irodalmi bizottsághoz utalja a további teendők megjelölése végett.

Az élénk szellemi munkásság emez időszakában a páholy több munkán át foglalkozik a lufton kérdéssel is.

A »Testvérülés« páholy 1886-odik évben a következő indítvánnyal lép a szövetséglanács elé:

»Magyarország symb. nagypáholya tegye meg a kezdeményező lépéseket az iránt, hogy lehetővé tétessék, miszerint kiképzettetésük céljából Budapesten, vagy hazánknak nagyobb, szabadkőmívesi páholylyal bíró városaiban időnként tartózkodó luftonokat erkölcsi vagy testi károktól megóvhasuk, hogy azokat szükség esetén addig, míg szüleik vagy rokonaik személyesen közbenjárhatnak, tanácsosai vagy tettel segítsük és így a szülei gondozást némileg pótoljuk.«

Az »Árpád«-páholy szívesen vállalkozik arra, hogy az itteni keleten tartózkodó szabadkőmíves fiuk felett felügyeletet gyakoroljon, ha erre a szülők vagy a nagypáholy részéről felszólítás érkezik hozzá. Három esetben pedig egyes testvéreink szabadkő-

mívesi felügyelet, alá, vagy a munkákban váló befogadásra ajánlották fiaikat. De egy esetben sem lehetett a kívánt célt elérni. Maguk a testvérek sem igen voltak a lufton intézmény rendeltetése felől tisztában. A vitákban kifejezésre jutott ellentétek arra indították azon testvéreket, a kik fiukat a páholyba bejelentették, hogy szándékuktól elállónak. A szép terv nem részesült a kellő figyelemben és méltánylásban, s egészen elkallódott.

Polgár Sándor dr. az 1886. ápril 29-ediki munka alkalmával felhívja a testvérek figyelmét azon hazafias mozgalomra, mely Gyertyámos német lakosú községben magyar nyelv terjesztő egyesület alakítására keletkezett. Az egyesület egyik főcéljával azt tűzte ki, hogy szegény sorsú német ajkú gyermekeknek Szegeden való taníttatásához segélykezet nyújtson.

Az »Árpád«-páholy örömmel vesz tudomást e hazafias és humánus törekvés sikeréről, »Árpád« névvel maga is az alapítók sorába lép, s midőn e határozat foganatosításával Nyilassy Pál dr. főmesteri megbízta, őt egyszersemind arra is megkéri, miszerint az egyesület alakítóival a Szendrői János testvér által nagy körültekintéssel és tapintattal szerkesztett idevágó emlékiratot közölje, s kifejezte a páholynek arra vonatkozó szolgálatkészségét, hogy az ide küldött stipendisták a kellő felügyeletben és támogatásban részesüljenek.

Az »Árpád«-páholy belső tevékenységének élénkülésével a nagypáholy munkássága is nagyobb ér-

deklódés tárgyává lesz a testvérek körében. Míg az előző években a közgyűlések alkalmával igen sokszor a páholy képviselve sem volt, most igen nagy gondja van rá, hogy az alkotmány által megkövetelt számú képviselőket felküldje.

A 85-ödiki közgyűlésen az unió ügye érdekelte különösen páholyunkat. 86-ban volt a symb. nagypáholy alakuló gyűlése, a 87-ediki közgyűlés alkalmával pedig magának a páholynak indítványa gyanánt szerepelt a közgyűlés tárgysorozatán a cigánykérdés.

Ez alkalommal a következő utasításokat adja a páholy képviselőinek:

5. Kisérjék figyelemmel a nagypáholy költségvetését, nem háramlik-e a páholyokra sokkal nagyobb teher, mint a két ritus egyesítése előtt?

6. Tudják meg, miben áll a hivatalos lap ügye, mert a subventionált »Hajnal« a páholyok igényeit ki nem elégíti.

7. Hassanak oda, hogy a szk. múzeum minél előbb és pedig lehetőleg széles alapon létrejöjjön.

8. Puhatolják ki, nem volna-e kötelezhető minden páholy arra, hogy részletes évi jelentést adjon ki, a mely a nagypáholy által megfelelő módon az összes testvér páholyokkal közöltetnék?

A közgyűlési képviselők nevében Kósa Kálmán dr. h. főmester számol be megbízatásuk eredményéről, mind a négy pontra vonatkozólag kedvező jelentést téve a november 4-ediki munkán.

Nyilassy Pál dr. főmester a komoly munkásság fejlesztése mellett kiváló gondot fordított arra is, hogy a páholy tagjai közt levő testvéries viszony bensőségét a társas együttlét örömeivel is ápolgassa. Alig vette ő kezébe a páholy vezetését, szóba ke-

rült a nővér-estélyek tartásának terve, s az 1886-dik év december 3-adján érdekes újításképen megtartották testvéreink az első nővérmunkát páholyunkban.

Kisebbszerű összejöveteleket a testvérek gyakrabban rendeztek, s azokra a nővéreket is meghívták, különösen a felvételi munkákat követő vakolások alkalmával.

A 88-adjik év elején pedig egy nagyobb szabású ünnepélyt rendeztek a testvérek a »Tisza«-szállónak páholylyá alakított termében a nővérek számára,

Bauer Simon dr. a szabadkőművességről szóló alkalmi beszéddel, Kovács János testvér a »nőkről« tartott felolvasással, Kreybig Riza kisasszony pedig szép énekével emelte az ünnepély belső értékét. A vakoláson és táncestélyen hatvan nővér jelent meg, s a nagyszabású ünnepség kedves emléke maradt a résztvevőknek.

A páholyban uralkodó egészséges szellem a míg egyrészt a munkásságot elevenebbé és értékesebbé tette, másrészt újra felemelte a páholy tekintélyét a kívül állók ítéletében, s növelte a feléje vonzódo alkalmas elemek számát. — Míg az 1874-edik évben egyetlen egy keresőt sem avatott fel a páholy, e három évben a neophiták száma összesen 22-re emelkedett. — Minden irányban a férfias törekvés és munkálkodás jelei látszanak ugyan, de leginkább kiválik e kor a magasztos eszméért való lelkesedésben s az emelkedett szellemi munkásságban, — a szabadkőművesség megértésében pedig az elődök által elért színvonalat messze túlhaladta.

A múltban összekuszált anyagi viszonyok ugyan szűk határt vetnek a magasra törő vágyaknak, de az általános helyzet javultával ezen akadályt is elháríthatta volna a komoly kitartás, s a páholy rövid időn elérheti a harmonicus fejlődés teljességét, ha váratlanul új bajok nem torlódnak útjában össze.

ÚJABB BAJOK ÖSSZETORLÓDÁSA.

1888 febr. 3 1891 szept. 25.

A legélénkebb munkálkodás közben, egész váratlanul, kellemetlen meglepetés éri az »Árpád«-páholyt, s a haladás hirtelen megakad. A páholy, mely a felsővárosi Ábrahám-házban s a Kálvária-utczában levő Felmayer-házban csak rövid ideig dolgozott, 1871. május 1. óta a Buza-téren fekvő Pacher-házban volt elhelyezve.

A háztulajdonos most egyszerre azzal a kívánsággal áll elő, hogy a páholy a lakást három évre vegye bérbe, s magát szerződésileg lekötelezze. Mivel a páholy erre hajlandó nem volt, a háziúr a lakást felmondta.

Nyilassy Pál dr. főmester, nehogy a templom a lakást néző közönség által profanálva legyen, rögtön intézkedett annak leszerelése iránt.

A páholy tehát egyszerre helyiség nélkül maradt.

A testvérek erre elhatározzák, hogy a munkásságot megszakítás nélkül folytatni fogják, egyelőre minden pénteken a Tisza szállóban gyűlnek össze értekezletre s a szükséghez képest arról is gondoskodni fognak, hogy elsőfokú páholymunka legyen tartható, ezen intézkedésekről, változásokról pedig úgy a testvér-páholyokat, mint Magyarország symbolikus nagypáholyát értesítik.

A nagypáholy mindezt nem jó szemmel nézi s figyelmezteti páholyunkat, hogy addig, míg e tárgyban a szövetségtanács legközelebbi ülésében dönteni nem fog, a szállóban kibérelt helyiségben a testvérek se rendes munkát ne tartsanak, se felvételt ne eszközöljenek, mert az ily munkában hozott határozatot, vagy az esetleges felavatást a nagypáholy szabályosnak el nem ismeri.

A páholy felvilágosítja a nagypáholyt a felől, miszerint itt csupán arról van szó, hogy a beállott kényszerhelyzetben se legyen a szabadkőművesi tevékenység megszakítva, egyszersmind kijelenti, hogy a Tisza szállóban tervezett templom berendezéséről költségkímélésből lemond, s egyelőre a Budapest keletén dolgozó »Könyves Kálmán«-páholyt kéri fél arra, hogy az esetleges felvételeket az »Árpád«-páholy nevében teljesítse.

A szövetségtanács e felvilágosítás után engedélyt ad arra, hogy a páholy tagjai, egyelőre a jövő őszig, értekezletre az ideiglenes helyiségben gyülekezzenek össze, s hogy időnként, az alkotmány idevágó rendelkezéseinek figyelembe vételével, s a

nagy páholytól előzőleg kikért engedély alapján szertartásos munkát is tartsanak.

A páholy helyzete természetesen az építés tervét s ezzel kapcsolatosan a kölcsönök behajtásának siettetését is napirendre hozta. — Bizottságok tanácskoznak és fáradoznak mindkét irányban. Majd a bérelés, majd az építés pártolói vannak többségben. Különféle tervek vetődnek felszínre, s váltakoznak gyors egymásutánban.

Végre a behajtható követelések összeírására kiküldött bizottság jelenti, hogy a tervezett házépítésre szükséges pénzalap korántsem lesz a páholyoknak rendelkezésére. Minek következtében a páholy elhatározza, hogy a Csányi János és Gál Ferenc testvérek által felajánlt alkalmas lakást augusztus elsejére páholyhelyiségül kibérli, nehogy a templomépítés ügyének lassú fejlődése miatt ezen ideiglenes állapot magának a páholyoknak létét veszélyeztesse. — Szerződést a páholy hosszabb időre nem köt, mivel az építés szándékáról lemondani nem akar. A testvérek arra való tekintetből, hogy a közel jövőben a költözködés és berendezés anyagi terhét kell magukra vállalniuk, a tagsági díjat 18 írtól 24 írtá emelik fel.

A költségvetés letárgyalása után, a páholy megköszönve Kass János testvérnek a terem díjtalan átengedését s intézkedve az új helyiség berendezése iránt, — elhatározza, hogy a tisztújító munkáig szünetelni fog.

Ennek folytán 1888. április 20-ától október 12-edik napjáig, a június 24-edikén tartott tisztújítás leszámításával, teljes szünet volt páholyunkban.

Az új helyiség berendezésével megbízott testvérek a nyári hónapokban elkészültek, s így október 12-edikén meg lehetett tartani az új templom felavatását.

Az ünnepélyes alkalommal megjelent Berecz Antal tiszteletbeli nagymester és Ferenczy József. Képviselőt küldött a nagyváradai »László Király« is Adler Géza t. személyében.

A háromnegyed évig tartó ideiglenességnek ezzel vége szakadt, s az »Árpád«-páholy újra rendes otthonában folytathatta munkásságát.

Annyi haszna meg volta rendkívüli helyzetnek, hogy a páholy követeléseit jórészen behajtotta. A testvérek alig is foglalkoztak egyébbel ez időben, mint a páholyépítés tervezettségével s a pénzek befizetésének sürgetésével. — Az illető bizottság előadójának jelentése nem is volt soha ily kedvező, mint épen most, a mikor a kölcsönök nagyrészének megtérüléséről adhatott számot.

Csakhogy a páholy nem sokáig örülhetett a nagy bajjal beszedett s féltve-féltett házépítési alapnak.

Alig vonultak be a testvérek a Tisza-Lajoskörüti új templomba, jött a »Szegedi általános takarékpénztár« bukásának megdöbbentő híre. A páholy pénzei ott voltak elhelyezve s csak nagy erőmefeszítéssel s az érdekeltek rendkívüli anyagi áldozataival lehetett a betétek 40%-át megtéríteni.

De nem csupán anyagi veszteséget szenvedett az »Árpád«-páholy az »Általános takarékpénztár« bukásával. — Az intézet élén szabadkőműves állott, s a bűnösnek szabadkőművesi jogaitól való felfüggesztése nem mentette meg a páholy reputációját a csorbától; hiszen most sem hiányoztak a kőműveseknek azon roszakarói, a kik az egyes ember gyarlóságát és botlását magának a páholynak igyekeztek felróni.

Az általános takarékpénztár bukásában erősen érdekelt testvéreink anyagi veszteségei s az ily bonyodalmas ügyekben elmaradhatatlan személyes természetű kellemetlenségek, a páholyt megnéptelesítették, szellemét egy csapással tönkre tették s létét vetették kockára.

S e szomorú időben meg kellett a páholynak érnie azt is, hogy egy másik testvér jónéve felett mondja ki a halálos Ítéletet, s a szövetségből örök időkre kizárja azt az embert, a ki megfeledezett a szabadkőműves legelső kötelességéről: a becsületről.

Ily események hatása alatt a sok nemes törekvés, a fejlődés útján haladó tervek egész tömege, — mintha csak egy láthatatlan kéz semmisítette volna meg azokat!

S mikor oly nagy szükség volt kitartó férfiakra, el kellett a páholynak a legjobb munkásai közül veszíteni: Kovács János és Kosa Kálmán dr. testvéreket. Az egyiket az elégedetlenség idegeníti el tőlünk, a másikat a hivatalos pályáján nyert előléptetése szólítja el városunkból.

A páholy 1889. augusztus 8-án külön munkát szentel arra, hogy Rósa Kálmán dr. testvértől, aki három év óta mint a páholy helyettes főmestere vesz részt a munkásság vezetésében, búcsút vegyen. — 1890 márczius 14-én pedig örökös tiszteletbeli főmesterévé választja őt meg.

S nemsokára le kellett mondanunk egy másik testvérünk kiváló munkaerejéről is. Bauer Simon dr., akit a testvérek szeretető több alkalommal a szónoki és helyettes főmesteri tisztséggel tüntetett ki, aki a szellemi tevékenységnek évek során át egyik főtenyezője vala, s mint a főtisztikar által felkért ünnepi szónok egyik közgyűlésen is elimerést szerzett az »Árpád«-páholynak, szintén kivált munkásaink sorából.

A viszálykodás szelleme is betolakodott közibénk, hogy két igen érdemes testvérünk között tépje szét a szeretet kötelékeit. — A profán téren történt éles összeütközést hiába törekedett a páholy ártó erejétől megfosztani; a mit a testvéri szeretet gyógyítani akart, azt az emberi indulat teljesen elmérgesítette.

S mintha minden csak előjátéka lett volna annak a rendkívül kínos összeütközésnek, amely maga az »Árpád«-páholy s a magyarországi symbolikus nagypáholy közt történt az 1890-edik év folyamán, s mely egy hosszú ideig tartó főmester-válsággal kapcsolatosan oda juttatta a testvéreket, hogy e páholy elaltatásáról, s külföldi főhatóság védelme alá helyezendő új páholy alapításáról tanakodnak.

A baj egy szabálytalan golyózás miatt keletkezett. — Páholyunk ugyanis 1890 február 14-edikén tudomásul véve egy kereső jelentkezését, s meghallgatva a felvételi folyamodványt, azt határozza, hogy felír a nagypáholyhoz a 21 napi határidő elengedése végett: s mivel e kérelem teljesítésében nem lehet kétség — utólagos jóváhagyás reményében — mindjárt a golyózást is elvégezte, s a kereső felvételét egyhangúlag elhatározta

A nagypáholy a golyózást érvénytelennek nyilvánítja, s felhívja a páholyt, hogy az alkotmány által előírt 21 napi határidő leteltével — a minek engedéséhez a nagypáholy jelen esetben hozzá nem járult — újra szavazzasson; — egyszersmind komolyan figyelmezteti a testvéreket, hogy jövőben ily szabályellenes eljárástól tartózkodjanak.

A tisztikar legtöbb tagja, de különösen Nyilassy Pál dr. főmester e hivatalos leirat hangját indokolatlannak és sértőnek tartja, s az »Árpád«-páholy válasza annyira éles és bántó lett, hogy azt menteni alig lehet.

A nagypáholy ápril 27-ediki leiratának pár pontja már erősen jellemzi a helyzet veszélyességét, s a szabadkőműves szellemtől és stylustól való eltévelyedettségét.

»Ha önök érdemes főmester és szeretett testvérek nemcsak jogos, méltányos, hanem kötelességszerű elvi álláspontunkat ez egyedül helyes és józan szempontból fogták volna föl, bizonyára tartózkodtak volna »a nagy visszatetszéstől« s a leirat hangjának illetlenné való nyilvánításától, melylyel szemben kénytelenek vagyunk kijelenteni,

hogy ilyen határozatot minden profán hatóság is kereken visszautasítana, annál inkább kell ezt tennünk nekünk, a kik kötelességeink erélyes és lelkiismeretes teljesítésében sem a páholyok tetszése, vagy nem tetszése után indulunk, a kik sem elismerést nem keresünk, sem kegyeket nem hájászunk, hanem követjük legjobb meggyőződésünket, teljesítjük kötelességünket, a mit a V. E. N. É. M. színe előtt esküvel megfogadnunk kellett.

És habár az illem meghatározására nézve is meglehetősen ki van fejlődve jó ízlésünk, nem habozunk kijelenteni, hogy miután minden szabadkőművesben meg kell lenni az önnemesítés és tökélyesbülés után való vágynak, mi is szívesen fejlesztjük ebbeli ízlésünket. De testvéri őszinteséggel ki kell jelentenünk, hogy az önök táblájából e tekintetben épenséggel nem okulhatunk.

Ezek után fentérintett táblájukat a szeretett testvéreknek idecsatoltan visszaküldjük, s ez által alkalmat adunk a testvér páholyoknak arra, hogy annak szövegét a nagypáholy méltóságának megfelelően megváltoztathassa, hogy ne maradjon annak látható nyoma, hogy páholyuk egy percre is megfélekezett volna a kellő tiszteletről azon szabadkőművesi főhatóság iránt, melyet a testvérek összessége alkotmányunk szigorú megtartására és megtartatására lekötelezett.«

A páholy főmestere rendkívül elkeseredve a nagypáholy magatartása miatt, e leiratnak a legerélyesebb hangon való visszatorlását kívánta, a tisztikar azonban, nehogy e lépéssel a nagypáhollyal való összeköttetésünk teljesen megszakadjon, s a felmerült differenciák kiegyenlíthetetlené váljanak, abban állapodott meg, hogy e levelet a kedélyek ily zaklatottságában tárgyalni nem fogja, s az egész ügyet 6 hónapig a napirendről leveszi. Ebbe a főmester is belenyugodott.

Közbejött Majláth Béla h. nagymesternek s Horn Ede főkincstáros testvérnek 1890. június 26-odikán tartott látogatása.

Mivel a h. nagymester testvér felvételi munkát kívánt tartani, a főmester távollétében tisztikarunk intézkedése folytán a szóban levő keresőt, ki felett május 31-edikén új golyózás volt tiszta, világos eredménnyel — a páholy felavatta.

A főmester mivel e felvétel a hat hónapi határidő letelte előtt, s az ő mellőzésével történt, másrészt meg azon ok miatt is, hogy a nagypáholy a köztünk támadt éles ellentétek kiegyenlítése előtt két főliszt által vizsgálatot tart páholyunkban, tisztességét leteszi s július 6-odikán a páholy kötelékeiből való elbocsátását kérelmezi.

A tisztikar egyes tagjai, valamint az egész testület, mindent elkövetnek, hogy Nyilassy Pál dr. testvért a főmesteri székben megtartsák. E tárgyalások közepette, hogy a baj még jobban elmérgesdjék a Kelet szeptember 20-adiki száma a »Szövetségtanács« munkatáblájában e sorokat közli:

»Majláth Béla hely. nagymester jelenti, hogy Horn Ede főkincstáros t.-rel együtt Szegedre utaztak, hogy a szövetségtanács határozatához képest az »Árpád«-páholyt megvizsgálják. E vizsgálat nem mutatott fel örvendetes tényeket, a mennyiben úgy az adminisztratív ügymenetben, mint a vagyonkezelésben lényeges hiányokat voltak kénytelenek constalálni, melyek a vizsgálatról felvett jegyzőkönyvben foglaltatnak és a melyekre nézve jelentő hely. nagymester t. gyökeres orvoslást kér.«

A testvérek megütközéssel olvassák e közleményt, és sürgetik a munkák megkezdését.

Végre október 10-edikén összeül a páholy, hogy e kényes természetű ügyekben határozatot hozzon.

Mindenek előtt a »Kelet« közleménye kerül tárgyalásra, s a páholy kimondja, hogy mivel a Kelet közleménye nem felel meg azon tényeknek, melyeket a páholyvizsgáló t.-ek itt constatáltak, s alkalmas arra, hogy a páholy jóhírnevét és becsületét kompromittálja, a szövetség tanács maga igazítsa helyre a Kelet közleményét, s szolgáltatson elégtételt megsértett páholyunknak. A kalapácsvezető h. fnt. egyszersmind kijelenti, hogy a meny nyiben a kellő elégtételt a nagypáholy meg nem adná, a tisztikar összes tagjai a páholy rendelkezésére bocsátjuk tisztségeiket.

Nyilassy Pál dr. elbocsátási kérelmére a páholy elhatározza, hogy küldöttség által fogja főmesterét maradásra kérni.

Most került tárgyalásra a nagypáholynek 21-edikén tartott táblája is, mert a tisztikar e leiratot oly robbantó anyagnak tekintette, a mely az egész páholy létére a legnagyobb veszélyt tartalmazza.

Hosszú eszmecsere fejlődik ki, a melyben a jelenlevő t.-ek legtöbbje részt vesz. Általános megállapodás szerint:

1. Az »Árpád«-páholy a február 14-ediki szabálytalan golyózással nem akadályozta meg a nagypáholyt abban, hogy

2. a felvélel ellen tiltakozzék, s oly kereső nem juthatott volna he, aki a S: N. P. hozzájárulását nélkülözi.

3. A nagypáholy a golyózás jóváhagyását egyszerűen megtagadhatta volna, s nem volt szükséges oly hangot használnia, melyből a páholy fnt.-e a leckéztetés szándékát érzi ki.

4. A N. P. levele a gúny és sarcasmus hangján van fogalmazva; — s épen ez a szöveg az, mely főmesterünkre sértőleg hatott. Létezzék, vagy ne, differentia páholyunk fnt.-e és a N. P. között, az »Árpád«-p. tartozik annyival a saját akaratából választott főmesterének, a kit minden t. osztatlan rokonszenve, szeretete, bizalma és becsülése környez, hogy a p. nevében szenvedett sérelme esetén számára elégtételt követeljen.

5. Az »Árpád«-p. azon főhatósággal, melynek ellenőrzési jogát és tiszta szándékát soha kétségbe nem vonta, tollharcba bocsátkozni nem akar. de saját méltóságának követeléseiről sem mondhat le.

Tehát abban állapodik meg, hogy munkatábláját a főtitkarral közli, a N. P. által visszaküldött táblánkat pedig újólag felterjeszti. Egyúttal azon reménynek ad kifejezést, hogy a N. P. talál módot Nyilassy Pál dr. fnt.-ünk megnyugtására — s ezen felvételi ügy végleges befejezésére.

A szövetségtanács már a legközelebbi ülésén elégtételt ad páholyunknak a következő határozatával, mely a Kelet októberi számában jelent meg.

»A munkatábla hitelesítésével kapcsolatban főtitkár fölemlíti, hogy a »Kelet«-nek szept. hó 20-adián kiadott számában a szövetségtanács szeptember 10-ediki üléséről fölvetett munkatábla 26. pontjában a Szeged k. d. »Árpád«-páholyra nézve egy sajnálatos íráshiba csúszott be, a mennyiben a páholy vizsgálatával megbízott Majláth és Horn t.-eknek jelentése úgy van reproducálva, mintha nevezett páholyban »ügy az administrationalls ügymenetben, mint a vagyonek kezelésben lényeges hiányokat« kellett volna constátálniok.

Miután e helytelenül választott, s tévedésből átcúszott kifejezés természetesen ferde értelmezésre adhatna alkalmat, s nevezett páholyt méltán sérthetné, főtitkár t. oly formán kéri a hivatkozott kifejezést rectificálni, hogy az »Árpád«-páholy adminisztrációjában és vagyonkezelésében fordultak ugyan elő könyvelési hibák és ebből folyó szabálytalanságok, de vagyoni hiány nem fordult elő, sem a vizsgálatot teljesítő testvérek jelentésében említve nem lett s ilyenmő jelentésre ok egyáltalán fenn nem forgott.

Főtitkár t. e jelentése jelen munkatáblában egész terjedelmében beigtattatni s erről az érdekelt »Árpád«-páholy jegyzőkönyvi kivonatban is értesítetteti határozatlik.«

Ezzel azonban csak a sértő közlemény volt kiigazítva. A nagypáholy s páholyunk között kiélesedett ellentétek elsimítására még semmi sem történt. Maga a tisztikar is jól érzi azt, hogy e kellemetlen helyzetből tollharc által nem lehet kimenekülnünk; s azon gondolatra jó, hogy Rakovszky István nagy ml. lógja megkérni a vizsály megszüntetésére.

Rakovszky István nagymester, kit páholyunk még 1889. május 21-edikén tiszteletbeli főmesterévé választatott meg, készséggel vállalkozik a kibékítés nemes munkájára, s látogatását márc. 6-odikára tűzi ki.

A páholy azonban nem okulva azon a sok kellemetlenségen, a mely egy szabálytalan golyózás következtében reá zúdult, 1891. február 27-edikén, tehát pár nappal a nagymester látogatása előtt, egy felavatásnál elkövetett mulasztásával készít olyan újabb bonyodalmakat, melyek a belső békét ismét csak feldőlják, s a kibontakozást még inkább megnehezítik.

Még 1889-ben történt, hogy azon belgrádi keresők közül, a kiknek felvételét a Zimony k.-én tervezett »Stella Orientalis«-páholy alapítása céljából elhatároztak, egyik a kitűzött felvételre meg nem jelenhetett. Az illető most 1890. végén újra benyújtotta felvételi folyamodványát, s a testvérek figyelmen kívül hagyva azt a körülményt, hogy a kezességet elvállaló mester ez időben már nem volt activ tagja páholyunknak, a felvételt újólag egyhangúlag elhatározták s 1891. február 27-edikén végre is hajtották.

Mivel ezen időben a »Stella Orientalis«-páholy már szabályszerű működésben volt, az alkotmány idevonatkozó intézkedése s a nagypáholynak határozott utasítása értelmében páholyunk a »Stella Orientalis«-nál is bejelentette ez ügyet, hogy a t. páholy esetleges észrevételeit velünk idejekorán közölhesse.

A felavatás actusa közben érkezett két távirat Zimony keletéről, melyek egész általános jellegű megjegyzéssel a felvétel elhalasztását ajánlják. Másnap reggel pedig jött egy hosszabb távirat is, a mely már igen erős kifogást emel a kereső ellenében.

Alig értesülnek a felvételtől a »Stella Orientalis« az épen ez időtájt megalakult »Pobratim«-páholy Belgrád keletén, távirati kérdést intéznek hozzánk az iránt, megtörtént-e valóban a felavatás?

Amint e táviratok a zimonyi és belgrádi testvérek hangulatáról hírt hoznak, Polgár Sándor dr.

helyettes főmt, — aki ezen időben a páholyt vezette, — megkéri Matskássy József titkár t.-t, utazék le Belgrádba s ott a két érdekelt páholy vezetőivel ezen ügyet legjobb belátása szerint rendezze. Matskássy Belgrádban a »Pobratim« s »Stella Orientalis« tv. páholyok főmesterével bizalmas értekezletet tart s a következő két pontozatban állapodik meg:

1. »Dass die betreffende Aufnahme in der Frm. liund als null und richtig betrachtet werden muss, und die nöthigen Schritten dazu durch die Loge »Árpád« sofort eingeleitet werden.

2. Die belgrader und semtiner Logen nehmen es genehmigend zur Kenntniss, dass die Loge Árpád gegen den Empfehler bei der Gr. L. wegen Irreführung der genannten Loge das Frm.-sches Strafverfahren erbitte.«

Az »Árpád«-páholy tagjai sajnálattal látják, hogy a nagypáholylyal szemben kiélesedett ellentétekhez már most köztünk és két t. páholy között keletkezett egyenetlenségek is csatlakoznak, s minden reménységüket Rakovszky István nagymester lejöveteléhez s az ő személyes beavatkozásához kötik.

1891. márc. 6-odikán megjelent végre a várva vártvendég, s Gelléri Mór főtitkár, hogy az »Árpád«-páholyt a nyugodt munkálkodás útjára visszasegítsék.

Rakovszky István nagymesternek sikerült az »Árpád«-páholy viszálykodását a nagypáholyal megszüntetni. A kibékítés műve azonban nem volt teljes. Nyilassy Pál dr. főmester t-ünk ugyanis nem talált megnyugvást a megoldás módjában s a munkások sorába való visszatérésre nem volt hajlandó.

De az 1890. febr. 14-ediki szabálytalan golyózásból támadt bonyodalmak lekerültek a napirendről, s a páholy nyugodtan munkára térhetett volna, ha nincs előtte a belgrádi ügy fenyegető simptomáival.

A testvérek a »Pobratim« és »Stella Orientalis« páholyok panaszának közlésével nem akarták a nagymester hangulatát rontani, s e kérdés nem is került volna megbeszélésre, ha hatodikán éjjel meg nem jelenik körünkben egy belgrádi kiküldött, hogy a nagymester jelenlétét a szóban levő ügy végleges rendezésére felhasználja.

A nagymester a belgrádi conferentia megállapodásait nem helyeselte, s a szabadkőművesség szelleméhez illőbb megoldási módnak tartotta, ha azon t., a kinek felvétele ellen két t. páholy kifogást emel, önmaga kér szabályszerű elbocsátást.

Erre nézve az akkor Szegeden levő t. késznek nyilatkozott.

Rakovszky István nagymesternek s páholyunk tiszteletbeli főmesterének jelenlétét az »Árpád«-páholy fényes ünnepséggé avatta a 7-edikén tartott nővérestélyen. A Tisza-szálló kisterme páholylyá volt alakítva, s ott folyt le az alkalmi concert, melynek főrészt Polgár Sándorné n. zongora játéka s Hentallerné Pauli Mariska n. éneke képezte. Az estét a nagyteremben tartott bankett s tánc fejezte be, melyen a páholy tagjai s a nővérek majdnem teljes számmal jelen voltak.

A belgrádi ügyben tett nagymesteri nyilatkozat után a »Stella Orientalis« s a »Pobratim«-páholyok

tagjai most már nem követelték a felvétel megsemmisítését, s megelégedtek azzal, hogy az illető szabályszerű elbocsátással távozzék az »Árpád«-páholy kötelékeiből. E terv keresztül vitelére egy újabb conferentiát tartottak küldötteik által Budapesten. Ez alatt azonban az »Árpád«-páholy s vezetői újabb információk alapján a felavatott t. ellen irányult támadások jogosultságát kezdték kétségbe vonni, s arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a szóban levő testvér, mint az »Árpád«-páholynek activ tagja, első sorban magától a páholytól várhat védelmet.

Maga a páholy az április 3-án tartott munkán foglalkozik először ezen ügygyel.

Polgár Sándor dr. h. fnt. előterjeszti, hogy belgrádi testvérünk egy írásos nyilatkozatában visszavonta szabályszerű elbocsátást kéro nyilatkozatát, a mit különben is csak pressió alatt írt meg. A h. fnt. jelenti továbbá, hogy a »Stella Orientalis« meglehetős brusque modorban követelte az elbocsátás elintézését, s hogy a történt tévedések és hibák helyreigazítása végett Belgrádba utazott titkár t. oly egyezménybe ment bele, a melyet a páholy egyenesen perhorrescál.

»A páholy tudomásul veszi az elbocsátási kérelem visszavonását, mely tény páholyunkat minden további lépés alól felmenti. A »Stella Orientalis« pedig értesítendő, hogy ha a felvétel ellen bármely irányú kifogása van, forduljon a nagypáholyhoz. A »Stella Orientalis« egyben figyelmeztetendő, hogy testvérek között azon hang, a melyet ők használtak, nem szokásos és nem felel meg a testvéri szeretetnek.«

A »Pobratim«-páholy erre az »Árpád«-páholy ellen M. S. N. P.-a elolt panaszt emel.

»A szövetségtanács felhívja páholyunkat, hogy a kérdéses felvételi munka építészeti rajzát, valamint a felételre vonatkozó összes iratokat terjeszse fel s egyúttal adjon felvilágosítást arra nézve, mi indíthatta az »Árpád«-páholyt arra, hogy a két illetékes oldalról nyert rossz információ ellenére és a »Pobratim«-páholy által emelt óvás dacára a kérdéses felvételt mégis eszközölte. Felvilágosítást kér a nagypáholy arra nézve is, »mi akadályozta ama jegyzőkönyv bemutatását, mely e felételre vonatkozólag az »Árpád«-, »Stella Orientalis« és »Pobratim« páholyok küldöttei között »három hóval ezelőtt« Belgrádon tartott értekezleten felvett, mely jegyzőkönyvnek a nagypáholyhoz való haladéktalan beküldésében az értekeztet megállapodott.«

Az »Árpád«-páholy erre azzal válaszol, hogy a nagypáholy kívánságának mindaddig eleget nem tehet, míg az ellene emelt vádak természetéről és minőségéről tudomást nem vesz.

»Azért is tisztelettel kérjük a nagyérdemű nagypáholyt, hogy a Pobratim-páholy panaszlevelét akár eredetiben, akár másolatban velünk közölni szíveskednék, mert ha a vádpontokat nem ismerjük, igazolásunk is csak hézagos lehetne.

Reméljük, hogy a nagyérdemű nagypáholy felfogásunkat osztva csak méltányosnak fogja tartani azt, hogy ismeretlen vádaknak magunkat kiszolgáltatni nem akarjuk s komoly ügyben a szükséges megfontolással járunk el.«

Szeptember 26-odikán kelt sürgetésünkre a M. S. N. P. leküldi a kért iratokat, mire az »Árpád«-páholy az október 23-adi munkán megállapodik a felirat szövegére nézve, s a felvételi iratokat 17 dbban a nagypáholyhoz fölterjeszti.

Az »Árpád«-páholy részletesen megismertette a felavatást és előzményeit, arra a kérdésre pedig, hogy miért teljesítette a felvételt a Pobratim »óvása« dacára? kijelenti, hogy az óvásról mit sem tud, mert ilyet nem kapott.

A szövetségtanács november másodikén tartott ülésén tárgyalja a felterjesztett iratokat s elhatározza, hogy:

»Habár már e felterjesztésből kétségtelenül kitűnik, hogy az »Árpád«-páholy sarkalatos törvényeket sértett meg e felvétel által; nevezetesen a) hogy nem vette figyelembe az alkotmány 173. §-át, mely szerint a felvételi folyamodvány a páholy egyik mestertagja által kezes minőségben aláírandó; b) nem igazolta, hogy a 171. §. utolsó kikezdése értelmében az illető páholytól, melyhez kereső lakhelye legközelebb esik, a szükséges információt beszerezte; sőt valószínű, hogy az elmulasztotta, mert különben nem kellett volna az utolsó napon az illető páholyt táviratilag megkérdezni (az állítólag elment tudakozó levelek vevényét a páholy nem képes felmutatni); c) minden kétséget kizárólag kiderül, hogy a 179. t.j. második kikezdésének ama rendelkezése, mely szerint a szavazás előtt az összes a keresőre esetleg más részről vett Írásbeli értesítések leolvasandók, a kalapácsvezető fnt. részéről hatályon kívül helyeztetett mégis, miután itt fontos elvi intézkedésről van szó, a főszónok t. véleménye döntés előtt minden esetre meghallgandó: minél fogva az iratok a főszónok t.-nek mielőbb véleményes jelentés tétele végett kiadatni határozatok.«

A főszónok csak az 1892. szept 19 edikén tartott ülésen terjeszti a szövetségtanács ele ezer ügyet, mely alkalommal határozattá vált, hogy:

»Miután az egyedüli sérelmet e fölvételi eljárását a Belgrád és Zimony keletéről érkezett sürgönyök föl nem olvasása képezi, utasítatik az »Árpád«-páholy, hogy a 10., 11. és 12. sz. alatti sürgönyök felolvasása után golyózás

utján újból szavazzon a fölött: föntartja-e a felvételt megengedő kedvező golyózást vagy nem?

Ha a páholy új határozata a kedvező golyózást fenntartja, a felvételt újólag szabályosítottnak ismerjük el, ellenkező esetben a felvétel érvénytelennek lesz kimondandó.

Amennyiben a szóban levő testvér ellen olyan kifogások forognának fenn, melyek kizárását az alkotmány értelmében indokolnák, minden testvérnek jogában áll azt törvénykezési úton szorgalmazni.«

Az »Árpád«-páholy az 1892. szept. 24-ediki munkán tárgyalja a M. S. N. P. e leiratát. A titkár, az ifjabb páholytagokra való tekintettel, az ügy egész fejlődését megismerteti, mire a frnt. a nagy-páholy által kijelölt iratokat fölolvastatja, s megtörténik a szavazás, mely az 1891. február 27-ediki felvételt egyhangúlag megerősíti.

Ezzel az »Árpád«-páholy szerencsésen megszabadult a sok izgalommal járó belgrádi ügytől, mely az 1891-edik év első felében ugyancsak sok bajt okozott. A páholy munkái nem egyszer voltak miatta zaklatottak, s általában nagy mértékben hozzájárult ahhoz az ingerült, izgékony hangulathoz, mely a 88—91. években az »Árpád«-páholyt jellemezte, s 1891. május 20-adikán Polgár Sándor dr. h. fnt. lemondását is előidézte. Igaz, hogy Polgár Sándor dr. engedett a testvérek szeretetteljes marasztalásának, de maga a lemondási szándék is jelentőségteljes adata a páholy belső zavarainak.

Az összetorlódott új bajokkal küzködve, a páholynak sem gondja sem nyugalma nem volt arra, hogy a régebbi eredetű fogatkozásokon

segítsen. A pénzügyek megint csak bonyolódnak. A páholy fizetési kötelezettségeit lazán teljesíti.

A nagypáholy 1890. febr. 8-adikán már 1032 frt 91 kr. hátralékot követel tőlünk. Folyton ismétlődik egyrészt a sürgetés, másrészt a követelés kifogásolása, s ez így tart évről-évre, sok időt rabolva el a munkától s nem egy kellemetlenséget idézve elő.

A páholy egy alkalommal elhatározza, hogy a nagypáholy által hozzánk küldött fizetés kimutatást s a több évre visszamenőleg készített főkönyvi kivonatot Rósa Kálmán dr. testvérhez küldi fel a nagypáholylyal való közvetlen rendezés végett.

Titl István irodaigazgató nemsokára értesíti páholyunkat a felől, hogy a számadások revisiojával és rendezésével megbízott Rósa Kálmán dr. tv.-rel a célzott megállapodás nem létesülhetett, mert a rendelkezésre adott kivonatok nemcsak a nagypáholy számadásaival nem egyeznek, de még a páholy által időközönként felküldött korábbi jelentésektől és számadásoktól is eltérnek.

Majláth Béla h. nagymester s Horn üde főkincstáros 1890. június 26. és 27-edik napjain tartott páholyvizsgálatuk alkalmával ezen ügyet is rendezték. — Az adatok eltérésének okát abban találták, hogy a páholy anyakönyvét sem tartotta rendben; az elhalt, szabályszerűleg elbocsátott, vagy a páholytól rég megvált tagok nem voltak kitörölve, s míg így a nagypáholy az »Árpád« páholy tagjait 89-ben jegyezte, a tényleges szám csak 63-ban volt meg-

állapítható. A kellő helyesbítések után az »Árpád«-páholy hátralékos tartozása a nagypáholynál 490.80 frt-ra szállt alá.

A nagypáholy kiküldöttei s a páholy tisztikara egyetértőleg abban állapodtak meg, hogy a páholy 1890. szeptember elsejétől kezdve havi 25 frtos részletekben fogja e tartozását letörleszteni.

A páholy azonban e köteletségének teljesítéséről megfeledezett.

Ezen vizsgálat az árvíz-kölcsön ügyére is kiterjedt, s ez irányban sem talált valami örvendetes eredményre.

A Szegedre érkezett árvíz-segély összeget 15,887 frtban állapították meg. — Ebből a páholy 11,100 frtot adott ki kölcsön, a miből 6365 frt térült vissza, künn volt még 4735 frt. — A befolyt összeg a megbukott általános takarékpénztárban volt elhelyezve, a még künnlevő követelés pedig nagyrészt behajthatlanná vált.

Ily szomorú körülmények között, midőn a páholy tekintélye úgy magában a szegedi társadalomban, mint a nagypáholy s egyes testvérpáholyok előtt is meg volt ingatva, midőn egyenetlenségek támadnak itthon, viszálykodások főhatóságunkkal, összeütközések a »Pobratim« s »Stella Orientalis« páholyokkal, midőn adminisztratív s pénzügyi bajok vannak folyton napirenden, meg volt bénítva a páholy egész működése.

De a rász viszonyok dacára sem volt a páholyélet egészen meddő.

A testvérek igyekeznek a consolidatió feltételeit megszerezni. Újra átdolgozzák a házszabályokat; sajnos, az egész fáradság kárba vészett, mert a felterjesztett iratok nyomtalanul eltűntek.

Az anyagi ügyek rendezésére irányuló törekvések mellett a tervszerű terjeszkedés is szóba kerül; a felolvasói kedv pedig egészen lendületnek indul.

Nevezetesebb munkák e téren Kulinyi Zsigmond: »A vidéki páholy felélénkítése«.

»A szabadkőművesség hatása a társadalomra«.

Bauer Simon dr. »Mikép gondolkoztak a szabadkőművesi titokról a régiek.«

Matskássy József: A »szabadkőművesség Franciaországban.«

Szemerjai Károly: »A szabadkőművesség gyakorlati eredményei.«

Nyilasy Pál dr.: »A párbajról.«

Tóth Gyula: »A népkönyvtár.«

Kőhegyi Lajos dr.: »A gyógyult elmebetegek.«

»Visszaélések a modern orvosi tudományban.«

Lipcsey Ádám dr.: »A meggyőződés.«

Főkövi Lajos: »Modern jótékonyosság.«

Egyes testvérpáholyok indítványa folytán felvetődik az érdekesebb felolvasások és szónoklatok kiadásának gondolata, mely többféle alakot öltve, ezen években még csak tervezgetés marad. Hasonlóképp a páholy történetének megírása is többször szóba kerül. Még 1891. febr 13-án határozza el a páholy Kulinyi Zsigmond indítványára a páholytörténet megírását. A testvérek többször sürgetik a tisztikart, mely végre azt javasolja, hogy a mun-

kát az irodalmi bizottság vállalja magára. Az önkéntes mentő egyesület, s a szünidei gyermektelep létesítése sem tud a gyakorlati megoldás útjára jutni, bár az utóbbi érdekében a brassói »Pannónia« páholy felavatási ünnepélyének alkalmával, 1891 máj. 17-edikén a páholy egyik testvérünket Erdélybe küldi idevágó tanulmányozás végett.

Kezdeményező lépést tesz a páholy a hivatalos óráknak és tanításnak egyfolytában való tartására, s egy népkönyvtár alapítására.

Az előbbi tervet kísérlet képen a városi polgári és kereskedelmi iskola valósította meg, népkönyvtár pedig az alsóvároson létesült szabadkőművesi kezdeményezésre.

A páholy több alkalommal oszt szét ingyen ponyvairodalmi jó könyveket, a gyárak munkásai, kórházak betegei, a tanya népe s a város iparostanulói között. — Arany Toldiját háromszáz példányban terjeszti el a nép körében.

A süketnémák ügyének felkarolására megnyeri a város köztörvényhatóságát, mely évente 1000 frtot vesz fel költségvetésébe a szükséges alap megalkotására.

Igen szép és tanulságos viták folytak a páholy munkáin különösen a párbajkérdés, az iskolai oktatás és a halotti koszorúk kérdése felett. — Ez utóbbi ügy az 1890. március 22-edikén tartott nővérestélyen is a főtárgyat képezte, mely alkalommal a nővérek túlnyomó száma a koszorúküldés mellett nyilatkozott.

Főigyekezetét fordította a páholy ezen időben arra is, hogy Szeged vidékén szabadkőmíves körök és páholyok keletkezését előmozdítsa. A közelségben, sem Szabadkán, sem Zomborban nem lehetett a tervet megvalósítani, Zimonyban azonban sikerült megalapítani a »Stella Orientalis« páholyt, az »Árpád«-páholy első leánypáholyát, mely nagyrészt belgrádi polgárokból alakulva, a magyarországi szabadkőművéségnek Szerbiában is utat egyengetett.

De ha volt is egy-egy eredménye a lelkesebb tagok buzgóságának, beteg volt maga a páholy. A sok kellemetlenség a munkakedvet aláásta. A belső fegyelem meglazulása lépten-nyomon megnyilvánult, s magát a páholy fennállását is veszélyeztette. Az 1891. ápril 19-edikén újra munkába álló Nyilasy Pál dr. főmesternek azonban sikerült a páholyt a rendes fejlődés útjára visszaterelni.

A „STELLA ORIENTALIS“ MEGALAPÍTÁSA.

Az 1887. év folyamán, midőn lelkesedéstől duzzadó munkakedvvel fáradnak az »Árpád«-páholy műhelyében a durva kő simításán s a mester kedve szerint való alkalmazásában, Kőszeghvávy Kálmán Zimonyban lakó t.-ünk június 24-edikén azon értesítést küldi főmesterürkhöz, hogy több előkelő állású, kifogástalan jellemű zimonyi és belgrádi ismerősével páholy-alapítás tervezéséhez fogott s ez irányú törekvéseihez az »Árpád«-páholy támogatását kéri.

A páholy nagy örömmel veszi a jelentést tudomásul s elhatározza, hogy a zimonyi páholy megalapítására minden tőle telhetőt megtesz.

Kőszeghvávy Kálmánnak ezen első kísérlete nem sikerül. A kitartó testvér azonban nem mond le tervéről, hanem új egyének számításba vonásával igyekszik azt megvalósítani. Másfél év múlva azután nyolc folyamodvány beküldésével a következő levélben jelenti be fáradozásainak eredményét:

Az »Árpád«-páholynak

Szegeden.

Igen érdemes főmester!

Szeretett testvérek!

A mint méltóztatnak tudni, még múlt évben egy szabadkőmíves páholy létesítésén fáradoztam. Ebbéli működésnek sikere nem volt, mert az ajánlkozók túlnyomó része a tizenkettedik órában szándékát megváltoztatta, hogy miért, nem kerestem.

A Belgrádban lakó magyar alattvalók között azonban több kereső jelentkezett.

Van szerencsém egyelőre nyolc belgrádi s bárom zimonyi kereső folyamodványát beküldeni, azon tiszteletteljes megjegyzéssel, hogy legközelebb még 6—8 keresőlevelet fogok a páholy elé terjeszteni.

Ha esetleg Zimonyban létesülhetne szabadkőmíves páholy, — a »La vraie Union« formára berendezve, — azt hiszem prosperálna, mert ha már egyszer páholyunk lesz, a keresők száma is növekedni fog.

Üdvözetem és szerencse kívánatom kifejezése után maradtam a nagytekintetű szabadkőmíves páholyinak

Zimony, 1888. novemb. 20.

alázatos szolgája

Kőszeghiváry Kálmán

tv.

A dec. 14-ediki munkán újra három zimonyi s három belgrádi, 1889. január 4-edikén egy zimonyi, két belgrádi, s október 18-adikán két zimonyi s két belgrádi keletű keresőlevelet nyújt be a fáradhatatlan Kőszeghiváry Kálmán t.

A páholy, hogy a legnagyobb óvatossággal járjon el a személyek megválogatásában, két mester tagját Zimonyba és Belgrádba küldi a szükséges információk megszerzése végett.

Február 15-ödikén a testvérek a beérkezett jelentések alapján két keresőt elutasítanak, tizenkettőt pedig tiszta, világos szavazással a fölvételre alkalmasnak ítélnék, március elsején pedig ismét három kereső felett golyóznak kedvező eredménynyel.

Ezek után megkezdődik a zimonyi és belgrádi keresők felavatása. A felvételre alkalmasnak ítélt tizenöt kereső közül azonban csak 8 jelent meg, akik a következő sorrendben nyerték meg az »Árpád«-páholyban a teljes világosságot:

Staud Ferencz 1889. márc. 29. I. és II.; márt. 30. III.

Allin László 1889. ápr. 21.

Fuchs József 1889. ápr. 21.

Goldner Dezső 1889. ápr. 21.

Engel Sándor 1889. ápr. 21. jun. 16. II.

Jankovits András 1889. jun. 10. 1. és 11.

Deck Mosin 1889. jul. 28., nov. 17. II. és III.

Radulovits Wasa 1889. szept. 1.

A május 24-ediki munka foglalkozik első ízben a belgrádi és zimonyi testvérek azon kérelmével, hogy az »Árpád«-páholy a Zimony keletén tervezett szabadkőmíves páholy megalapításában az ott lakó testvéreket támogassa.

A testvérek elhatározzák, hogy az új páholy létesítésére le fognak rándulni Zimonyba, valamint hogy a béremelési díjakról leány-páholyuk javára lemondanak, egyszersmind megbízzák Polgár Sándor dr. t.-t, hogy a belgrádi és zimonyi testvérekkel a további teendőkre nézve megállapodást létesítsen.

Június 10-edikén jelenti a szónok, hogy a belgrádi és zimonyi testvérek az »Árpád«-páholynek minden határozatához készséggel hozzájárulnak; a Belgrádban lefolyt politikai események miatt azonban a páholy-alapítás alig lesz megvalósítható.

Páholyunk, nehogy a szépen megindult mozgalom eredménye kétségessé váljék, szívesen vállalkozik arra is, hogy a még fel nem vett keresőket Belgrádon szabad ég alatt felavassa.

A zimonyi és belgrádi testvérek buzgósága leküzdte az akadályokat s 1889 nov. 30-adián már a következő tábla ad hírt az új páholy megalakulásáról.

Or. Belgrad, den 30. Nov. 1889.

An die ehrw. Symbol Gr. L von Ungarn.

0. Budapest.

Beseelt von dem Wunsche im fernen Osten der königl. Kunst zu huldigen und eingedenk der hohen Mission, welche unseres edlen Bundes in den halbcultivirten Ländern des Orientes harrt, haben die unterfertigten in Sémiin und Belgrad wohnenden Brr. den Entschluss gefasst, eine eigene Bauhütte unter dem hohen Schutze der ehrw. Synb. Gr. L. von Ungarn zu gründen.

Zu diesem Behufe versammelten sich dieselben zu einer Conferenz, in weicher definitive Beschlüsse gefasst wurden, deren Ergebn'ss vorliegende Tafel ist.

In erster Linie wurde beschlossen, dass die zu gründende Loge den Namen »Stella Orientalis« führen, im O. Semlin in deutscher Sprache arbeiten und sobald als möglich ins Leben gerufen werden soll; ferner wurde das provisorische Beatnten-Collegium folgendermassen zusammengestellt.

M. von St. Alphonse Brun Mitgl.	dér	L.	»Árpád.«
Dep. M. Colom. Kőszeghváry	„	„	»Árpád.«
I. Aufs.: SamuLudassy	„	„	»Hiram.«
II. Aufs.: Alex. Engel*)	„	„	»Árpád«
Iledner: Julius Stielly jun.	„	„	»Galilei.«
Secretár: Vasa Radulovhs*)	„	„	»Árpád.«
Schatzmt.: Andr. Jankovits*)	„	„	»Árpád.«
Vorb. Mt.: Josef Wolfner „	„	„	»Könyves Ká'mán.«
Biblioth.: Vladisl. Aliin*)	„	„	»Árpád.«
Tempelh.: Mosin Beck	„	„	»Árpád.«
„Dezső Goldner*)	„	„	»Árpád.«

Bemerkung: Die mil *) bezeichneten Br. wurden von der Loge »Árpád« eigens zum Zwecke in Frage stehender Gründung aufgenommen.

Im Anschlüsse hieran beehren wir uns anzuzeigen, dass sich die L. »Árpád« mittelst architect. Tafel bereit erklärt hat, um Zwecke der Gründung die Br.: Engel, Radulovits, Jankovi's, Allin und Goldner in den 3.: zu befördern.

Nachdem nun die genannten Br. durch deren profane Beschäftigung zu ihrem Leidwesen verhindert sind in al'ernächster Zeit im 0 Szegedin zu erscheinen, bitten die Unterfertigten ehrerbietigst die ein v. Gr. L. möge einen Br. Mt. als Vei rauensperson hierher entsenden, welche im Namen und Aunrag derselben die notwendige Lohnerhöhung bezeichneter Br. unter freiem Himmel vornehmen und uns sodann bei Cors^tiu-ung derL. ratend zu" Seite stehen möge.

Nachdem die Frage der Gründung sich wegen verschiedener Verhällr'sse, vor A'lem wegen zu grosser Umständlichkeit der Reisen nach Szegedin nunmehr schon seit za langer Zeit heumzieht, bitten wir die ehrw. Gr. L. um rascheste Verständigung über deren hohe Entscheidung, unter gleichzeitiger Mitteilung, ob es auch die zu befördern-den Br. gleich der übrigen vor eventueller Entsendung und Hierherkunft des Gr. L. Delegirten bereits gedeckt haben müssen, oder nicht.

Im Falle die Gr. L. unser Ansuchen gewähren sollte, bitten wir, dem Delegirten die Ritualien, Drucksorten, etc. mitzugeben, sowie denselben dahin bevollmächtigen zu wollen, dass derselbe nach vorheriger Prüfung unserer mrr. Dokumente die L. als constituirt erklären könne. Die für obige Behelfe, sowie für die Gründung zu zahlenden Gebühren werden wir dem Delegirten Brr. übergeben.

Mit Rücksicht darauf, dass wir vorläufig über geringe finanzielle Mittel verfügen und das Schicksal jener LI. vor Augen haltend, welche mit bedeutenden Schulden beginnend sich nie, oder nur mit grösster Anstrengung und Opferwilligkeit der Brr. dor Finanzcalamitäten erwehren konnten, haben wir uns entschlossen, in Allein und Jedem die grösste Sparsamkeit walton zu lassen, nun je eher finanziell zu erstarken und unsere Mittel den höheren Zwecken der königl. Kunst weilen zu können.

In erster Linie wollen wir dieses bei der Logeneinrichtung betätigen, indem wir — wenn irgend möglich — der Neuanschaffung einer solchen ausweichen wollen, versuchend den Ankauf der Einrichtung einer der 20—22 eingeschläferten LI. nachdem wir nun keine Kenntniss davon haben, wo solche zu haben sind, wessen Privateigenthum dieselben bilden, und an wen wir uns diesbezüglich wenden sollen, bitten wir die ehrw. Gr. L. uns hierbei helfend zur Seite zu stehen, und uns event. im Wege eines Aufrufes im offiziellen Organ, sowie Vermittelung des Ankaufes durch die Kanzlei der ehrw. Gr. L. zu einer solchen verhelfen zu wollen.

In Anbetracht dessen, das die meisten unserer Brr. heute noch Angehörige der L. »Árpád« im 0. Szegedin sind, mehrere derselben von genannter Loge eigens zum Zwecke der Gründung einer neuen Bauhütte aufgenommen wurden, indem uns ferner diese L. bisher bestens unterstützt sowie ihren kräftigsten Beistand in Rat und Tat in intellectueller und materieller Hinsicht auch für fernerhin zugesagt hat, betrachten wir die L. »Árpád a testvériséghez« im 0. Szeged dankbarst als unsere Mutter-Loge.

Demgemäss verständigen wir dieselbe von unserem gegenwärtigen Schritte mit dem Ersuchen, uns auch ihrerseits gelegentlich der von ihr bereits bewilligten und von der Gr. L. vorzunehmenden Lohnerhebungen und zur Constituirung der Tochter L. enige Brr. zu entstenden.

Schliesslich bitten wir die ehrw. Gr, L. nochmals dringest um Gewährung unseres Ansuchens, dessen rascheste Erledigung, sowie auch um die gleichzeitige Verständigung hievon an die L. «Árpád» p. unsere prof. Adresse Alphonse Brun Bureauchef der serb. Staatsbahn Belgrad, Grand Hôtel.

Mil ehrl. und brüderl. Gr. verbleiben wir i. d. u. h. Z. Engel m. p., Stielly m. p. Wasa Radulovils m. p., Brun in. p., Beck m. p., Goldner m. p., Wolfner m. p.; Brr.: Allin, Jankovits und Kőszeghváry abwesend, in Vertretung u Vollmacht: Brun m p.

Az »Árpád«-páholy a legnagyobb előzékenységgel teljesíti a »Stella Orientalis«-t megalapító testvérek minden kívánságát: megadja a béremeléseket, megszavazza a kért díjak visszaadását, közbenjár a »Zur Grossmuth«-páholy szerelvényeinek megszerzésében, s elintézi a testvérek szabályszerű elbocsátását; midőn pedig Beck Mosin tv. a zimonyi s belgrádi testvérek üzenetével Szegeden jár s az »Árpád«-páholyt mint anyapáholyt a »Stella Orientalis« alapítási ünnepélyére meghívja, — elhatározza, hogy háromtagú küldöttséggel fogja magát Zimonyban képviseltetni, s az összes páholytagokat felhívja a küldöttséghez való csatlakozásra.

A zimonyi és belgrádi testvérek nevében Engel Sándor tv. is meglehangú levélben hívja meg az »Árpád«-páholyt az alapítási munkára, s egyszerűsmind jelzi, hogy az ünnepély napját, mihelyt a

nagypáholy kiküldöttjének érkezéséről hírt kapnak, táviratilag fogják velünk tudatni.

Nem kis meglepetést okozott tehát az »Árpád«-páholy tagjai sorában, midőn Stand Ferenc t. fed. kérelmének elintézését sürgető leveléből arról értesül, hogy a »Stella Orientalis« alakuló munkáját 1890. jun. 19-edikén megtartotta, — az anyapáholy teljes mellőzésével.

A »Stella Orientalis« március 10-edikén kelt, s az öt világosság által aláírt táblája, azzal menti e mulasztást, hogy az alakuló munka minden ünnepélyes színezetet nélkülözött, s hálatelt szavakkal kéri meg az anyapáholy tagjait és főmestereét, hogy tetszésük szerint jelöljenek ki valamely vasárnapot leutazásukra, a »Stella Orientalis« akkor fogja tartani legelső díszmunkáját az »Árpád «-páholy tiszteletére.

Az »Árpád« páholy örömmel fogadja e szívélyes meghívást, s hogy a testvéries viszony erősítéséhez a maga részéről tóté telhetőleg hozzájáruljon, hét tagú küldöttséggel képviselteti magát a »Stella Orientalis« április 27-edki díszmunkáján.

Ez alkalommal Szivessy László d". h. fnt. páholyunk nevében lelkes szavakban üdvözli Kőszegváry Kálmánt, kit az »Árpád «-páholy a »Stella Orientalis« alapítsa körül tanúsított érdemeinek elismeréséül — márc. 14-edikén — tiszteletbeli tagjául választott meg.

A Zimonyba utazott küldöttség, a melyhez két nővér is csatlakozott, átrándult Belgrádba is, az

ottani testvérek meglátogatására. Mindkét helyen elhalmozta a vendégszeretet kedvességeivel a szegedieket, akik kellemes emlékekkel tértek haza ezen élvezetes és tanulmányos útból.

A véletlen találkozásával ugyancsak március 14-edikén választotta meg a »Stella Orientalis« Nyilassy Pál dr. főmesterünket tiszteletbeli tagjává, aki következő levélben mond e figyelemért a »Stella Orientalis«-nak köszönetét.

Kedves testvérek!

Köszönettel vettem 1890. évi március 14-edikén kelt nagybecsű táblájukat, a »Stella Orientalis« tiszteletbeli tagjává történt megválasztásomról.

Távol áll tőlem, hogy e meg nem érdemelt kitüntetés saját magamnak tulajdonítsam, kinek még nem volt alkalmam zimonyi testvérek irányában érdemeket szerezhetni; tudom, hogy bennem, mint az »Árpád«-páholy ez idő szerinti fnt.-ében, tulajdonkép magát a szegedi anyapáholyt akarták megtisztelni.

Én tehát úgy a magam, mint a szegedi »Árpád«-páholy nevében biztosítom a kedves testvéreket, további testvéries ragaszkodásunkról, s óhajtom, hogy a V. E. N. É. M. adjon a »Stella (Mentálisnak« időt és szerencsét arra, hogy kiválasztott őrhelyéről a felvilágosodást és az igazi humanizmust messze terjeszthesse, s csillaga ifjú tűzével oly erősen és oly magasan ragyoghasson, hogy fénysugarait az anyapáholy még hazairól is megláthassa.

A zimonyi páholynak, s minden egyes tagjának szeretetébe ezentúlra is ajánlva magamat, óhajtom, hogy a testvéries kölcsönös ragaszkodás érzelmei hosszú időkre — mindig fenmaradjanak, s érintkezéseink a jövőben is minél sürűbbek legyenek.

Nyilassy,
fnt.

AZ „ÁRPÁD“-PÁHOLY FEJLŐDÉSÉNEK TETŐPONTJÁN.

1891 szept. 25—1805 május 29.

Abból a zilált helyzetből, melybe a páholyt a nyolcvanas évek sokféle kellemetlensége sodorta, csak az 1891. év végén kezdünk kibontakozni.

A páholy jól tudja azt, hogy bajainak legfőbb oka a pénzkezelés alaki hiányosságaiban, s ezzel kapcsolatosan kötelezettségeink rendetlen teljesítésében van, egész erejével arra törekszik tehát, hogy e tekintetben a legszigorúbb bíráló előtt is megállhasson. Mindenekelőtt megkezdte a nagypáholytól a hátralékok törlesztését, s az 1890. június 26-odikán tartott páholyvizsgálat megállapodásai értelmében, havonta 25 frot küld fel, megszakítás nélkül, 1898. július haváig, amikor hátralékait teljesen kiegyenlíti.

Hogy pedig a páholy a könyvek czélszerűtlen vezetése miatt folyton megújuló panaszoknak véget vessen, 1892-ben e munka teljesítését egyik gyakorlati könyvvezető testvérre bízta, s számára külön tiszteletdíjat állapít meg.

Teljesen rendezik a testvérek a 79-ediki árvizkölcsön ügyét. Az általános takarékpénztárból megterült 1907 frt 80 krból annak rendeltetése szerint páholyház-alapot alkotnak. A még künnlevő összegek behajtását sikerrel szorgalmazzák, az értéktelenné vált követeléseket törlik, a páholy tartozását az alappal szemben megállapítják, s az egész ügy állapotáról tiszta képet nyújtanak. A páholy ugyan a múlt időkből maradt tetemes hátralékok miatt még nincs abban a helyzetben, hogy az előbb külön nem kezelt alapból elköltött pénzt már most visszatérítse, de e kötelezettségének teljes tudatában a legszigorúbb takarékossgot tűzi ki vezérelvül, s a 25 éves fennállás jubileumának rendkívüli terhekkel járó esztendője után az árvizkölcsön alapjának teljes visszafizetését tekintti legelső feladatául.

Az elszámolás szerint:

1. A nagypáholy kiadása, kezelési
s utazási költségekre ..... 426 frt 64 kr.
2. Páholyunk berendezésére fordítva 942 frt 43 kr.
3. Segélykép kiosztva ..... 4541 frt 63 kr.
4. Az »Ált. takarékp. bukásával
elvesztett ..... 2861 frt 70 kr.
5. Kiinnlevőség, nagyrészt behajthatlan ..... 2069 frt — kr.
6. Az »Árpád«-páholynál . . . 3361 frt 50 kr.
7. A páholyházhoz alapanb tőkésítve ..... 1907 frt 80 kr.

A 79-ediki segély főösszege: 17,010 frt 70 kr.

Mivel a szigorúbb gazdálkodás előtt nyilvánvalóvá lett, hogy a páholy jótékonyági célokra erején felül költekezik, e téren is a takarékossg elvét

állapítja meg irányadóul s arra törekszik, hogy a jótékonyági célokra áldozott pénzüsszegekből tőkét teremtsen, s adakozásait a tőke kamataira korlátozza.

E törekvés legszebb alkotása a »Jótékonyági alap«, mely a testvérek áldozatkészsége folytán 1892. márc. 4-edike óta 1200 frtra emelkedett fel.

Alkotmányunknak ide vonatkozó utasításait szigorú alkalmazásba véve, sikerül a páholynek vagyonkezelését, — mely úgyszólván a kezdettől fogva rendetlen volt, s a bajoknak egyik legfőbb okává lett, — mintaszerűvé változtatni.

Rendezi a páholy pénzügyeivel együttesen anyakönyvét is. Az 1889-edik évben a tagok száma a kimutatás szerint 88. Majláth Béla, h. nagymester látogatása alkalmával azonban kiderül, hogy a páholy névsorában rég meghalt testvérek is szerepelnek, s a páholytól elszakadt tagok leszámításával a tényleges szám csak 63-ban állapítható meg. — Nem kevesebb, mint 32. tv.-t kellett egy évben kitörölni! S mennyi kérdezetésre, mennyi írásra, tárgyalásra volt a kellő adatok megszerzése, s a szabályszerű törlések teljesítése végett szükség!

A mint a rendezés, fegyelmzés műve előre halad, s a páholy az anyagi zavarok bénító hatása alól felszabadul, szellemi élete is lendületet nyer, s tekintélye és kifelé ható vonzó ereje is növekszik.

Ez örvendetes jelenség első sorban a páholytagok számának rohamos emelkedésében nyer kifejezést.

Az 1891-edik évben nyolc felavatás s két befogadás mellett is még csak egygyel emelkedik a létszám, mert az előzőleg végzett 32 törlés után még hat tv.-t kellett törölni, kettőt pedig szabályszerűleg elbocsátani; — így veszteségünk egy ö. k. k. tv. beszámításával kilencre emelkedett.

Az 1892. és 1893. években azután a keresők száma oly magasra szökkent, a mely az előző húsz év adatait messze túlszárnyalja. E két évben nem kevesebb, mint negyven munkás állt az activ tagok sorába! — Az »Árpád«-páholy tagjainak száma 1890-ben kiigazított 63-as létszámról egyszerre 91-re emelkedett, s azóta, bár lassúbb, de egyenletes fejlődésben 95-öt ért el.

A munkák száma évente 40 körül ingadozik, s így a nyári szünet levonásával csak kivételes esetben múlik el hét a nélkül, hogy a testvérek a páholyban ne találkozzanak. — A jelenlevők átlagos száma pedig az összes páholytagoknak negyedrészt, a szegedieknek harmadrészt éri e), s így egészen kedvező színben tünteti fel a tagok buzgóságát.

A páholy munkái az ügykezelési kérdések száraz tárgyalásától megszabadulnak, s a szellemi munkálkodásra több idő jut.

Szabaddkőmívesi tárgyú felolvasások soha nem voltak oly nagy számban páholyunkban.

Ily irányú munkálkodásunkra jellemzők:

»Alföldi culturegyesület.«

»Gyógyult elmebetegek segélyezése.«

»A párbajról.«

- »Paradoxonok a szentírásban.«
- »Az ártatlanul elítéltek kárpótlása.«
- »Az igazság.«
- »Torzképek a modern társadalomból.«
- »A hittan és történelem a jövő iskolájában.«
- Az »Odd fellow-król.«
- Az »Esseniekről.«
- »Rongyos egyesület.«
- »A vásárhelyi ínségesek.«

A páholy megvalósítja azon régebbi tervét, hogy a munkákon tartott érdekesebb dolgozatokat s kiválóbb munkálatokat kinyomatja.

A füzetek »Az »Árpád«-páholy könyvtára« címet viselik; 1892. január elsejére jelenik meg az első szám s azóta egy-kettő évente forgalomba kerül.

Eddig a következő tíz dolgozatot adta ki a páholy:

I. Mozart, a szabadkőművéségen. Írta: Főkövi Lajos.

II. Páholyunk működése 1891-ben. — Írta: Arató

Frigyes.

III. Szabadkőművéség és hazafiság, Írta: német-ből fordította Kőhegyi Lajos dr.

IV. Gyászbeszéd Besze János testvér felett. Írta: Kőhegyi Lajos dr.

V. Páholyunk működése 1892-ben. Írta: Arató Frigyes.

VI. Egy királynő a szabadkőművéségről. Írta: R. J.

VII. Páholyunk működése 1893-ban. Írta: —

VIII. Gyászbeszéd Kossuth Lajos testvér felett. Írta: Kőhegyi Lajos dr.

IX. Páholyunk működése 1894-ben Írta: Arató Frigyes.

X. Emlékbeszéd Kossuth Lajos testvér felett. Írta: Pálfy Viktor.

A II., IV., VII. és IX. számmal jelzett füzetek a titkár évi jelentését tartalmazzák s mivel az

összes munka jegyzőkönyvi kivonatait, valamint a pénztári kimutatást, a személyi ügyekben történt változásokat s az alapok állapotát közük, egy-szersmind az egyes években kifejtett tevékenységet kritikailag méltatják, a páholy azon tagjai számára, a kik a munkákat csak ritkán látogathatják, tájékoztatóul szolgálnak s az ellenőrzésbe az összes tagokat belevonják.

Az »Árpád«-páholy mindinkább közelebb jut ama nagy missio teljesítéséhez, mely reá a dél-magyarországi szabadkőművesség életre keltésében vár. Baja, Újvidék, Temesvár, Versec, N.-Becs-kerek, Oravica, Lippa, Karánsebes keletén rég el-némult a szabadkőművesi kalapács kopogása; a nemzetiségi és felekezeti ellentétek ezen nagy darab földjén oly ritkák a humanismus őrtüzei, alig képesek sugaraikkal egymásig elhatolni.

Az »Árpád«-páholy tagjai legfőbb törekvésüket irányíthatják ma már arra, hogy Szegedet az alföld s az idegen nemzetiségek által lakott délvidék számára a szabadkőművességben is oly jelentőségre emeljék, amely azt kulturái, politikai, közgazdasági téren méltán megilleti.

S már eredmények jelzik ezen irányban kifejtett törekvéseinket. — A zimonyi »Stella Orientalis« ugyan ez időig egyetlen leánypáholyunk, de 1891. óla a vidéki tagok száma évről-évre rohamosan emelkedik s ma már a 29-et érte el.

Nagy buzgósággal terveztük a kikindai szabadkőművesi kör megalakítását, tanácskozások folytak

több alkalommal ezen ügyben, úgy Kikindán mint Szegeden, de a kedvezőtlenül alakult viszonyok türelemre kényszerítettek bennünket.

Szabadkán, Zomborban, Vásárhelyen hasonlólag megindult már a mozgalom a szabadkőmívesség meghonosítására, de a szükséges óvatosság épen a legelső lépéseket teszi legnehezebbekké.

A páholyokkal való összeköttetéseink a legkedvezőbbekké alakultak. Képviselőket küldtünk a brassói »Pannónia« s a szolnoki »Alföld« felavatási ünnepélyére, valamint a budapesti »Humboldt« 25 éves jubileumára. Nagyobb küldöttséggel vettünk részt a kikindai ttv. állal rendezett vallásos estélyen, a mely alkalommal egyik t.-ünk a református templomban »Vallás és tudomány« című felolvasást tartott.

A brassói »Zu den drei Säulen« németnyelvű páholy szónokát, Obert Ferenc t.-t, akitől a vándorszónokok intézményének terve ered, vendégül hívta meg páholyunk »Freimaurerei und Patriotismus« tárgyú felolvasásának megtartására. Minket pedig az a kitüntetés ért, hogy Kulinyi Zsiginond t.-ünk a budapesti »Demokratia« páholy meghívására tartott vándorszónoki minőségben hatásos felolvasást. »A mai szabadkőmívesség hivatása, eszközei és hadserege« elismerési szerzett t.-ünknek s általa páholyunknak. Az 1892 edik év folyamán Váradi Antal t. a »Demokratia« fnt.-e viszonozta e látogatást, s mint kalapácsvezető főmester felvételi szónoklatával emelte az est ünnepélyességét.

A páholytagok lakóhely szerint.

I. a k ó h e l y e k	1891	1892	1893	1894	1895
Horgos	—	—	—	1	1
Hód-Mező-Vásárhely	1	1	1	1	2
Csongrád	—	—	—	2	2
Kis-Zombor	1	1	1	—	—
Nagy-Kikinda	—	1	7	6	6
Széchenfalva	1	—	—	—	—
Ó-Kanizsa	—	—	—	1	1
Zenta	—	—	—	1	1
Ó-Becse	—	—	2	1	1
Zsabya	—	—	—	1	1
Baja	1	1	1	—	—
Nagy-Lak	1	1	1	1	1
Nagy-Szt.-Miklós	1	1	1	1	1
Temesvár	—	—	—	2	2
Csaba	1	1	1	1	1
Dobrecen	1	1	1	1	1
Lugos	—	1	1	1	1
Sósdia	—	—	—	1	1
Budapest	3	3	3	3	3
Hazai nem szegedi	11	12	20	25	26
Belgrád	1	1	1	1	1
Bécs	1	1	1	1	1
Poroszló	—	—	—	1	1
Külföldi	2	2	2	3	3
Szegedi	51	65	69	66	66
Főösszeg	64	79	91	94	95

Magyarország symbolikus nagypáholya is jóakarata érdeklődéssel fordul az »Árpád«-páholy felé. Felvételi szabálytalanságok, tartozási hátralékok, adminisztratív mulasztások nem képezik már a levelezések tárgyát, s a jóviszony meglazulásának okait; az »Árpád«-páholy, mely nem régiben még annyi bajt és gondot okozott, csakhamar egyike lőn Magyarország legerősebb és legfegyelmetettebb páholyainak. Az 1894. nov. 24-edikén vizsgálatot tartó Berecz Antal tisztt, és h. nagymester is örömmel jelenti ki, hogy mindent a legnagyobb rendben talált, s az »Árpád«-páholy erőteljes fejlődéséről győződött meg.

S míg az 1891-edik év még csak a kibontakozás küzdelmeit mutatja, 1892-ben a szegedi »Árpád« páholy a harmonikus fejlődésű! szk páholy mintaképe.

Sajnos, a páholy nem maradt meg sokáig e magaslaton.

Már az 1893-adik évben megzavarta némileg az összhangot az egyházpolitikai kérdések tárgyalása, s a tisztikar meghasonlását, a titkár lemondását és a páholyból való kilépését idézte elő.

Az utolsó két év pedig oly sajnálatos összeütközések kellemetlenségeivel támadta meg a páholy belső életét, amelyek magukban véve is elégségesek volnának egy gyengébb páholyt teljesen megbénítani, sőt el is némítani.

Az 1894-edik év történetén végig húzódik a páholy két főtagjának egyenetlenkedése. A szabad-

kőművesi bűnvádi eljárás minden kellemetlenségeit át kellett a páholyoknak élnie. S midőn egy kiváló t.-ünk elvesztésének árán remélhettük már, hogy páholyunk a belső béke teljességével láthat munkájához, akkor az 1895-ös év eleje még nagyobb bajt zúdított reánk. Az ellentétek teljes kiélesedése által a páholy két legfőbb munkásáról s azok között nagyérdemű főmesterünkről kellett lemondanunk.

Az »Árpád«-páholy azonban átvergődött e bajokon. Az 1895. évi tisztikar megalakítása ugyan nagy nehézségekkel járt, de végre is sikerült Nagy Gyula és Pálffy Viktor t.-ek személyében oly munkásokat állítani a főmesteri és szónoki tisztségekre, a kik új erővel és ambícióval tartják meg a páholyt az egészséges fejlődés útján.

Hogy a páholy szellemi munkásságában a testvérek családjai is némi részt vegyenek s a barátságos összeköttetés a nővérek között is erősödjék, a tisztikar több alkalommal gondoskodott nővér-estélyek tartásáról.

Az 1893-adi év február 25-ödikén fényes ünnepélyt rendezett a páholy a Tisza-szálló termeiben.

A munka legfőbb tárgyát azon érdekes kérdés megvitatása képezte: miképp terjeszkedjék a szabadkőművesség? Két testvér azt a nézetet domborította ki, hogy a szk.-ségnek minél több munkásra van szüksége, másik kettő pedig azon álláspontot védelmezte, hogy a szigorú megválogatás a legfőbb érdek. Az ünnepély sikerét Reizner Vilma nővér fokozta énekével.

Az 1894-edik évben két nővérpáholyt s egy majálist rendeztek a testvérek. Az első estén Kőhegyi Lajos dr. fejtegette azon hivatást, mely a szk.-ségben a nővéreknek jut osztályrészül, a másodikon az ö. k. k. Kossuth Lajos t.-ről emlékezett meg páholyunk.

Kossuth Lajost, halálának évfordulóját 1895-ben nővérmunkával ünnepeltük meg, Pálffy Viktor szónok t. méltatta azon küzdelemteljes életet, amelyet nagynevű mártírunk a szabadkőművesség eszméinek szolgálatára szentelt.

Emlékünnepet tartott páholyunk 1891. december 4-edikén is, Mozart, a nagy szk. zeneköltő halálának 100 éves évfordulóján. Az ünnepélyen Főkövi Lajos t. olvasta fel «Mozart a szk.-ségben című dolgozatát, Kass János és Reich Benő tt. pedig elénekelték Mozartnak »Maurer Geselienlied» és a «Papok kettőre» dalát.

1892. május 20-án Klapka György t. haláláról emlékezik meg páholyunk kegyelettel.

Az »Árpád«-páholy megerősödésével újra elveszi fonálát nem egy oly kezdeményezésnek, a melyről a testvérek a páholy bajainak összetorlódása idején megfeledkeztek. Több alkalommal foglalkozik a siket-némák ügyével, s az előmunkálatokban annyira halad, hogy már az 1895-ödik évben a szegedi siket-néma-intézet megnyitását lehetett reményleni. A páholyon kívül álló tényezőkön múlt, hogy ezen ügy elintézése halasztást szenvedett.

A szegény iskolás gyermekek gyámolításának kérdését is újra feleleveníti a páholy s ez irányban is örvendetes eredményt ér el, a mennyiben 1895-ben megalapítja az úgynevezett, »rongyos egyesületet«, mely a társadalom újabb megterhelése nélkül törekszik a szegény iskolás gyermekek szánandó helyzetén javítani.

A telekvétel ügye is konkrét alakban került a páholy elé, s majdnem szerencsés elintézésre jutott, úgy alkalmas telek került önkéntes árverésre, s az I. f. p. m. elhatározta, hogy 3000 forint az árverésben részt vesz. A megbízott testvérek 3010 forintot meg is ajánlottak, de a telek jóval drágábban kelt el, s így arról a páholyoknak le kellett mondania.

Igen tevékeny részt vettek a testvérek az egyházi politikai mozgalmakban is.

Pálfy Viktor az 1893. febr. 18-án tartott munka elé a következő indítvánnyal lépett:

»Szóltassanak fel a páholy összes tagjai, hogy a mennyiben Szeged szab. kir. város legközelebbi közgyűlésén felmerülne oly indítvány, mely a kormány egyházi politikai programjának támogatását célozza, a legszélesebb körben közreműködjenek, hogy ezen indítvány a közgyűlésen lehetőleg egyhangúlag, de minden esetre impozáns szótöbbséggel fogadtassék el.

Ha azonban ily indítvány a páholy várakozása ellenére nem tétetnék, úgy bizassék meg páholyunk egyik érdemes tagja, hogy ezen indítványt kellő időben jelentse be a közgyűlésnek, s azt szabadkőműves szellemben indokolja.

Végül sürgős felirat intéztessék M. S. N. P.-ához, hogy hívja fel köriratban a védelme alatt dolgozó összes hazai páholyokat az országszerte megindult szabadelvű

mozgalomhoz való csatlakozásra, annak esetleges kezdeményezésére s töltik telhető erővel való előmozdítására.

A páholy az, indítványt igen élénk eszmecsere után egész terjedelmében elfogadja, a taktikai vezetést pedig a tisztikarra ruházza.

A tisztikar minden eshetőségre kiterjeszkedő részletes tervet készít a közgyűlési tárgyalásra. Reizner János t. terjeszti határos szónoklattal az indítványt a közgyűlés elé, s oly fényes eredmény jutalmazta a testvérek buzgólkodását, hogy a nagy lelkesedésben csupán négy egyházi férfiú szavazott az indítvány ellen.

De a szabad kőművesi eszmék győzelmét jelentő egyházpolitikai javaslatok támogatásában nemcsak Szegeden működött az »Árpád«-páholy tagjai által tevékenyen közre, hanem Nagyikindán is, a hol azon gyűlésen, melynek célja tulajdonképen a reformok ellen való tüntetés lett volna, kikindai t.-eink oly tapintatosan védték a haladás ügyét, hogy a végső eredmény a javaslatok pártolása lett.

Hogy a város közgyűlésein a szabadkőművesek egyértelmű s tervszerű működése biztosítva legyen, megalkotja páholyunk a köztörvényhatósági bizottsági páholytagokból a közügyi bizottságot.

Azon körülmény, hogy a városi közgyűlés tagjainak ötödrésze szabadkőműves, megadja az intézkedés jelentőségét.

Az »Árpád«-páholynek ma már módjában van a közgyűlés mindazon tárgyainak elintézésénél,

melyek a szabadkőművesség ideális törekvéseivel kapcsolatosak, erejét latba vetni.

A consolidatio művének befejezésével a páholy ereje, tekintélye és befolyása megnövekedett. Ott látjuk tagjait mindenütt, a hol a hazaszeretet, törvénytisztelet, felvilágosodás és humanismus terjesztésén fáradoznak; nem a vezetés dicsőségéért versenyezve, hanem hogy önzés nélkül a munkából kérjék ki a maguk részét.

Így érkezik meg az »Árpád«-páholy az első 25. év befejezéséhez. Nem oly erősen, mint azt a haladás ügyéért való lelkesedéssel látni szeretnénk, de ha a negyedszázad nehéz küzdelmeiről meg nem feledkezünk, elégedettséggel és remény nyel tölthet el bennünket a 25 éves fennállás jubileuma.

S ha e napon futó tekintetet vetünk a lefolyt negyedszázad jótékonyági cselekedeteire, azon megnyugtató gondolattal láthatunk további munkánkhöz, hogy csekély erőnkhez mérten e téren is igyekeztünk eleget tenni kötelességünknek

Az »Árpád«-páholy a 25 évi fennállás jubileumán sem elégszik meg azzal, hogy e szép ünnepet csupán a társas együttlét s a szíves vendéglátás örömeivel tegye emlékezetessé, hanem elhatározza, hogy megírattja mind a három fok kátéját s a páholy 25 éves történetét, továbbá 300 frtot adományoz a Szeged városában tervezett Kossuth-szoboralap javára, 1000 frtot pedig egy Szegeden létesítendő »Lelenház« alaptökéjének kezdeményezésére.

Az „Árpád“-páholy a jótékonyság terén.

1870 máj. 29 - 1896 máj. 29.

Évek	Tagjai segélyezé- sére		Szk.-ek segélyezé- sére		Profánok segélyezé- sére		Kegyeleti kiadások		Iskolás gyermek- ekre		Kulturális intézmé- nyekre		Összesítés	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
1870	—	—	—	—	16	15	—	—	60	—	3	—	79	15
1871	—	—	—	—	127	—	—	—	104	—	140	—	171	—
1872	—	—	—	—	122	—	47	40	220	—	642	—	1031	40
1873	—	—	—	—	55	—	27	50	115	70	—	—	198	20
1874	—	—	—	—	35	—	12	16	39	—	—	—	86	16
1875	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	75	—
1876	100	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	112	—
1877	29	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	—
1878	20	—	15	—	20	—	—	—	23	—	—	—	78	—
1879	4541	63	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	4550	63
1880	—	—	50	—	537	—	—	—	—	—	500	—	1087	—
1881	—	—	—	—	100	—	18	13	122	—	50	—	290	13
1882	90	—	75	—	50	—	45	—	—	—	—	—	260	—
1883	30	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	—
1884	—	—	160	—	44	—	12	—	—	—	—	—	216	—
1885	—	—	298	60	45	—	30	—	—	—	—	—	373	60
1886	—	—	121	54	—	—	39	47	—	—	20	—	181	1
1887	—	—	141	10	22	—	—	—	125	—	10	—	298	10
1888	45	—	156	20	25	—	—	—	—	—	—	—	226	20
1889	195	—	117	70	—	—	—	—	—	—	32	20	344	90
1890	180	—	80	80	10	—	23	20	—	—	12	—	306	—
1891	345	—	225	—	52	50	20	—	—	—	99	03	741	53
1892	210	—	224	50	65	—	8	—	—	—	2	—	509	50
1893	375	—	113	—	16	—	—	—	—	—	5	—	509	—
1894	360	—	123	19	21	—	14	50	—	—	74	—	592	69
1895	60	—	—	—	—	—	300	—	—	—	1000	—	1360	—
Összes	6580	63	1956	63	1449	65	606	36	808	70	2589	23	13991	20

Ily módon törekszenek a testvérek szolgálni a hazai szabdkömvességet, erősíteni magát a szegedi páholyt, áldozatot mutatni be a hazafiság oltárán, s ápolni és irányítani az emberszeretet nemes érzelmeit.

Legyenek ez emlékjelek az elődök érdemei iránt érzett elismerésünk és kegyeletünk tanúbizonyságai, s szolgáljanak a szabdkömvési kötelesség teljesítésére intő, s a szebb jövő reményével biztató örökségül a jövő nemzedék számára!

1867	1
Szabadjk6m ivesi mozgalmak a hazaban	3
Az »Arpad«-páholy alapitása. 1870. május 29. ..	11
A kezdet nehézségei. 1870.....	20
A páholyélet fellendülése. 1871.....	32
A jánosrendű és a skót rítus szövetségkötése ..	44
A páholy hanyatlása. 1872. jan. 1—1874. okt. 4. ..	56
A nagypáholy újraszervezése; Berccz Antal ...	66
A páholy ügyelnek rendezése; Ilósa Izsó dr. 1874. oki. 4-1877. jun. 29	74
A munkakedv csökkenése. 1877. június 29—1879. márc. 12.....	86
Az árvíz éve. 1879. márc. 12—1880. május 29. .	96
Az »Arpad«-páholy felavatása. 1880. május 29. .	111
Árvízi segélypénzek	120
A páholy lengődése. 1880. május 29—1885. máj. 29.	125
Szeged őskora	138
A jánosrendű és a skót rítus szabadjk6mívesség uniója.....	142
Szellemi tevékenység; Nyilassy I'ál dr. — 1885. május 29—1888. február 3	159
Újabb bajok összetorlódása. 1888. február 3—1891. szept. 25	177
A »Stella Orientalis« alapitása	201
A páholy fejlődésének tet6pontján. 1891. szept. 25—1895. május 29	210